

**Apmācību analīze
lauksaimniecībā,
mežsaimniecībā un
uzņēmējdarbībā laukos**

Līgums Nr. FM 2006/ERAF – 5.2.3. – 4

SATURS

KOPSAVILKUMS	3
SUMMARY.....	4
IEVADS.....	5
1. SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS.....	6
1.1. PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS VISPĀRĪGIE PRINCIPI	7
1.2. ZEMNIEKU UN MEŽSAIMNIEKU MĀCĪBU ORGANIZĒŠANAS PIEREDZE CITĀS VALSTĪS	10
2. PĒTĪJUMA METODIKA	14
2.1. PĒTĪJUMA MĒRĶIS	14
2.2. PIEZĪMES PAR TERMINOLOĢIJU	14
2.3. PĒTĪJUMA METODES	15
2.4. PILOTĒTĪJUMS	19
3. NACIONĀLĀS PROGRAMMAS PROJEKTA „PROFESIONĀLĀS APMĀCĪBAS 2004” ANALĪZE.....	21
3.1. PROJEKTA „PROFESIONĀLĀS APMĀCĪBAS 2004” IZVĒRTĒJUMS	21
3.2. MĀCĪBĀS IESAISTĪTO SOCIĀLAIS PORTRETS	29
3.3. „PROFESIONĀLĀS APMĀCĪBAS 2004” DALĪBNIEKU APMIERINĀTĪBA AR MĀCĪBU KVALITĀTI	31
3.4. „PROFESIONĀLĀS APMĀCĪBAS 2004” IETEKME UZ DALĪBNIEKU PROFESIONĀLĀM ZINĀŠANĀM, PRASMĒM UN TO ILGLAICĪGĀS IEDARBĪBAS EFEKTS	36
3.5. „PROFESIONĀLĀS APMĀCĪBAS 2004” IZVĒRTĒJUMS – SVID ANALĪZE	41
4. MĀCĪBU TEMATI LAUKSAIMNIECĪBĀ, MEŽSAIMNIECĪBĀ UN UZŅĒMĒJDARBĪBĀ LAUKOS AR DAŽĀDU IEPRIEKŠĒJO IZGLĪTĪBU	42
5. MĀCĪBU METODES LAUKSAIMNIECĪBĀ, MEŽSAIMNIECĪBĀ UN UZŅĒMĒJDARBĪBĀ LAUKOS PERSONĀM AR DAŽĀDU IEPRIEKŠĒJO IZGLĪTĪBU	49
6. IETEIKUMI MĀCĪBU ORGANIZĒŠANAI NĀKAMAJAM LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS PERIODAM.....	55
PĒTĪJUMA AVOTI.....	58
PIELIKUMI.....	60
DAĻĒJI STRUKTURĒTO INTERVIJU KOPSAVILKUMS	61
IETEICAMIE MĀCĪBU TEMATI LAUKSAIMNIECĪBĀ, MEŽSAIMNIECĪBĀ UN UZŅĒMĒJDARBĪBĀ LAUKOS PERSONĀM AR DAŽĀDU IEPRIEKŠĒJO IZGLĪTĪBU 2007. – 2013. GADAM	72
IZDALES MATERIĀLU APKOPOJUMS PĒC NODARBĪBU TEMATIKAS MEŽSAIMNIECĪBAS MĀCĪBU KURSOS	85
APTAUJAS PA PASTU APKOPOJUMS (MEŽSAIMNIECĪBAS MODULIS)	91
MEŽSAIMNIECĪBAS MODUĻA IZGLĪTĪBAS KURSU APTAUJĀTO KLAUSĪTĀJU SARAKSTS	94
MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBAS EKSPERTVĒRTĒJUMU RANGI (VIETA)	98
MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBAS EKSPERTVĒRTĒJUMU APRĒĶINĀTO RĀDĪTĀJU KOPSAVILKUMS.....	99
MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBAS EKSPERTVĒRTĒJUMU KOPSAVILKUMS	100
EKSPERTU PIEZĪMES PAR MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBU	101
KLAUSĪTĀJU VĒRTĒJUMS (ANKETAS AIZPILDĪTAS PĒC KURSU NOKLAUSĪŠANĀS)	103
MEŽSAIMNIECĪBAS MODUĻA TEMATI	107
ANKETAS	109

KOPSAVILKUMS

Pētījuma pamatmērķis ir veikt kvalitatīvu vienotā programmdokumenta prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu tematisku izvērtējumu, pamatot secinājumus un ieteikumus struktūrfondu ieviešanas uzlabošanai nākamajā plānošanas periodā. Pētījuma specifiskais mērķis – veikt pētījumu par nepieciešamajām mācību tēmām un mācību metodēm lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, iegūstot informācijas bāzi Lauku attīstības plāna 2007. – 2013.gadam pasākumu dokumentācijas izstrādei, kā arī izvērtēt Nacionālās programmas projektu „Profesionālās apmācības 2004”.

Pētījumu veica Latvijas lauksaimniecības universitātes Tehniskās fakultātes Izglītības un mājsaimniecības institūts Latvijas Republikas Finanšu ministrijas uzdevumā no 2006. gada augusta līdz 2006. gada novembrim. Pētījuma saņēmējs Latvijas Republikas Zemkopības ministrija.

Pētījumā par tematu *Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos* veikta esošās situācijas izvērtēšana, meža īpašnieku un zemnieku mācību pieredzes analīze citās valstīs, pētīti nepieciešamie mācību temati un mācību metodes lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, mācību kvalitatīva organizēšana.

Galvenās pētījumā izmantotās metodes ir aptaujas, pārrunas, nestrukturētas, daļēji strukturētas un strukturētas intervijas, telefonintervijas, kooperatīvie un ekspertvērtējumi, datu statistiskā apstrāde.

Pētījumā veikta „Profesionālās apmācības 2004” analīze, kur apzināta dalībnieku apgūtās profesionālās prasmes un zināšanas, to ietekme uz profesionālo darbību un ilglaicīgās iedarbības efekts. Izvērtējot „Profesionālo apmācību 2004”, secināts, ka dalībnieki ir apmierināti ar vispārējo organizāciju, iesakot nākamām mācībām vairāk izmantot praktiskus piemērus, pieredzes apmaiņu un lektoros, kas spēj saistīt teoriju ar praksi.

Veikta lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos iesaistīto personu aptauja un intervijas par aktuāliem mācību tematiem lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, veikta to kontentanalīze un izvērtējums, kas parāda, ka izveidotā tematika ir joprojām aktuāla un turpināma, papildinot ar inovatīviem tematiem par jaunākām tehnoloģijām, ārzemju pieredzi, sadarbību un saskarsmi, kooperāciju un konkurētspējīgu saimniecību veidošanu.

Apzinātas mācību metodes lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos iesaistītām personām, veikts ekspertvērtējums. Lai turpmāk mācības būtu efektīvākas ieteicams paralēli lekcijām izmantot grupu darbu, pieredzes apmaiņu, diskusijas, ekskursijas, praktiskos darbus, problēmu uzdevumus un problēmsituācijas analīzi, kā arī atgriezeniskās saites veidošanu pēc noteikta laika perioda.

Nākamajā plānošanas periodā iesakām kursu tematiku veidot – pamatkurss, padziļinātais kurss, specializētais kurss, inovācijas un aktualitātes. Kā mācību blakus mērķus izvirzīt grupas saliedēšanu (vietējo iniciatīvas grupas veidošanu), sadarbības prasmes veidošanu, patstāvīgas un radošas domāšanas un spriestspējas attīstīšanu. Organizējot mācības ņemt vērā rajonu specifiku, dalībnieku vajadzības, piesaistīt lektoros teorētiskus, praktiskus, veiksmīgus zemniekus, zinātniekus, dažādu organizāciju pārstāvjus ar zināšanām pedagoģiskajā minimumā.

SUMMARY

The aim of the research was to assess priorities, events and activities described in the single programming document. The conclusions were drawn and recommendations worked out with the purpose to improve European structural funding usage for the next period of planning. The specific aim of the research was to investigate the range of commendatory course themes and teaching methods in agriculture, forestry and entrepreneurship in rural areas. Firstly, as the result of the research was the information basis for working out documents for Rural Developmental Plan 2007 – 2013 activities. Secondly, the validation of the National Program Project „Professional Training 2004” had been carried out.

The research had been carried out by the Institute of Education and Home Economics of the Faculty of Engineering of Latvia University of Agriculture under the guidance of the Ministry of Finance of the Republic of Latvia from August 2006 to November 2006. The receiver of the research results is the Ministry of Agriculture of the Republic of Latvia.

Actual case appraisal, analysis of the training experience of forest proprietors and farmers in abroad, suggestions on necessary training themes, methods and qualitative organizing of courses in agriculture, forestry and entrepreneurship in rural areas were the outcomes of the research theme *Training Analysis in Agriculture, Forestry and Entrepreneurship in Rural Areas*.

The main methods of the research were questionnaires, discussions, non-structured, partly structured and structured interviews (telephone interviews), co-operative and expert valuations, data statistical processing.

The analysis of the „Professional Training 2004” had been carried out in the research. The acquired knowledge and skills and their impact on professional activity as well as longitudinal effect of training results had been studied. Assessed common evaluation of training quality and put forward recommendations for further organizing of qualitative training in agriculture, forestry and entrepreneurship for persons working in rural areas. Assessing the „Professional Training 2004” the conclusion is that participants on the whole are satisfied with organization in general. Their suggestion is to use more practical examples, exchange of experience and lecturers who are able to link theory and practice together in future courses.

Questionnaires and interviews with persons working in agriculture, forestry and entrepreneurship in rural areas about topical training themes as well as their content analysis and assessment had been carried out. According to the assessment the previously offered themes are still topical and should be continued. The themes should be complemented with innovative themes on the newest technologies, experience abroad, co-operation and the development of competitive farms.

Training methods in agriculture, forestry and entrepreneurship in rural areas had been studied. Expert valuation and suggestions about usage of the most effective training methods for persons with different levels of education had been put forward. Training effectiveness could be increased parallel to lectures to 50% using group work, change of experience, discussions, excursions, practical works, problem tasks and analysis of situations as well as feedback.

The division into basic, deepened and specialized courses, innovations and topicalities are recommended for the future course planning.

Group cohesion (forming of the local initiative groups), co-operation skills, the development of independent and creative thinking as well as reasoning skills should be put forward as additional training aims.

Specific features of districts and needs of participants should be considered in training organization. Theoreticians, practitioners, successful farmers, scientists, specialists of involved institutions with knowledge minimum adult education should be attracted.

IEVADS

Pētījumā par tematu *Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos* veikta esošās situācijas izvērtēšana un zemnieku mācību pieredze citās valstīs, izstrādāti priekšlikumi par nepieciešamajām mācību tematiem un mācību metodēm lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, mācību kvalitatīvu organizēšanu, lai iegūtu informāciju *Lauku attīstības plāna 2007. – 2013.gadam* pasākumu dokumentācijas izstrādei un struktūrfondu ieviešanas uzlabošanai nākamajā plānošanas periodā.

Pētījuma pamatmērķis – ir veikt kvalitatīvu vienotā programmdokumenta prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu tematisku izvērtējumu, secinājumus un ieteikumus struktūrfondu ieviešanas uzlabošanai nākamajā plānošanas periodā.

Pētījuma specifiskais mērķis – veikt pētījumu par nepieciešamajām mācību tēmām un mācību metodēm lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, iegūstot informācijas bāzi Lauku attīstības plāna 2007. – 2013.gadam pasākumu dokumentācijas izstrādei.

Pētījuma objekts: pieaugušo neformālā profesionālā izglītība.

Pētījuma priekšmets: zemnieku, mežsaimnieku un lauku uzņēmēju neformālā profesionālā izglītība, tās realizācija *Profesionālo apmācību 2004* ietvaros.

Pētījuma ietvaros veikta konceptuālo dokumentu analīze, *Profesionālo apmācību 2004* dalībnieku – zemnieku, mežsaimnieku un lauku uzņēmēju, kā arī lektoru un mācību organizatoru aptaujas, pārrunas, intervijas, ekspertvērtējumi.

Pētījumu veica Latvijas Lauksaimniecības universitātes mācībspēki prof. Baiba Briede, prof. Ludis Pēks, docents Jānis Staša, lektori Līga Damberga, Aloyda Ķirse, Inita Soika, Tālivaldis Sēja un LVMI "Silava" pētniece un LLU Meža fakultātes vadošā pētniece Lelde Vilkrīste, Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikuma skolotāja Minjona Buča, SIA Latvijas Lauku konsultācijas centra Tālākizglītības nodaļas vecākā speciāliste Maija Sirvide un Tukuma Lauku konsultācijas biroja vadītāja Ludmila Krastiņa.

1. SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Mūsu pētījuma jomai nozīmīgi šādi galvenie situācijas raksturotāji, kuri doti Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plānā 2007.-2013. gadam (2005), Vienotajā programmdokumentā Mērķa 1 programmā Latvijā un Lauku attīstības plānā (2006).

Salīdzinoši plaša lauku sabiedrība dzīvo arvien pieaugošā nabadzībā un mājsaimniecībā iztikas nolūkiem tiek uzturēta naturālā saimniecība.

Lauku teritorijas iedzīvotāju izglītības līmenis kopumā ir zemāks nekā pilsētu iedzīvotājiem. No visiem lauksaimniecībā un medniecībā nodarbinātajiem iedzīvotājiem 39,0% ir ar pamata vai zemāku izglītību, bet no lauku iedzīvotājiem – 25,9%. Latvijā vidēji šis rādītājs ir tikai 14,6% (CSP, 2000). Saskaņā ar Lauksaimniecības skaitīšanas rezultātiem tikai 21,4% no ekonomiski aktīvo saimniecību vadītājiem ir augstākā vai cita profesionālā lauksaimnieciskā izglītība, bet 70% lauku saimniecību vadītāju lauksaimnieciskās zināšanas ir iegūtas tikai praktiskās pieredzes rezultātā (Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti, CSP, 2002.).

Palielinās lauku teritorijas iedzīvotāju migrācija uz pilsētām.

Lauksaimniekiem un lauku uzņēmējiem ir izveidota konsultāciju un izglītības atbalsta sistēma – *Lauku konsultāciju un izglītības atbalsta centrs* ar birojiem visos Latvijas rajonos, kas sniedz konsultāciju pakalpojumus visās ar lauksaimniecisko darbību saistītajās galvenajās jomās un lauku attīstībā.

Nozares zemā konkurētspēja neveicina jaunu speciālistu ienākšanu nozares darba tirgū, tādējādi Latvijas lauksaimniecībai raksturīgs augsts gados vecāku cilvēku nodarbinātības īpatsvars. Jaunāki par 30 gadiem ir tikai 3,3% saimniecībās strādājošo īpašnieku, viņu laulāto un saimniecību vadītāju kopskaita (Lauku saimniecību struktūra Latvijā 2003. gada jūnijā, CSP).

Liels ir zemas izglītības nodarbināto īpatsvars lauksaimniecībā un nepietiekamas šīs nozares uzņēmumos strādājošo zināšanas konkurētspējīgu un efektīvu saimniekošanas sistēmu izveidei.

Lauksaimniecībā ir pieaudzis darba ražīgums. 2004. gadā tās pievienotās vērtības izteiksmē bija 1766,51 Ls/ nodarb. Par 75% pārsniedzot 2003. gada līmeni. Taču darba ražīgums lauksaimniecībā vēl aizvien ir būtiski zemāks par darba ražīgumu tautsaimniecībā kopumā.

Lauksaimniecībā arvien ir sadrumstalota produkcijas ražošanas struktūra. Vērtējot saimniecības pēc to ekonomiskā lieluma, 83,9 % no kopējā saimniecību skaita (apsaimnieko 38 % no kopējā LIZ un ietilpst ļoti mazo saimniecību kategorijā (<2 ekonomiskā lieluma vienības (ELV)), kas būtībā nodarbojas ar produkcijas ražošanu pašapgādes līmenī.

Latvija ir viena no relatīvi mežainākajām valstīm Eiropā un meži dod būtisku ieguldījumu kopējā Latvijas tautsaimniecības ilgtspējīgā attīstībā: nodrošina izejvielas atjaunojamiem un videi draudzīgiem produktiem, tiem ir svarīga loma ekonomiskās labklājības (īpaši lauku teritorijās), bioloģiskās daudzveidības, globālā oglekļa cikla un ūdens līmeņa uzturēšanā, vides, aizsargājošo, sociālo un rekreācijas pakalpojumu nodrošināšanā, Latvijas ainavas veidošanā, kultūrvēsturiskās vides un iedzīvotāju veselības saglabāšanā.

Meža nozare pateicoties Latvijas ģeogrāfiskajam stāvoklim pie Baltijas jūras un klimatiskajiem apstākļiem, dod būtisku ieguldījumu pozitīvas ārējās tirdzniecības bilances veidošanā.

Meža nozarē ir kvalificēta darbaspēka trūkums un nepietiekamas zināšanas meža apsaimniekošanā un produktu realizācijā. Tāpēc pieaug nepieciešamība pēc kvalificēta darbaspēka. Atsevišķās jomās izglītības iestādes nenodrošina pietiekamas zināšanas par ražošanā izmantojamajām metodēm, tehnoloģijām un iekārtām, netradicionālām meža un meža produktu izmantošanas iespējām, trūkst izpratnes par starpnozaru koordināciju un partnerību.

Joprojām privāto mežu īpašniekiem un sabiedrībai kopumā ir nepietiekošas zināšanas un izpratne par meža atjaunošanas, kopšanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nozīmi un ekonomiski dzīvotspējīgas mežsaimniecības pamatprincipiem ikvienā mežā.

Tikai 8 % meža īpašniekiem vai to ģimenes locekļiem ir mežsaimnieciskā izglītība. Katram ceturtajam meža īpašniekam nav pieredze un zināšanas meža apsaimniekošanā. 60 % no īpašniekiem, kuriem ir zināšanas, norādīja, ka labprāt tās papildinātu, savukārt 40 % no īpašniekiem, kuriem nav zināšanu, izteica vēlmi tās iegūt.

Īpašniekiem nav pietiekamas informācijas un zināšanas par pieejamo Eiropas Savienības atbalstu, 2006.gada sākumā apgūts mazāk par pusi no pasākuma „Mežsaimniecības attīstība” pieejamā finansējuma. Salīdzinot ar lauksaimniecību, nav izveidota vienota konsultāciju un apmācību infrastruktūra.

1.1. Pieaugušo izglītības vispārīgie principi

Pētījuma objekts ir pieaugušo neformālā profesionālā izglītība, tāpēc, veicot nepieciešams, noskaidrot un ievērot pieaugušo izglītības vispārīgos principus.

Pieaugušo izglītība ir izglītības sistēmas sastāvdaļa, kas pieaugušajiem ar jebkuru iepriekšējās izglītības līmeni dod iespēju mācīties mūža garumā, atbilstoši viņa vajadzībām un iespējām, kā arī dabas un sabiedrības attīstības tendencēm. Pieaugušo izglītības mērķis ir nodrošināt sabiedrībai iespējas mācīties nepārtraukti visu mūžu. (Latvijas pieaugušo izglītības koncepcija, 1995). Pieaugušo izglītības jēdziens ir saistīts ar tālākizglītību (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000) – izglītības turpināšana un profesionālās meistarības pilnveidošana pēc formālās izglītības ieguves un darba gaitu uzsākšanas un mūžizglītību.

Nozīmīgākie starptautiska un Latvijas mēroga konceptuālie dokumenti, kuros raksturoti izglītības, tai skaitā arī pieaugušo izglītības galvenie principi ir šādi:

- Ziņojums, ko Starptautiskā Komisija par izglītību divdesmit pirmajam gadsimtam sniegusi UNESCO, pazīstams arī kā Delora komisijas ziņojums. (Mācīšanās ir zelts, 2001.) (Learning the Treasure Within. 1996. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the 21th Century.)
- Mūžizglītības memorands (A Memorandum on Lifelong Learning, 2001.).
- Latvijas pieaugušo izglītības koncepcija (1995).
- Latvijas izaugsmes modelis (2005).

UNESCO Starptautiskās Komisijas ziņojums, par izglītību divdesmit pirmajam gadsimtam noteikti četri galvenie izglītības balsti: mācīties zināt, mācīties darīt, mācīties kopā būt, mācīties būt.

Tos svarīgi realizēt arī lauksaimniecības, mežsaimniecības un uzņēmējdarbības tālākizglītībā. Kā galvenais no balstiem ziņojumā akcentēts *mācīties kopā būt*. Tas īpaši svarīgs ņemot vērā kooperācijas nepieciešamību un faktisko situāciju Latvijas laukos. Šī principa sekmīga realizēšana cieši saistīta ar principu *mācīties būt*, kas īpaši aktuāls pašreizējā ekonomikā situācijā Latvijas laukos un eksistenciālās krīzes ietekmi. Tāpēc neformālā izglītība nevar aprobežoties tikai ar šauri profesionāliem jautājumiem, bet tai jābūt saistītai ar dalībnieku personības attīstību un emocionālā stāvokļa vadīšanu nodarbību un konsultēšanas procesā.

Mūžizglītības memorandā definētie un izvērtētie izglītības veidi: formālā izglītība (*Formal learning*), neformālā izglītība (*Non-formal learning*) līdzās formālajām izglītības sistēmām, informālā izglītība (*Informal learning*) ikdienas dzīves dabisks papildinājums, kā **apzināta, tā neapzināta**. (Latviski lieto arī terminu ikdienas neformālā izglītība/ mācīšanās).

Formālā un neformālā izglītība viena otru papildina un atgādina, ka noderīga un interesanta mācīšanās var notikt ģimenē, brīvajā laikā, kopienas dzīvē un ikdienas darba dzīvē. “Mūža plašuma” izglītība mums arī liek saprast, ka mācīšana un mācīšanās pašas ir lomas un darbības veidi, kas var tikt mainītas un apmainītas dažādos laikos un vietās.

Mūžizglītības nepārtrauktajā procesā **lielāka loma ir neformālajām mācībām**, un iegūtajai izglītībai, kura **parasti netiek pienācīgi novērtēta**. Teiktais īpaši attiecināts uz ikdienas

neformālo jeb informālo izglītību (mācīšanos), kura parasti vispār netiek ņemta vērā, kaut arī tā ir vecākā izglītības forma un ir galvenā mācīšanās forma agrā bērnībā. Neformālie konteksti nodrošina milzīgu izglītības rezervuāru un var kļūt par svarīgu jaunrades avotu izglītībā. Tāpēc svarīgi veicināt zemnieku, mežsaimnieku un lauku uzņēmēju kontaktus veidojot dažāda veida apvienības (biedrības; skat., Vācijas pieredzi 1.2. sadaļā), kā arī attīstīt patstāvīgām mācībām nepieciešamo informācijas avotu (brošūru, elektronisko resursu, u.c.) radīšanu un tīrāžēšanu.

Rīcība mūžizglītībā ir jaunas pamatprasmes visiem, vairāk investīciju cilvēkresursos, inovācijas mācīšanās un mācībās, mācīšanās novērtēšana, pārdomāt konsultēšanu, nodrošināt mācīšanos tuvāk dzīvesvietai.

Mūžizglītības (pieaugušo izglītības /tālākizglītības) vispārīgie principi

Pieaugušo izglītība ir izglītības sistēmas sastāvdaļa, kas pieaugušajiem ar jebkuru iepriekšējās izglītības līmeni dod iespēju mācīties mūža garumā, atbilstoši viņa vajadzībām un iespējām, kā arī dabas un sabiedrības attīstības tendencēm.

Mērķis ir nodrošināt sabiedrībai iespējas mācīties nepārtraukti visu mūžu. (Latvijas pieaugušo izglītības koncepcija, 1995).

Pieaugušo izglītību pēdējos gadu desmitos intensīvi pētījuši arī izglītības teorētiķi (Cross K.P., 1981; Delors Ž. u.c., 2001; Knowles M.S., 1990; Titmus C.J., 1996), kuri uzskata, ka pats svarīgākais ir:

- nodrošināt izglītības pieejamību pieaugušajiem,
- palielināt pašrealizācijas iespējas,
- palielināt konkurētspēju darba tirgū,
- neakcentēt pieaugušo izglītībā vecumu vai attiecības ar formālo izglītības struktūru, kas ir aktuāli arī lauksaimniecībā un lauku attīstībā iesaistītajām personām.

Pieaugušo izglītībā un tālākizglītībā ir svarīga nepārtrauktība, tālākā virzība, attīstība, periodiskums.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centram, realizējot nacionālās programmas “Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārveidē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetenci” projektu “Profesionālās Apmācības 2004”, tika izvirzīts mērķis - nepārtraukta un kvalitatīva, ar zinātni, praksi saistīta un klienta vajadzībām atbilstoša tālākizglītība.

Būtiska pieaugušo izglītības sastāvdaļa ir ievirze. Līdz šim (piem., Houle C.O., *The Inquiring Mind* 1961) un arī projekta ietvaros veiktie pētījumi ļauj konstatēt šādas galvenās ievirzes pieaugušajiem, kuri mācās.

Mērķis (iegūt sertifikātu, pamatizugsme, samilzušu problēmu nekavējoša atrisināšana u.tml.) nozīmīgs jebkurā pieaugušo mācīšanās situācijā, ir dominējošais vienai daļai pieaugušo. No pieaugušo viedokļa raugoties, mācīšanās pieredze virza viņus uz mērķa sasniegšanu (bieži vien atsevišķi no mācīšanās procesa). **Intervijas ar zemniekiem, uzņēmējiem un konsultantiem parāda, ka Latvijā šī ir noteicošā mācību motivācija.** Vēlme iegūt sertifikātu, kas garantē ES subsīdiju saņemšanu, līdz ar to saimniecības tālāku pastāvēšanu, attīstību un spēju konkurēt.

Aktivitātes – patīk darbs pieaugušo mācību grupās. Dominējošais virzītājspēks otrai pieaugušo daļai. Mācīšanās apstākļos viņi atrod sev nozīmīgo satura vai izsludinātā mērķa neatkarību un piedalās tāpēc, ka saņem kaut ko no grupas, kā arī atsevišķi no priekšmeta satura. Tas atklāj galvenokārt personiskās un sociālās vajadzības. Arī tad, ja mācīšanās saturs tiek mainīts, pieaugušie var doties no vienas grupas uz otru pašu aktivitāšu gandarījuma meklējumos. **Intervijas parāda, ka ir zemnieki, kuri apmeklē gandrīz visus kursus un ir apmierināti ar to organizāciju.**

Sevis pilnveidošana – vēlme gūt zināšanas un prasmes dominē daļai pieaugušo. Šajā grupā varētu ietilpt tie zemnieki, kurus stimulē mācīties bērni, kas mācās augstskolā, kaimiņi, kuriem ir pozitīva saimiekošanas pieredze, kā arī iekšējā motivācija iet līdzī laimam.

Pieaugušo mācīšanās stili. Organizējot tālākizglītību ir jāņem vērā, ka pieaugušie mācās balstoties uz esošo pieredzi un zināšanām, izmēģinājumu un kļūdu metodi, cenšoties saskatīt būtiskākās sakarības, veidojot vispārīgu priekšstatu un imitējot, mazāk paļaujoties uz atmiņu. Pieeju mācībām raksturīga:

- epizodiska un pārejoša interese par attiecīgo tēmu;
- konkrētu problēmu risinājumi, vajadzība apmierināt tūlītējas vajadzības un vēlmes;
- iespēja jauniegūtās zināšanas izmantot konkrētā situācijā nevis kādu ilglaicīgu mērķu īstenošanai;
- interesēs trūkums par vispārīgiem principiem;
- intereses zudums par mācībām, kad apmierināta konkrētā vajadzība.

Aplūkotās pieaugušo mācīšanās īpatnības jāņem vērā izvēloties un izvērtējot mācību metodes.

1. tabula

Piemērotākās mācību metodes pieaugušo mācības

Pieaugušo pieeju mācībām raksturo:	Ieteikumi	Piemērotākās mācību metodes
Epizodiska un pārejoša interese par attiecīgo tēmu.	Sadalīt mācību procesu īsos, intensīvos posmos.	Lekcija, demonstrējumi, labi izstrādāti mācību materiāli.
Konkrētu problēmu risinājumi, vajadzība apmierināt tūlītējas vajadzības un vēlmes.	Saistīt mācību teoriju ar praksi. Skaidri zināt dalībnieku vēlmes un piedāvāt mācību vielu atbilstoši tām. Saistīt jauno vielu ar dalībnieku pašreizējo pieredzi un zināšanām.	Prāta vētra, domu kartes, grupu darbs, pieredzes apmaiņa.

Tālākizglītība lauksaimniecībā

Latvijā tālākizglītību – būtisku mūžizglītības sastāvdaļu – lauksaimniecībā galvenokārt organizē Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs ar tā filiālēm visos 26 Latvijas rajonos, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, lauksaimnieku profesionālās asociācijas, biedrības u.c. Zemkopības ministrija izstrādā un ievieš sistēmu, kas ļauj īstenot lauksaimniecisko izglītību mūža ilgumā, ko apliecina sertifikāti par mācību programmas beigšanu (Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu oficiālā nostāja, 2001).

Pieaugušo izglītībā lauksaimniecībā liela nozīme ir Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centram, jo viens no tā darbības virzieniem ir lauksaimniecības konsultantu, LR Zemkopības ministrijas pārziņā un pārraudzībā esošo speciālistu, zemnieku, lauku uzņēmēju un citu lauksaimniecībā iesaistīto personu tālākizglītība. Profesionāli sagatavota lauksaimniecības konsultanta zināšanas, padomi, pakalpojumi un konsultācijas ir lauku uzņēmējiem un visām tām personām, kas iesaistītas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos (Laitāne M., 2003).

Tālākizglītība lauksaimniecībā balstās uz Latvijas lauksaimniecības politiku, kas ir ciešā saistībā ar ES kopējām nostādnēm tālākizglītībā un lauksaimniecībā. „Profesionālā apmācība 2004” ir Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantijas fonda (ELVGF) atbalsts lauku attīstībai, ko izstrādājusi Zemkopības Ministrija – projekts Nacionālajā Programmā „Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārvaldē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetences”. Tajā noteikts (Regulā (EK) Nr.1257/99), ka atbalsts profesionālajai apmācībai palīdz uzlabot lauksaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībās un to pārveidē iesaistīto

personu profesionālās iemaņas un kompetenci. Mācības jo īpaši ir paredzētas tam, lai sagatavotu lauksaimniekus kvalitatīvai ražošanas pārorientācijai, tādas ražošanas prakses piemērošanai, kas ir savienojama ar ainavas saglabāšanu un nostiprināšanu, vides aizsardzību, higiēnas standartiem un dzīvnieku labturību, un tādu iemaņu apguvei, kas vajadzīgas, lai viņi varētu vadīt ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību, un sagatavotu mežu īpašniekus un pārējās mežsaimniecībā iesaistītās personas mežu pārvaldīšanas prakses piemērošanai, lai uzlabotu mežu saimnieciskās, ekoloģiskās un sociālās funkcijas.

1.2. Zemnieku un mežsaimnieku mācību organizēšanas pieredze citās valstīs

Lai pilnīgāk izvērtētu iespējamās zemnieku mācību modeļus, aplūkots arī dažu pētījuma autoru atsevišķās ES valstīs sadarbībā un novērojumos gūtā pieredze, kura var būt noderīga neraugoties uz atšķirīgu šo valstu vēsturisko attīstību un sasniegto attīstības līmeni.

Zviedrija (L.Krastiņa)

Attīstoties lauksaimniecībai akcenti zemnieku mācībām ir mainījušies. Ilgus gadus galvenais uzdevums bija paaugstināt ražīgumu un ražošanas kopapjomus. Dažādas iestādes ar vai bez valsts atbalsta organizēja mācības kursus par tehnoloģiju attīstību un ražošanas kvalitātes uzlabošanu. Kad sāka rasties pārprodukcija, mainījās valsts interese par lauksaimniecību kopumā un arī zemnieku mācībām.

Lai nedaudz raksturotu pašreizējo situāciju zemnieku izglītošanā, jāmin organizācijas, kas iesaistītas lauksaimnieciskās ražošanas organizēšanā rajonu un pagastu līmenī.

- Lauksaimniecības asociācijas.
- Zemnieku asociācijas. Viena no to funkcijām ir konsultāciju sniegšana, kā arī pagasta
- lauksaimnieciskās dzīves organizēšana.
- Lauksaimniecības padomes.

Šīs padomes veic valsts pārstāvniecības funkcijas un aktīvi risina ES un vides aizsardzības jautājumus.

- Zemnieku federācija.

Arī zemnieku federācijai ir sava konsultāciju firma, kas pamatā veic grāmatvedības un ekonomikas aprēķinus zemniekiem.

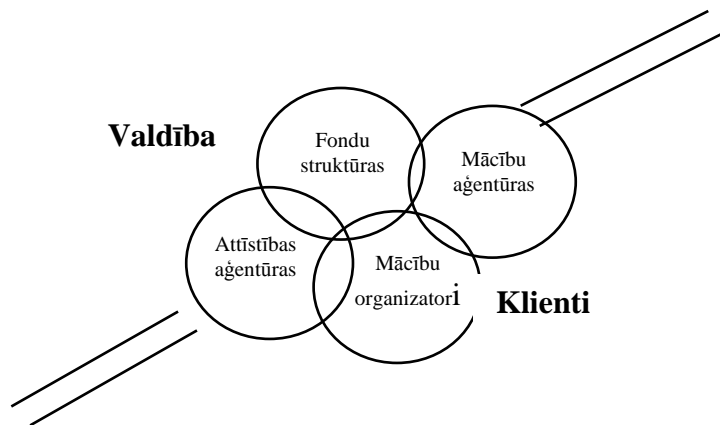
- Lopkopības asociācijas rajonu nodaļās.
- Zemnieku kooperatīvi.
- Privātie konsultāciju uzņēmumi.

Visas šīs organizācijas nodarbojas arī ar zemnieku mācībām, organizējot dažāda veida kursus. Valsts materiālo atbalstu šobrīd sniedz vienīgi pagasta, rajona lauksaimniecības padomēm. Tās organizē zemnieku mācības ES un vides aizsardzības jautājumos. Pārējo iestāžu kursu izdevumus sedz paši zemnieki.

Populāri ir lauku dienu semināri kultūru audzēšanas periodā. Visizplatītākie ir vienas vai divu dienu kursi. Otrs modelis ir vienas dienas sērijveida kursi, kad tematu izklāsta pa vienai dienai četras reizes mēnesī.

Lielbritānija (L.Krastiņa)

Lielbritānijā ietilpst četri reģioni. Šeit sniegts pārskats par zemnieku mācības moduļiem Skotijā. Pētījumā "Lauku iedzīvotāju mācības nepieciešamība" A. Trusts, uzsverot mācības nozīmīgumu, tās principiālo shēmu raksturo ar šādu attēlu:

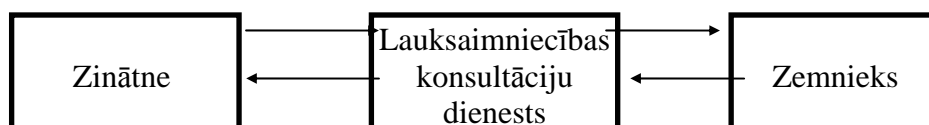

1. att. Mācību principiālā shēma

Pamatā akcentēts, ka viens no valdības uzdevumiem ir risināt pieaugušo izglītības jautājumus, gan sniedzot finansiālo atbalstu, gan arī pārskatot organizatoriskās struktūras. Posmā starp valdību un lietotāju (šajā gadījumā zemnieku) ir virkne institūciju, kas pilda dažādus valdības uzdevumus (programmas). Uzsvērts, ka labāk ir finansēt programmu, nevis iestādi.

Dānija [L.Krastiņas pieredze]

Dānijā ļoti labi strādā zemnieku federācija, kura ir arī Lauksaimniecības konsultāciju dienesta īpašniece. Būtiska ir jaunāko tehnoloģiju ieviešanas principiālā shēma.

2. att. Jaunāko tehnoloģiju ieviešana Dānijā

Lauksaimniecības konsultāciju dienests veidojas no centra un aptuveni 95 konsultāciju birojiem. Tie arī praktiski veic zemnieku mācības. Arī Dānijā, tāpat kā citās Rietumeiropas valstīs, šobrīd valsts nesniedz būtisku atbalstu apmācībai, kas vērsta uz ražošanas tehnoloģiju attīstību. Par šāda veida mācībām maksā zemnieki paši. Turpretī mācību kursus vides aizsardzībā un citos valstiski svarīgos jautājumos apmaksā valsts.

Zemnieku mācības jautājumus risina mācības institūts konsultāciju centrā un speciāli konsultanti. Mācībās ir iesaistītas četras skolas, uz kuru bāzes tiek organizēti kursi ziemā. Vasaras beigās izdod katalogu, kurā norādīti plānotie mācību kursi. Vasarā tiek organizēti lauku dienu semināri uz konsultāciju biroju veikto izmēģinājumu bāzes.

Vācija- Ziemeļreinas Vestfales pavalsts (L.Pēks)

Jauno zemnieku organizācija *Ring der Landjugend Westfren Lippe* (sk. arī <http://www.ringderlandjugend.de/>)

(Novērojumi veikti kopš 1991. gada sadarbojoties ar šo organizāciju, veicot šīs organizācijas pastāvīgā pārstāvja funkcijas Latvijā, kā arī vairākkārtējās vienu līdz divas nedēļas ilgās hospitācijas Vācijā. Sadarbības laikā vadīti apmēram 10 vācu jauno zemnieku grupu nedēļu ilgi studiju braucieni Latvijā.)

Organizācijai ir pusgadsimtu ilga pieredze. Tā apvieno jaunos zemniekus ar dažādu izglītības līmeni. Viens no galvenajiem uzdevumiem ir lauku jauniešu izglītība, tai skaitā neformālā profesionālā izglītība. Tā notiek regulāros dažu dienu ilgus noteiktiem aktuāliem tematiem veiktos semināros un gadskārtējās (*Ringtagung zu aktuellen gesellschaftlichen Themen*) sanāksmēs, savstarpējos saimniecību apmeklējumos, studiju braucienos uz dažādām valstīm. Organizācija atbalsta uz personību orientētas uzņēmējdarbības studijas (*Wir sind Träger einer*

persönlichkeitsorientierten Unternehmerschulung). Studiju saturā ietverti ar lauksaimniecību saistīti agrārpolitiski un agrārsociāli temati, kā arī jautājumi par lauku struktūru un dzīvi laukos (*..Fragen, die die Struktur und das Leben im ländlichen Raum betreffen..*). Kā organizācijas ievirzi raksturojošu piemēru var minēt īpaši intensīvos grupu studiju braucienus uz Latviju lauksaimnieciskās ražošanas pārstrukturēšanas periodā, kad vieni un tie paši organizācijas biedri divu gadu laikā pat 3 līdz 5 reizes apmeklēja Latviju. Viņus ļoti interesēja pieredze, kuru varētu izmantot lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai Vācijas austrumu daļas pavalstīs. Īpaši vācu grupas interesējās par saimniecībām, kuras strādāja ļoti smagos ekonomiskos apstākļos ar neattīstītām ražošanas tehnoloģijām. Pēc organizācijas teorētiskās jomas līderu izteikumiem tieši šajās saimniecībās Latvijā bija saglabājusies *zemnieku dzīves filozofija*, kur pēc viņu domām VDR bija iznīcināta. *Ring der Landjugend* organizēja arī dažādu kontinentu studentu prakses vācu zemnieku saimniecībās, kuras vienmēr bija saistītas ar kultūrizglītojošiem pasākumiem nedēļas nogalēs. Svarīgi atzīmēt, ka praktikanti var strādāt tikai tajās saimniecībās, kuru vadītāji apguvuši pedagoģijas pamatkursu.

Ring der Landjugend iekļaujas plašākā *Katoliskā lauku jaunatnes kustībā (Katholische Landjugendbewegung)*. Tā apvieno ne tikai jaunos zemniekus, bet arī pārējos lauku jauniešus, iesaistot viņus dažādās aktivitātēs (sportā, politiskā dzīvē, pašdarbībā, atpūtas pasākumos u.tml.). Neformālā profesionālā izglītība vienmēr cieši saistīta ar pasākumiem, kuri sekmē daudzveidīgu personības attīstību, paplašina jauniešu redzesloku, cenšoties panākt lai jaunieši *skatītos pāri šķīvja malai (..über den Tellerrand schauen..)*.

Aplūkotā pieredze īpaši aktuāla pašreizējos Latvijas apstākļos, kad pieaug lauku jaunatnes aizplūšana uz pilsētām un citām valstīm un lauku kultūrvides degradācija, kuru vēl vairāk pastiprinās mazo lauku skolu slēgšana.

Vienlaikus daļēji iepazīta arī *Informācijas un izvērtēšanas dienesta (Informations und Auswertungs Dienst)* darbība, kurš ļoti operatīvi nodrošina lauku iedzīvotāju neformālo un informālo izglītību ar tematiski ļoti plašu izdevumu klāstu, izmantojot dažādus informācijas nesējus (brošūras, elektroniskie resursi, videoieraksti). Operativitāti un pieejamību palielina arī tas, ka izdevumi ir neliela apjoma ar praktisku ievirzi, veltīti ļoti konkrētiem, aktuāliem jautājumiem un uzrakstīti viegli uztveramā stilā.

Meža īpašnieku mācību organizēšanas pieredze Zviedrijā (L.Vilkriste)

Zviedrijā viena no organizācijām, kas organizē meža īpašnieku apmācību, ir Zviedrijas Valsts meža aģentūra. Kursi ir bezmaksas, maksas vai par daļēju samaksu. Bezmaksas kursi ir tikai tad, ja tie ir "valsts mērķu" īstenošanai. Piemēram, par biotopu inventarizāciju, dabas aizsardzību. Kursus organizē reģionāli. Pēc vajadzības tiek uzaicināti dažādi speciālisti no dažādām institūcijām, asociācijām un arī ražojošās sfēras.

Zviedrijas Meža aģentūras speciālisti uzsver, ka kursu mērķis nav mācīt pēc iespējas vairāk meža īpašniekus. Nopietni tiek strādāts pie mērķa grupām, īpaši tad, ja kursu izmaksas nesedz tās dalībnieki. Tiek atlasītas mērķa grupas un nereti īpašnieki tiek personīgi uzaicināti. Pamatojoties uz meža īpašnieku struktūras izpēti, kursi visai bieži tiek organizēti darba dienu vakaros vai brīvdienās, jo īpašnieki parasti strādā algotu darbu vai ir aizņemti biznesā. Ja kursus organizētu dienas laikā, tad apmeklētāji varētu būt daudz vairāk, bet nereti tie būtu lauku iedzīvotāji, kuri tādā veidā risinātu savas sociālās vajadzības pēc sabiedrības. Šādā veidā netiktu izpildīts mācību pamatuzdevums – zināšanas tiek izmantotas praksē un valstī uzlabojas meža apsaimniekošanas kvalitāte.

Kā īpaša mērķa grupa mācībām tiek izdalītas meža īpašnieces – sievietes. Visām Baltijas jūras valstīm, tai skaitā arī Latvijai, ir raksturīgs liels gados vecāku sieviešu īpatsvars. Arī Latvijā tika organizēts viens meža īpašnieču seminārs, kas guva lielu atsaucību.

Informācija par stāvokli privātajā meža sektorā un valsts meža politikas realizēšanu tajā, aptaujās iegūtā informācija par meža īpašnieku vēlmēm apmācību jomā un citiem jautājumiem ir pamats apmācību organizēšanai.

Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi	Ieteikumi
Lauku teritorijas iedzīvotāju izglītības līmenis kopumā ir zemāks nekā pilsētu iedzīvotājiem.	Līdzās neformālajai izglītībai vairāk jāveicina arī <i>informālā izglītība (informal learning)</i> kā ikdienas dzīves dabisks papildinājums. Tam nolūkam straujāk jāattīsta daudzveidīgs un viegli pieejams informatīvais nodrošinājums (brošūras, elektroniskie resursi u.c.) un jāveicina lauku iedzīvotāju savstarpējās kontaktēšanās un pieredzes apmaiņas iespējas neformālos apstākļos. Jāizmanto starpnozaru sadarbība un koordinācija, tai skaitā neformālie partnerattiecību mehānismi.
Pieaugušo motivāciju mācīties veido vajadzība sasniegt mērķi, atrisināt problēmu, apmierināt sociālās vajadzības un pašpilnveides iespējas.	Organizējot tālākizglītību ir jāņem vērā, ka pieaugušie mācās balstoties uz esošo pieredzi un zināšanām, izmēģinājumu un kļūdu metodi, cenšoties saskatīt būtiskākās sakarības, veidojot vispārīgu priekšstatu un imitējot, bet mazāk paļaujoties uz atmiņu.
Nozares zemā konkurētspēja neveicina jaunu speciālistu ienākšanu nozares darba tirgū, tādējādi Latvijas lauksaimniecībai raksturīgs augsts gados vecāku cilvēku nodarbinātības īpatsvars.	Pieaugušo izglītībai un tālākizglītībai ir jābūt pieejamai, jāveicina pašrealizācijas iespējas, jāveicina konkurētspēju darba tirgū, neakcentējot pieaugušo vecumu vai attiecības ar formālo izglītības struktūru.
Palielinās lauku teritorijas iedzīvotāju migrācija uz pilsētām.	Veicināt lauku jaunatnes kopu (apvienību u.tml.) attīstību, kurās neformālā un informālā profesionālā izglītība būtu cieši saistīta ar kultūrizglītojošām, atpūtas, sporta un citām līdzīgām aktivitātēm. Šādas pieejas lietderību apstiprina arī analizētā citu ES valstu pieredze.
Saskaņā ar pasaules mēroga izglītības pētījumiem un konceptuālajām nostādnēm par izglītību divdesmit pirmajam gadsimtam (Starptautiskās Komisijas ziņojums UNESCO) 21. izglītības balsti ir ne tikai mācīties zināt un darīt, bet arī mācīties kopā būt un mācīties pašam būt. Par nozīmīgāko atzīta mācīšanās kopā būt.	Mācīties kopā būt un mācīties pašam būt ir svarīgs princips plānojot un realizējot neformālo profesionālo izglītību laukos. Mācībām jānodrošina uz cilvēku centrēta pieeja, kas nevar aprobežoties tikai ar profesionālo aspektu risināšanu, lai veicinātu plašāku pasaules redzējumu, uzņēmību un uzdrošināšanos sākt un attīstīt ražošanu, kā arī kopdarbību (kooperāciju).
	Mācības un to lietderība jāizvērtē ne tikai pēc to ietekmes uz tiešo mērķa aspektu, tām ir jādod pozitīvs iespaids arī uz citiem aspektiem, panākot sinerģijas efektu.

2. PĒTĪJUMA METODIKA

2.1. Pētījuma mērķis

Pētījuma pamatmērķis – ir veikt kvalitatīvu vienotā programmdokumenta prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu tematisku izvērtējumu, secinājumus un ieteikumus struktūrfondu ieviešanas uzlabošanai nākamajā plānošanas periodā.

Pētījuma specifiskais mērķis – veikt pētījumu par nepieciešamajām mācību tēmām un mācību metodēm lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, iegūstot informācijas bāzi Lauku attīstības plāna 2007. – 2013.gadam pasākumu dokumentācijas izstrādei.

2.2. Piezīmes par terminoloģiju

Apmācības

Terminoloģijas vārdnīcā, kura sastādīta LZA *Terminoloģijas nodaļas* vadītājas, *Terminoloģijas komisijas* priekšsēdētājas, *Valsts valodas komisijas* locekles, LZA īst. loc., prof., Dr. habil. philol. **Valentīnas Skujiņas** vadībā (*Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*, 2000. - 248 lpp.) ir iekļauts termins *mācības*, bet **nav termina *apmācības***. Diemžēl **krievu valodas ietekmē** pēdējais plaši ieviesies ikdienas praksē, kaut gan tā lietošana nav korekta no valodnieciskā viedokļa (var notikt *apmācīšana* nevis *apmācības*, jo *mācības* ietver *mācīšanu* un *mācīšanos*) Tā ir **kaitīga no pedagoģijas viedokļa**, jo *apmācības* akcentē skolotāja, nodarbību vadītāja aktivitāti (tā atbilst manipulatīvajai *subjekta-objekta* pedagoģijai, kuru mūsdienās nomaina *subjekta-subjekta* pedagoģija), kaut gan **ļoti svarīga ir katra mācību dalībnieka aktīva līdzdalība mācībās**. Tāpēc turpmāk ieteicams atteikties no termina *apmācības* izmantošanas tā vietā lietojot latviešu valodai un pedagoģiskajām norisēm atbilstošu, *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā* akceptēto terminu *mācības*.

Mācības (a. teaching/ learning process; v. Unterricht, Lernen; kr. обучение)

Mācīšanas un mācīšanās procesu kopums, mērķtiecīga skolotāja un skolēna (skolēnu) mijiedarbība noteiktos apstākļos; arī attiecīgas nodarbības. Mācību procesā cilvēks gūst informāciju, apgūst zināšanas, prasmes, iemaņas, lai tās varētu praktiski izmantot patstāvīgās darbībās dzīvē un darbā.

Izglītojamie

Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā nav iekļauts termins *izglītojamie*. Tā izmantošana aprakstot konkrētas mācības nav korekta no pedagoģiski psiholoģiskā viedokļa iepriekš minēto iemeslu dēļ. Atbilstoši *Izglītības likuma* (2001.) 1. panta 12. punktā minētajiem terminiem *skolēns, audzēknis, students u.c.* ieteicams lietot **konkrētu izglītojamā apzīmējumu**, piemēram, *kursu dalībnieks*, akcentējot nevis pasīvu, bet aktīvu piedalīšanos mācībās.

Izglītība

Izglītība - sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju kopums (Izglītības likums, 1. pants. Likumā lietotie termini, 4) punkts).

Izglītības veidu apzīmēšanai izmantota Mūžizglītības memorandā (A Memorandum on Lifelong Learning, 2000) lietotā klasifikācija un jēdzieni. Memoranda tulkojumā latviešu valodā (Mūžizglītības memorands, 2000) virsrakstā lietots būtībai atbilstošs termins mūžizglītība (Mūžizglītības), bet tālākā tekstā, raksturojot izglītības/ mācīšanās veidus lietots termins mācīšanās, kas mūsdiā neprecīzi raksturo procesa būtību un neietver procesa rezultātu. No didaktikas viedokļa nav vēlamas formālas (!?) mācības un mācību procesā dalībnieku formāla (!?) mācīšanās. Adevātāks ir termins izglītība. Arī Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā

(2000) ir minēta tikai formālā un neformālā izglītība, pēdējo nediferencējot divos veidos. Tāpēc tālākā tekstā, atbilstoši aplūkotajiem jēdzieniem izmantoti šādi termini, kuri atkarībā no konteksta apzīmē izglītību kā procesu un/vai rezultātu.

Formālā izglītība, ko iegūst izglītības institūcijās, un tās rezultātā tiek piešķirti atzīti diplomi un kvalifikācijas.

Neformālā izglītība, kura notiek līdzās formālajām izglītības un apmācības sistēmām un tās rezultātā parasti netiek iegūti oficiāli atzīti atestāti. Tā var notikt arī darba vietā vai dažādās institūcijās (vai arī privātsundās), kuras izveidotas, lai papildinātu formālās izglītības sistēmas.

Informālā izglītība (informal learning), kas ir ikdienas dzīves dabisks papildinājums. Atšķirībā no abām iepriekšējām tā var būt ne tikai apzināta, bet arī neapzināta, kuru cilvēki ne vienmēr uztver kā tādu, kas papildina viņu zināšanas un iemaņus.

Mūžizglītības memoranda (2000) tulkojumā lietota terminoloģiskā vārdkopa ikdienas neformālā mācīšanās (informal learning). Mūsaprāt, terminu kopa formālā, neformālā un ikdienas neformālā izglītība/mācīšanās nav pietiekoši viendabīga un ērta lietošanā. Termini neformālā un ikdienas neformālā izglītība/mācīšanās grūti diferencējami. Tāpēc lietots termins informālā izglītība/mācīšanās.

Mūžizglītība - izglītība cilvēka mūža garumā. Tā balstās uz iekšēju vajadzību vai ārēju faktoru izraisītu nepieciešamību iegūt un arvien papildināt savas zināšanas un prasmes. ..Mūžizglītība ar īpaši organizētu gan formālo, gan neformālo tālākizglītības sistēmu sekmē pilnvērtīgu personības attīstību un ļauj cilvēkam veiksmīgāk pielāgoties jaunajām laikmeta un sociālajām pārmaiņām, un nemitīgi paaugstinot savu kvalifikāciju vai pat pārkvalificējoties, nezaudēt darbu. **a.** life-long education, life-long learning; **v.** lebenslange Bildung, lebenslanges Lernen; **kr.** непрерывное образование. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 106. lpp.)

Pieaugušo izglītība – daudzveidīga izglītība, kas orientēta uz pieaugušajiem un nodrošina personības attīstību un konkurētspēju darba tirgū cilvēka mūža garumā. Pieaugušo izglītības formas ir tālmācība, dažādi kursi u.c. **a.** Adult education; **v.** Erwachsenenbildung; **kr.** Образование взрослых. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 128. lpp.)

Tālākizglītība – izglītības turpināšana un profesionālās meistarības pilnveidošana pēc formālās izglītības ieguves un darba gaitu uzsākšanas. Tās mērķis ir profesionālo zināšanu, prasmju un kompetences pilnveidošana formālajā vai neformālajā izglītības sistēmā. Formālajā izglītības sistēmā var īstenot profesionālo pilnveidi jaunā pakāpē vai iegūt jaunu specializāciju. ..Iegūtās izglītības kvalitāte tiek apliecināta ar attiecīgu izglītības dokumentu – apliecību, diplomu vai sertifikātu. Profesionālo pilnveidošanos var īstenot arī neformālos izglītojošos pasākumos:ursos, interešu grupās, tautas augstskolās u.tml., bet tie nedod jaunu kvalifikāciju. ..Viens no tālākizglītības veidiem ir kvalifikāciju celšana. **A.** Further education; **v.** Weiterbildung, Fortbildung; **kr.** Повышение квалификации (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 172. lpp)

2.3. Pētījuma metodes

Pētījumā metodika izstrādāta atbilstoši projekta Tehniskajā specifikācijā formulētajiem pētījuma mērķiem un rezultātiem (punkts 1.) un norādījumiem par izvērtēšanas veikšanai izmantojamām metodēm (punkts 4.1.). Ņemta vērā arī pētījumu metodoloģijas teorija un prakse, kā arī pētījumā iesaistīto darbinieku līdzšinējā pieredze analogu pētījumu veikšanā.

Galvenās pētījumā izmantotās metodes:

- aptaujas: pārrunas; nestrukturētas, daļēji strukturētas un strukturētas intervijas, t.sk. telefonintervijas; anketēšana;
- ekspertvērtējumi,
- datu statistiskā apstrāde,

- mācību norises analīze un satura analīze (kontentanalīze),
- dokumentu analīze.

Dokumenti un citi avoti pētījuma mērķu un uzdevumu aspektā apzināti, analizēti un izvērtēti pētījuma sākumposmā. Analizējamie konceptuālie un programmdokumenti izvēlēti atbilstoši projekta Tehniskās specifikācijas norādījumiem (3. Pakalpojuma īstenošanā izmantojamie dokumenti), kā arī ņemot vērā nepieciešamību izstrādāt ieteikumus perspektīvai mācību pilnveidei.

- Vienotais programmdokuments Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam, Eiropas Komisijā apstiprināts 2004. gada 17. jūnijā.
- Programmas papildinājums Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam, apstiprināts ES struktūrfondu uzraudzības komitejā 2004. gada 30. jūnijā un tā grozījumi.
- Zemkopības ministrijas un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra 2005.gada 20.jūlija līgumu Nr.210705/c – 226 1.pielikums „Darba uzdevums” un 2005.gada 21.jūlija līgumu Nr.210705/c – 225 un Nr.210705/c – 227 1.pielikumi „Darba uzdevums”.
- Nacionālā Programma. Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārvaldē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetences. ZM izstrādātais projekts „Profesionālā apmācība 2004”.
- Lauku attīstības plāns (akceptējis Eiropas Savienības lauksaimniecības komisārs Francs Fišlers 30.07.2006).
- Nacionālā programma. Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana (ZM 2005.gada 7.jūlija Rīkojums Nr.143 un 2006.gada 7.aprīļa Rīkojums Nr. 98 par programmas ieviešanu).
- Mūžizglītības memorands, 2000 (A memorandum on lifelong learning: Commission staff working paper. European Commission. Directorate General for Education and Culture. European Commission, 2000. SEC (2000) 1832.
- Ziņojums, ko Starptautiskā Komisija par izglītību divdesmit pirmajam gadsimtam sniegusi UNESCO, pazīstams arī kā Delora komisijas ziņojums. (Mācīšanās ir zelts, 2001.) (Learning the Treasure Within. 1996. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the 21th Century.).
- Ilgtermiņa konceptuālais dokuments “Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā” (apstiprināts Saeimas 2005.gada 26.oktobra sēdē).
- Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2007.-2013.
- Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam.

Mācību metožu ekspertvērtējumu veica 10 eksperti, kuriem ir zināšanas pedagoģijā (mag. paed., dr. paed.), lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā un **praktiskā pieredze darbā ar mērķauditoriju**: 4 LLKC biroju vadītāji, 4 LLKC speciālisti un 2 kursu mācībspēki (sk. 8. pielikumu).

Sākotnēji tika veikts pilotpētījums, kurā aptaujāti 29 mežsaimniecībā un 32 lauksaimniecībā iesaistītas personas, skatīti „Profesionālās apmācības 2004” pieejamie dokumenti, lai iegūtu priekšstatu par dokumentos iegūstāmās informācijas kopveselumu atspoguļoti visi „Profesionālās apmācības 2004” Mežsaimniecības moduļa pieejamie dokumenti: kursu vērtējums, kādu dalībnieki deva mācību noslēgumā, izdales materiālu saraksts un temati.

Pētījumu gaitā tika konstatēts ka anketēšana pa pastu nebija pietiekoši efektīva no kvantitatīvā (no 110 izsūtītām vēstulēm saņēmām tikai 17 anketas), kvalitatīvā (formāli aizpildītas anketas) un reprezentācijas (atbildēja aktīvākie, izglītotākie, apzinīgākie kursu dalībnieki) aspekta. Tāpēc tika veiktas telefonintervijas.

Tā kā pieņemamākās mācību metodes, tematiku, organizāciju reprezentē mērķgrupa, kas aktīvi iesaistās tālākizglītībā, jo visi ir lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos iesaistītas personas, kas piedalījušās projektā Nacionālā Programma „Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārvaldē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetences”, ko organizēja LLKC, tad telefonintervijās tika veiktas atbilstoši kvalitatīvo pētījumu principiem un bija minimāli strukturētas – saturēja tikai trīs jautājumus (kuri bija ietverti anketās, lai noskaidrotu mācību ilglaicīgās iedarbības efektu)(sk. 5. pielikumu):

1. Kas no mācītā ir izmantots praksē?
2. Ko no mācītā plānots izmantot nākotnē?
3. Kas kurš bija visvērtīgākais?

Iespējas intervijas gaitā izvērst jautājumus un precizēt respondenta viedokli, deva iespēju iegūt kvalitatīvāku informāciju salīdzinājumā ar formāli aizpildītām anketām.

Intervējamie tika izvēlēti pēc nejaušības principa. Tas novērsa intervējamo personības īpašību ietekmi uz respondentu atlasī, kas notika anketējot pa pastu. Tāpēc uzlabojās mērķa grupu reprezentācija salīdzinājumā ar anketēšanu pa pastu.

Telefoninterviju izvērtējums pierādīja, ka tikai formālās anketas, kas tika aizpildītas pēc kursu beigšanas un pētījuma gaitā iegūtās aptaujas anketas, nepilnīgi raksturo kursu lietderību un ietekmes ilglaicību.

Pētījumu metodika koriģēta pētījuma darbiniekiem savstarpēji recenzējot izstrādātās metodikas, saskaņojot anketas ar pasūtītāju un veicot pilotpētījumus.

Lai iegūtu iespējami augstākus pētījuma kvalitātes rādītājus, paredzēta vairāku metožu paralēla izmantošana katrā pētījuma uzdevumā. Katra konkrētā uzdevuma risināšanai un rezultāta sasniegšanai plānotās metodes parādītas 3. tabulā. Līdzšinējā pieredze liecina, ka aptaujas, īpaši anketēšanu, ne vienmēr var veikt pietiekoši augstā kvalitātē. Tāpēc papildus minētajām metodēm nepieciešamības gadījumā paredzēts veikt arī kooperatīvo un ekspertvērtēšanu.

Dotā tabula ļauj novērtēt pētījuma pilnīgumu, t.i. vai iespējams pētīt visus projektā paredzētos aspektus un iegūt rezultātu formulēšanai nepieciešamos datus.

3. tabula

Nacionālās programmas projekta *Profesionālās apmācības 2004* novērtēšanas, 2007-2013 g. tematikas un metožu noteikšanas uzdevumi un metodes

<i>Projekta rezultātu (izglītojamo zināšanu līmeņa izmaiņu, efektivitātes u.c.) un 2007-2013 g. mācību tematikas un metožu noteikšanā veicamās darbības (uzdevumi) (Iekavās norādīti Pētījuma uzdevuma apakšpunktu Nr.)</i>	<i>Metodes, informācijas avoti</i>				
	<i>Anketēšana</i>	<i>Intervijas</i>	<i>Analīze</i>	<i>Kontentanālizē</i>	<i>Ekspertvērtējumi</i>
Plānoto projekta rezultātu izvērtēšana, apmācīto personu profesionālo prasmju un zināšanu pilnveidošanas rādītāju apzināšana. (1.3.1.1.)	x	x	x	x	x
Projekta ietvaros apmācīto personu aptauja, lai izvērtētu profesionālo zināšanu un prasmju līmeņa izmaiņas noteiktu to ietekmi uz tālāko personas profesionālo darbību, noteiktu apmierinātību ar organizēto apmācību kvalitāti (1.3.1.2.).	x	x			x
	x	x			x
	x	x			x
Ilglaicīgās iedarbības efekta noteikšana izlases kārtībā atlasītajām personām, kuras piedalījās <i>Profesionālajās mācībās 2004</i> . (1.3.1.3.)	x	x	x	x	x
Ierosinājumi apmācību kvalitatīvai organizēšanai. (1.3.1.4.)	x	x			x
Pētīti nepieciešamie mācību tematī lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un	x	x	x	x	x

Projekta rezultātu (izglītojamo zināšanu līmeņa izmaiņu, efektivitātes u.c.) un 2007-2013 g. mācību tematikas un metožu noteikšanā veicamās darbības (uzdevumi) (Iekavās norādīti Pētījuma uzdevuma apakšpunktu Nr.)	Metodes, informācijas avoti				
	Anketēšana	Intervijas	Analīze	Kontentanālizē	Ekspertvērtējumi
uzņēmējdarbībā laukos personām ar dažādu iepriekšējo izglītību nākamajam lauku attīstības plānošanas periodam 2007-2013.gadam. (1.3.2.)					
Ieteiktas nepieciešamās mācību metodes efektīvākai un sekmīgākai apmācībai lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos personām ar dažādu iepriekšējo izglītību nākamajam lauku attīstības plānošanas periodam 2007.-2013.gadam.(1.3.3.)	x	x	x		x
Lauksaimnieku, mežsaimnieku un ar lauksaimniecisko un mežsaimniecisko darbību saistīto personu trūkstošo zināšanu un prasmju noteikšana (aptauja).	x	(x)			(x)
Analizēta <i>Profesionālo mācību 2004 mācību norises kvalitāte</i>	x	x	x		x
Intervijas ar <i>Profesionālās mācības 2004</i> beigušajiem		x			
Novērtētas izmantojamās mācību metodes (1.3.3.)	x	x	x		x
Salīdzināta izmantojamo metožu efektivitāte (1.3.3.)	x	x	x		x

Mērķgrupas:

- Lauksaimnieki, mežsaimnieki, kas iesaistās tālākizglītībā, t.sk. „Profesionālā apmācībā 2004” – 274 respondenti:
 - no kuriem 157 „Profesionālās apmācības 2004” dalībnieki. Anketēti 110 dalībnieki (no tām 17 atsūtītas vēstules pa pastu), telefoniski intervēti 47 „Profesionālās apmācības 2004” dalībnieki.
 - no kuriem anketēti 117 lauksaimnieki, mežsaimnieki un lauku uzņēmēji, kas iesaistās citās tālākizglītības programmās.
- Lauksaimnieki, mežsaimnieki, kas neiesaistās tālākizglītībā – 43 respondenti (9 aptaujas anketas un 34 telefonintervijas), kā arī neformālas pārrunas.
- Lauku uzņēmēji, lauksaimnieki, asociāciju un apvienību pārstāvji – 21 daļēji strukturēta intervija (sk. 1. pielikumu).

Kopā pētījumā piedalījās 338 lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos iesaistītas personas no Jelgavas, Balvu, Bauskas, Cēsu, Dobeles, Limbažu, Jēkabpils, Aizkraukles, Daugavpils, Rēzeknes, Preiļu, Krāslavas, Alūksnes, Tukuma, Ventspils, Saldus, Talsu, Ogres, Madonas rajona.

Ņemot vērā, ka kopējais „Profesionālās apmācības 2004” dalībnieku skaits ir 5126 pētījuma izlases apjoms 157 ļauj iegūt 5% būtiskuma līmenim atbilstošus rezultātus, kuru precizitāte ir $\pm 5\%$ līdz $\pm 10\%$ robežās (Taro Y. Elementary Sampling Theory, p. 398).

Pētījuma ierobežojumi.

- Pētījums tika veikts no 2006. gada augusta līdz novembrim, ražas novākšanas laikā, kad lauksaimniecībā iesaistītās personas ir aizņemtas un nevēlas tērēt laiku intervijām un anketu pildīšanai.
- Neskatoties uz to, ka „Profesionālās apmācības 2004” organizatoriem Darba uzdevumu 6.1. d) punktā paredzēts iesniegt kursu dalībnieku apmeklējuma uzskaites lapu ar kontaktinformāciju (adrese, tālrunis, e-pasts) tikai dažu rajonu atskaitēs bija atspoguļota pilnīgi visa informācija. Ekspertiem bija jāpavada ilgs laiks, lai dabūtu trūkstošo informāciju.

- Mērķa raksturojošie rādītāji – personu profesionālo prasmju un zināšanu pilnveidošana, ietekme uz tālāko profesionālo darbību un ilglaicību, balstīta uz dalībnieku pašrefleksiju, jo nav noteikti kvalitatīvie un kvantitatīvie indikatori, kā arī novērtēts stāvoklis mācību sākumā.
- Dalībnieki nelabprāt atbild uz atvērtiem jautājumiem, kas ierobežo iegūtās informācijas analīzi, kā arī neuzskata par vajadzību piedalīties pētījumā. No 110 izsūtītām aptaujas vēstulēm ar atpakaļadresi saņemtas tika 17 atbildes.

2.4. Pilotpētījums

Pilotpētījumu ietvaros ar izstrādātajām anketām iepazīs pētnieku grupas dalībnieki un pasūtītājs. Notikušas vairāk kā desmit intervijas un veikta atsevišķu grupu anketēšana. Konstatēts, ka lietderīgi intervijas veikt galvenokārt pēc intervētāju iepazīšanās ar iespējami plašākiem anketēšanas rezultātiem.

Lietderīgi atteikties no sākotnējās ieceres izmantot vienotu aptaujas anketu, bet izveidot atsevišķas anketas zemniekiem un meža īpašniekiem, pamatojoties uz diviem argumentiem.

1. Izmantoti jau iepriekš veiktie pētījumi (Vilkriste, 2001., 2002., 2003., 2004.) – meža īpašnieku aptaujas un meža īpašnieku un īpašumu datu bāzes analīze. Viens no iepriekš veikto pētījumu uzdevumiem bija uzlabot meža īpašnieku informācijas un konsultācijas sistēmu Valsts meža dienesta struktūrā. Minētajos pētījumos noteikti arī faktori, kas ietekmē meža īpašnieka vēlmi mācīties, informācijas un apmācības veidu izvēli. Uz pētījumu bāzes ir izveidots dažādu mērķa grupu raksturojums un to vajadzības un īpatnības tieši turpmāko apmācību kontekstā. Zinot meža īpašnieku grupas sociālo portretu un vispārējo situāciju meža sektorā, tika izstrādāta atšķirīga metodika, galveno uzmanību pievēršot ilglaiības aspektam gan no kursu organizēšanas, tai skaitā mērķa grupu izvēles, gan no iegūto zināšanu pielietošanas aspektiem.

2. Visai atšķirīgā situācija starp lauksaimniecības un mežsaimniecību kā ražojošo vienību. Ja lauksaimniecībā ienākumi un/vai materiālie labumi ir iespējami katru gadu, tad mežsaimniecībā daudz retāk (meža īpašumu grupā zem 100 ha). Arī ieguldījumu atmaksāšanās laiks, līdzekļu aprites un ieguldījumu atmaksāšanās periods būtiski atšķiras. Pētījumi rāda, ka mežsaimniecībā ienākumi ir lielāki, bet atkārtotās periods ir ilgs. Pie mazām mežu platībām tas var būt vienreizējs, vai reize 10 gados. Daudzos gadījumos ienākumi no meža tiek plānoti, lai tos investētu saimniecības attīstībā – lauksaimniecībā, lopkopībā un celtniecībā. Līdz ar to meža īpašniekiem par ilgtspējības kritēriju tika noteikta nevis konkurētspēja, bet mācībās iegūto zināšanu lietošana praksē un meža apsaimniekošanas veicināšana, palielinot tā vērtību.

Anketu aizpildīšana ne vienmēr notiek pietiekoši apzinīgi, tāpēc nepieciešams paralēli izmantot arī pārējās metodes – pārrunas, daļēji strukturētas intervijas un telefonintervijas, ekspertvērtējums.

Pilotpētījumā iegūta arī orientējoša informācija par potenciālajiem pētījuma rezultātiem.

Tematu, satura vērtējums:

- Mācību temati ir izvēlēti atbilstoši mūsdienu lauksaimniecības politikai, aktualitātēm un vajadzībām. Daudzi no piedāvātajiem mācību tematiem ir aizvien pieprasīti, piemēram, lauksaimniecības pamati, bioloģiskā lauksaimniecība, grāmatvedība, uzņēmējdarbības pamati, projektu rakstīšana, netradicionālā lauksaimniecība, ciltsdarbs, ES, valsts un citu finansējuma avotu atbalsta finansējuma saņemšanas iespējas.
- Elastīgi veidots mācību saturs, kuru katrs rajons var pielāgot savu zemnieku saimniecību vajadzībām un specifikai.
- Daudzos tematos mācību saturs ir pārāk vispārīgs un tiek apgūts īsā laika sprīdī, tāpēc dod vispārīgu priekšstatu, bet ne paliekošu efektu.
- Temati ir plaši un nedod atbildes uz zemnieku, lauku uzņēmēju šauriem, specifiskiem jautājumiem.

- Vienā dienā pārāk daudz informācijas – zemnieki visu informāciju nespēj uztvert, kas samazina ilglaicīgas iedarbības efektu.
- Tematiem, kuri ir pieprasīti un aktuāli, trūkst lektoru.
- Izstrādātajiem materiāliem jābūt pieejamiem arī kā elektroniskiem resursiem.

Mācību metožu vērtējums:

- Mācībās izmantotas mācību metodes: lekcija, demonstrējumi, uzskate, diskusija, praktiskie darbi, pieredzes apmaiņa, grupu darbs.
- Pētījums rāda, ka temati tiek apgūti intensīvi un pietrūkst laika pieredzes apmaiņai.
- Klausītājus apmierina lekcijas apvienojums ar grupu darbu, diskusijām un pieredzes apmaiņu. Kā ļoti vērtīgas tiek uzskatītas ekskursijas uz saimniecībām un mežu.
- Aptauja parāda, ka lielākā daļa respondentu nesaprot, kas ir mācību metodes, un nespēj tās novērtēt. Daļa aptaujāto, kas ir braukuši ekskursijās, neatzīmē to kā izmantotu mācību metodi.
- Intervijas un pārrunas atklāja, ka respondenti spēj novērtēt lektoru un viņa mācīšanas stilu, kurā ietilpst pedagoģiskā kompetence, t.sk., mācību metožu izvēle.

Organizācijas vērtējums:

- LLKC ir liela pieredze mācību organizēšanā.
- LLKC darbinieki labi pārzina vietējo iedzīvotāju vajadzības, ir atsaucīgi un pozitīvi noskaņoti.
- Mācības notiek rajona centros, kas neapmierina klausītājus no tālākiem pagastiem.
- Lektoru trūkums, īpaši specifiskiem, šauriem nozares tematiem, piemēram, lopkopībā.
- Lektori ir jābūt ne tikai ar teorētiskām zināšanām un pieredzi, bet arī ar priekšzināšanām pedagoģijā.
- Daudzos rajonos mācības apmeklē vieni un tie paši cilvēki (aktīvākie zemnieki).
- Ierobežotais stundu skaits neļauj pietiekami dziļi apskatīt visus tematus.
- Teorētisko zināšanu atrautība no reālās dzīves.
- Kā lektoros piesaistīt ne tikai teorētiķus, bet arī praktiķus – veiksmīgus zemniekus, saimniecību vadītājus, uzņēmējus.
- Pieļaut mazākas grupas, jo ir šauri, specifiski temati, kur grūti nokomplektēt lielas grupas. Specializētām saimniecībām jāklusās temati, kas neatbilst to specializācijai.
- Dažiem mācību tematiem atvēlēts pārāk īss laiks, tiek apgūts pats minimums, tāpēc mācības dod priekšstatu, bet neko būtisku nemaina profesionālai kvalifikācijai.
- Daudzi zemnieki ir radoši, uzņēmīgi, kas varētu motivēt saimniecības pārorientācijai, bet vēl meklē savu nišu.

3. NACIONĀLĀS PROGRAMMAS PROJEKTA „PROFESIONĀLĀS APMĀCĪBAS 2004” ANALĪZE

„Profesionālās apmācības 2004” izvērtējums balstās uz Vienoto programmdokumentu (VPD) Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam.

VPD atzīmēts (2.7.1.), ka lauku teritoriju attīstība ir būtisks valsts līdzsvarotas attīstības elements, kas ietver lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības attīstību, kā arī citas ar lauku vidi saistītas ekonomiskās, sociālās un ekoloģiskās darbības. Lauki nodrošina sabiedrību ar resursiem, kas vajadzīgi **ilgtspējīgai valsts attīstībai, iedzīvotāju nodrošinājumam ar lauksaimniecības un mežsaimniecības produktiem, kā arī ainavas, tradicionālā dzīvesveida un tīras vides uzturēšanai** u.c.

Viens no zemās ekonomiskās aktivitātes iemesliem laukos ir **nepietiekamais zināšanu un prasmju līmenis**, kas neatbilst mūsdienu tirgus ekonomikas principiem, lai nodrošinātu pieprasījumu pēc veselīgas un drošas pārtikas, kuras ražošana prasa specifiskas zināšanas. Līdzīga situācija ir privāto mežu īpašnieku un darbinieku vidū, kuriem trūkst zināšanas par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu un koksnes tirgu (2.7.1.3).

Cilvēkresursu attīstību un darbaspēka sagatavošanu Latvijā vienlīdz būtiski ietekmē 3 izglītības sektoru- sākotnējās; profesionālās un apmācības; augstākās un **tālākizglītības programmu** – piedāvājums.

VPD prioritātēs, kā viens no pasākumiem (4.3.2.) ietverta Izglītības un tālākizglītības attīstība.

Programmas papildinājums Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam

paredz (4. prioritāte. *Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana*. 4.7. pasākums: *Apmācības*) ka profesionālās apmācības atbalsts saskaņā ar **ES memorandu par mūžizglītību** sekmēs lauksaimnieku, mežsaimnieku un citu lauksaimniecībā un mežsaimniecībā un to pārveidē iesaistīto personu **profesionālo prasmju un zināšanu pilnveidošanu**. 4.7. pasākuma mērķis ir **paaugstināt iemaņas un zināšanas lauksaimniekiem un citām personām, kas ir saistītas ar lauksaimniecības aktivitātēm, saskaņā ar ES memorandu par mūžizglītību**, kā arī sagatavot meža īpašniekus un citas ar mežsaimniecību saistītas personas tādas meža apsaimniekošanas prakses piemērošanai, kuras **mērķis ir stiprināt meža ekonomiskās, ekoloģiskās un sociālās funkcijas**. Lai pārvarētu iepriekš minētās problēmas lauku teritorijās, **lauku iedzīvotājiem ir jāpiedāvā apmācību pakalpojumi**. Turklāt šie pakalpojumi jāpiedāvā pēc iespējas tuvāk izglītojamo dzīves un darba vietai.

3.1. Projekta „Profesionālās apmācības 2004” izvērtējums

„Profesionālā apmācība 2004” ir Zemkopības Ministrijas izstrādātais projekts Nacionālajā Programmā „ Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārvaldē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetences”.

„Profesionālo apmācību 2004” organizēja Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (turpmāk tekstā LLKC) 26 rajonos. Projekts tika realizēts trīs moduļos – lauksaimniecība, mežsaimniecība, uzņēmējdarbība.

Lauksaimniecības modulī ietverti 12 mācību kursu temati:

1. Augkopība/lopkopība: apakštēma Lopkopība
2. Lopkopība/augkopība: apakštēma Augkopība
3. Lauksaimniecības produkcijas ražošana īpaši aizsargājamās teritorijās
4. Lauksaimniecības pamati

5. Labās lauksaimniecības prakses prasības un ieviešanas/ Rīcības programma (Nitrātu direktīva)
6. Mācību kurss lauksaimniekiem augu aizsardzībā
7. Bioloģiskās lauksaimniecības metodes
8. Kursi fiziskām personām, kuras veic Ciltsdarba likumā noteiktos uzdevumus dzīvnieku ganāmpulkos Latvijā
9. Lauksaimniecības dzīvnieku kautķermeņa apstrāde
10. Lauku ekonomikas dažādošana/ biškopība, ārstniecības augu audzēšana
11. Lauku ekonomikas dažādošana/ dzērveņu, zileņu, melleņu audzēšana, ārstniecības augu audzēšana
12. Pārtikas kvalitātes un nekaitīguma (iekļauj pārtikas sistēmas HACCP) un dzīvnieku labturības nodrošināšana

Mežsaimniecības modulī ietverti 3 mācību kursu temati:

1. Privātmežu apsaimniekošana (meža resursu ilggājīga apsaimniekošana)
2. Meža produktu izmantošana uzņēmējdarbības dažādošanai
3. Uzņēmējdarbības attīstības iespējas dabīgu koka formu izmantošanas jomā

Uzņēmējdarbības modulī – 11 mācību kursu temati:

1. Uzņēmēju motivācija un stimulēšana
2. Uzņēmuma stratēģiskā vadība/ vīzija/ misija
3. Uzņēmuma vadības plānošana
4. Projektu vadība/ pārmaiņu vadība
5. Mārketinga vadība
6. Tīrgus izpēte
7. Pārdošanas un noieta organizēšanas vadība
8. Cenu kalkulācija
9. Grāmatvedība un finanses vadība
10. Muita
11. Darba aizsardzība

4. tabula

Projekta „Profesionālās apmācības 2004” izpildes indikatīvie rādītāji.

Rādītāji	ZM nobeiguma ziņojuma	PowerPoint prezentācija
Lauksaimniecības modulis:		
• Kopējais cilvēku skaits	3535	3150
• Vīrieši	1251	1146
• Sievietes	2284	2004
• Izpildītais cilvēkstundu skaits	208109	190447
Mežsaimniecības modulis:		
• Kopējais cilvēku skaits	318	348
• Vīrieši	211	222
• Sievietes	107	126
• Izpildītais cilvēkstundu skaits	15723	15603
Uzņēmējdarbības modulis:		
• Kopējais cilvēku skaits	1273	1175
• Vīrieši	214	193

Rādītāji	ZM nobeiguma ziņojuma	PowerPoint prezentācija
<ul style="list-style-type: none"> Sievietes Izpildītais cilvēkstundu skaits 	1059 37817	982 35205
Kopā:		
<ul style="list-style-type: none"> Apmācītie cilvēki Cilvēkstundu skaits 	5126 261649	4673 241225

Vērtējot „Profesionālo apmācību 2004” tika analizēti:

- darba uzdevumi lauksaimniecības, uzņēmējdarbības un mežsaimniecības moduļiem;
- izlases veidā ņemti ikmēneša ziņojumi, kuri tika iesniegti izpildītājam saskaņā ar pārskata prasībām;
- pētījuma ietvaros veiktā „Profesionālās apmācības 2004” dalībnieku aptauja.

Projekta ilgtermiņa mērķis ir sekmēt lauksaimnieku, mežsaimnieku un citu lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un to pārveidē iesaistīto personu profesionālo prasmju un zināšanu pilnveidošanu, kas ir saskaņā ar Eiropas

Galvenais uzsvārs ir sagatavot lauksaimniekus kvalitatīvai ražošanas pārorientācijai.

Mērķa raksturojošais rādītājs ir personu profesionālo prasmju un zināšanu pilnveidošana, ko ir grūti izvērtēt, jo nav noteikti kvalitatīvie un kvantitatīvie indikatori, kā arī novērtēts stāvoklis mācību sākumā. Projekta „Profesionālās apmācības 2004” nobeiguma ziņojumā kā sasniegtie indikatīvie rādītāji tiek atzīmēti apmācīto cilvēku skaits (sievietes un vīrieši), izpildīto cilvēkstundu skaits un notikušo grupu skaits. No sasniegtiem indikatīviem rādītājiem var secināt, ka apmācības ir notikušas visos moduļos, visās tematu grupās, ievērojot dzimumu līdztiesību. Nav nepieciešamā informācija, lai novērtētu indikatīvos rādītājus profesionālo zināšanu un prasmju izmaiņām. Kursu temati Projektu vadība/ pārmaiņu vadība un Grāmatvedība un finanses vadītājam paredz praktiskos uzdevumus un Lopkopība un Augkopība – praktiskos darbus, kas varētu kalpot par kvalitatīvo indikatoru un pamatu prasmju un zināšanu pilnveidošanai.

Projektā „Profesionālās apmācības 2004” tika izvērtēti:

- Organizācija (vieta, laiks, informācijas nodošana)
- Temati, saturs
- Lektori
- Izdales materiāli
- Izmantotās mācību metodes

Organizācija

Mācības notika visos 26 rajonu Lauku konsultāciju birojos. Kursu organizatoriem ir liela pieredze mācību organizēšanā un labi pārzina vietējo iedzīvotāju vajadzības. Tā ir iespēja mācības organizēt katrā rajona centrā un pagastos.

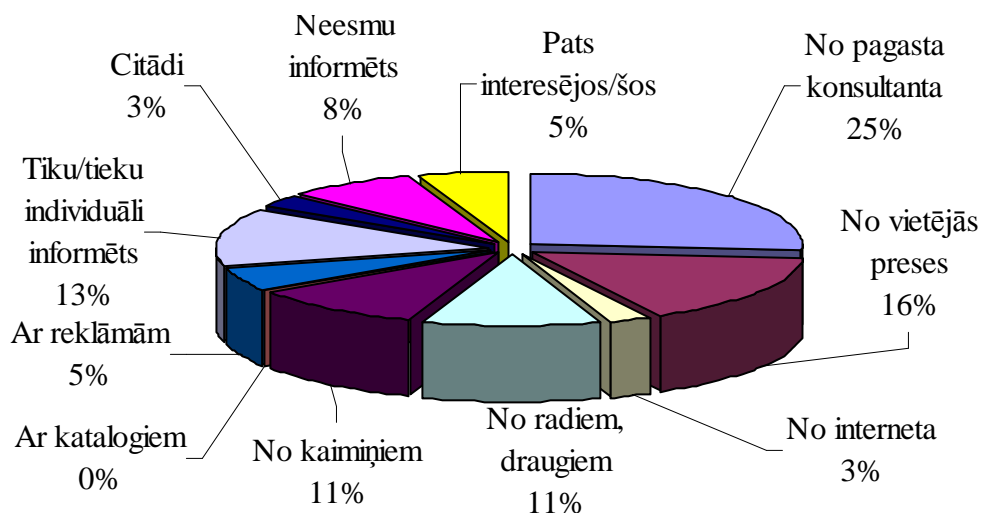
Kursi tika organizēti laikā no 20.07.2005. līdz 30.06.2006., gan lauksaimniecības sezonā, gan ziemā. Mācību moduļi tika realizēti divās dienās un četrus mēnešu laikā, atkarībā no stundu apjoma. Kursu rīkošana lauksaimniecības sezonā apgrūtina dalībnieku piedalīšanos, kaut gan kursi ir vērtīgi augkopības speciālistiem, jo ir iespējams praksē apskatīt un pielietot mācībās apgūto. Ziemā lauksaimnieki ir brīvāki, bet nevar apgūt praktisko pieredzi, tāpēc daudzos rajonos tiek rādītas filmas un rīkoti vienu dienu gari semināri vasarā.

Kursi bija labi apmeklēti, dažos rajonos gribētāji bija vairāk nekā iespēja mācīties, piemēram, Balvos uz Lauksaimniecības pamatiem pieteicās vairāk kā 60 cilvēki. LLKC darbinieki (Preiļos, Rēzeknē) atzīst, ka līdzīga situācija ir joprojām – mācīties gribētāju ir vairāk kā paredzētais grupas lielums.

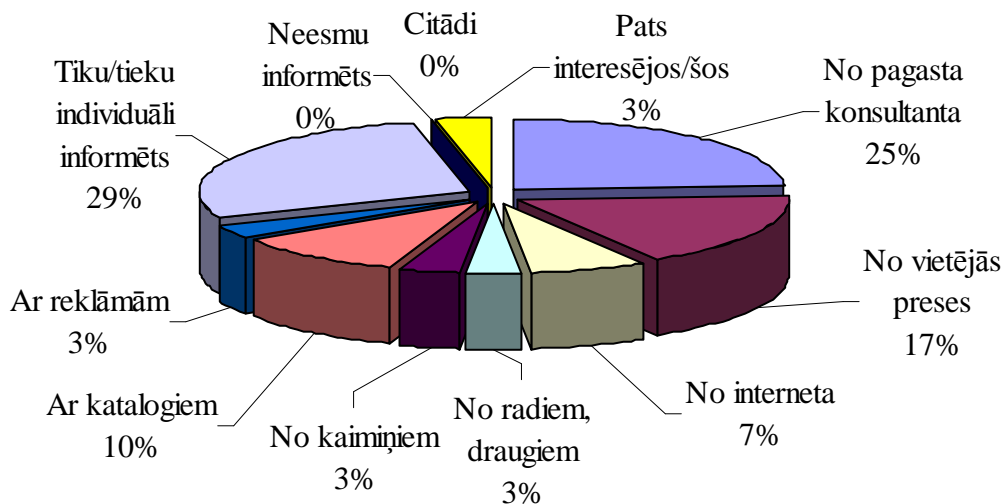
Kursi bija bezmaksas, kas nodrošināja jaunas mērķgrupas piesaisti – cilvēkus, kas nevarēja atļauties mācīties.

Kursu organizatori nodrošināja klausītājiem piemērotu mācību vidi: telpas, tehniskos līdzekļus, izdales materiālus, kafijas pauzes. Daudzos rajonos organizatori rīkoja savstarpēju iepazīšanos, ko pozitīvi vērtē klausītāji. Preiļos pēc mācībām zemnieki izveidojuši domubiedru grupu, kur aktīvi apmainās ar jaunāko informāciju, literatūru, pieredzi, ieinteresē ar netradicionālo (grozu pīšana u.c.).

Informācija par mācību iespējām projektā „Profesionālo apmācību 2004” tika publicēta vietējos laikrakstos, LLKC mājas lapā, lauku politikas biļetenā „AgroPols”, žurnālā „Saimnieks”, preses izdevumā „Lauku avīze” un nodota ar pagasta konsultantu starpniecību. Aptauja rāda, ka cilvēki informāciju par kursiem ir saņēmuši no pagastu konsultantiem, kaimiņiem, radiem. Vairāki klausītāji uzskata, ka ir bijusi slikta informācija pieejamība, tāpēc, viņuprāt, ir tik maz klausītāju. Lielākā daļa aptaujāto meža modulī kā informācijas avotu par kursiem norāda tieši pagasta vai LLKC konsultantu, tikai retais atzīmē vietējo presi. Tā kā meža īpašniekiem nozīmīgs informācijas avots ir Valsts meža dienests, vajadzētu nākotnē padomāt par meža nozares institūciju iesaistīšanu informācijas izplatīšanā.

3. att. No kurienes cilvēki saņem informāciju par kursiem

4. att. No kurienes cilvēki gribētu saņemt informāciju par kursiem

Temati, saturs

Kursu temati izvēlēti atbilstoši mūsdienu lauksaimniecības politikai, aktualitātēm un ES izvirzītajām prasībām lauksaimniecībā.. Pēc katra kursa klausītāji saņēma sertifikātu, kurā norādīts kursa nosaukums, stundu skaits un apgūtie temati. Apgūstot lauksaimniecības pamatus un bioloģisko lauksaimniecību tika saņemts izglītību apliecinošs dokuments, kas ļauj saņemt dažādus finansiālos atbalstus / subsīdijas.

Kursu saturs pārsvarā ir atbilstošs kursu tematiem, veidots iekļaujot pamatzināšanas un jaunākās atziņas. Lai arī kursu tematika ir vienāda, to satura realizācija pa rajoniem, ņemot vērā to atšķirības, ir bijusi dažāda, reizēm pat grūti salīdzināma (sk. 11. pielikumu). Tematu plašums un vispusīgums ir vērtējams pozitīvi, tomēr, veidojot to saturu, derētu noteikt minimālo (obligāto) tematu skaitu, lai izvairītos no tā, ka atsevišķos rajonos daži temati vispār nav apskatīti, kaut arī ir nozīmīgi, un atstāt ieteicamās tēmas, ko rajoni var brīvi izvēlēties pēc saviem ieskatiem.

Daudzi temati joprojām ir pieprasīti, piemēram, bioloģiskā lauksaimniecība, lauksaimniecība, augkopība, augu aizsardzība, grāmatvedība.

Kursa apjoms (no 16 līdz 100 stundām) ir pielīdzināms nopietnu Lauksaimniecību skolu un tehnikumu un Latvijas Lauksaimniecības universitātes mācību priekšmetiem.

Analizējot lauksaimniecības moduli, ir saskatāmas vairākas pretrunas starp tematu, izvirzīto mērķauditoriju un vietas izvēli. Piemēram, temats „Lauksaimniecības produkcijas ražošana īpaši aizsargājamās teritorijās” tika realizēts Aizkraukles, Gulbenes, Kuldīgas, Madonas, Ogres un Rīgas rajonā (4 grupas). Rodas jautājums, vai šajos rajonos ir visvairāk un nozīmīgākās īpaši aizsargājamās teritorijas, un kāpēc nav ietverts Latgales reģions. Temata „Labas lauksaimniecības prakses prasības un ieviešanas/ Rīcības programma (Nitrātu direktīva)” īpašā mērķauditorija tika izvirzīta Dobeles, Bauskas, Jelgavas un Rīgas rajonā, bet mācības nenotika ne Jelgavas, ne Dobeles rajonā.

Mežsaimniecības modulī apmācība par "Uzņēmējdarbības attīstības iespējas dabīgu koku formu izmantošanas jomā" organizēta Tukuma rajonā un Ozolnieku LLKC. Ja Tukuma rajonā šie kursi atbilst iepriekš norādītai tematikai, tad Ozolnieku LLKC organizētie kursi zem šī tēmas norāda uz kvalifikācijas celšanas kursiem speciālistiem, nevis lauksaimnieku vai mežsaimnieku apmācību. Par to liecina kaut vai šādi kursu temati – kvalifikācijas prasības amata meistariem; kvalitātes sistēmas; izstrādājumu tehnoloģiskās atbilstības prasības, kokapstrādes mašīnu un instrumentu konstrukcija. Šāda veida kursu tēmas interpretācija nav pieļaujama.

Uzņēmējdarbības modulī temati ir dažādi pārstāvēti pa reģioniem – viens temats Liepājā, pieci – Jelgavā. Apgūt projekta vadību bija iespējams pagastu konsultantiem. Vidēji katrā rajonā tika realizēti viens vai divi uzņēmējdarbības temati. Ņemot vērā mērķauditoriju, uzņēmējdarbības tematus grāmatvedībā, ekonomikā būtu jāapgūst padziļināti, iekļaujot katrā tematu grupā kā specifisko.

Lektori

Lektori tika piesaistīti no Latvijas Lauksaimniecības universitātes, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra, rajonu Lauku konsultāciju birojiem, Lauksaimniecības biedrībām un asociācijām, zemnieku saimniecībām, izmēģinājumu un selekcijas stacijām, Valsts meža dienesta, Pārtikas un veterinārā dienesta un citām Zemkopības ministrijas pārraudzībā esošām valsts pārvaldes iestādēm, dažādām komercfirmām.

Lektora darbs būtu jāvērtē kompleksi – temats, izklāsts, materiāli, darbs ar auditoriju, mācību metodes utt. Katrā rajonā ir bijusi atšķirīga pieeja gan mācību darba organizācijā, gan lektoru izvēlē. Ir apmācību kursi, kur vienu un to pašu tematu 30 stundu garumā lasa viens lektors, savukārt citos – pieaicināti vairāki lektori, uzņēmēji, praktiķi. Dalībnieki augstāk vērtē tos kursus, kur pieaicināti vairāki/ daudz lektoru, pie tam ar praktisko pieredzi. Klausītāji ļoti augstu vērtē lektorus, kas spēj teoriju saistīt ar praksi, atbildēt uz konkrētiem, praktiskiem jautājumiem. Patīk praktiķi, ja spēj interesanti stāstīt un mainīt mācību metodes. Ir divējāda attieksme pret

nozāres korifejiem – pozitīva un negatīva, ko nosaka lektora personīgais faktors, iemaņas un spējas darbā ar auditoriju (pedagoģiskā pieredze) un auditorijas zināšanu līmenis.

Mācību organizatori uzsver, ka trūkst zinošu lektoru un klausītājs nav gatavs vienu lektoru vairākas reizes/ dienas klausīties. Tālākos rajonos grūti piesaistīt lektorus no Rīgas un Jelgavas.

Izdales materiāli

Visos rajonos un visās grupās klausītājiem tika izsniegti izdales materiāli, kuru kvalitāte saturiski un vizuāli bija dažādi. Viena temata ietvaros izdales materiāli atšķīrās pēc satura, daudzveidības, kā arī apjoma. Pie kam vairāki materiāli tika doti divreiz (dažādi lektori deva vienu un to pašu materiālu). Šāda situācija radās, jo kursu materiālus veidoja lektori pēc saviem ieskatiem un iespējām.

Kaut arī kopumā izdales materiāli tiek vērtēti pozitīvi, daudzu klausītāju komentāri liecina par mācību materiālu kvalitātes nepilnībām un to nepietiekamību, lai gan ir temati, kuru izdales materiālu saraksts minēts uz 211 lpp.

Situācijas ilustrācijai ir atspoguļoti izdales materiāli tematos: Privātmežu apsaimniekošana (meža resursu ilgpējīga apsaimniekošana) (Bauskas, Daugavpils, Madonas, Ogres rajons), Meža produktu izmantošana uzņēmējdarbības dažādošanai (Alūksnes, Balvu, Bauskas, Krāslavas, Ogres, Tukuma, Jelgavas rajons), Uzņēmējdarbības attīstības iespējas dabīgu koka formu izmantošanas jomā (Tukuma, Jelgavas rajons), kur var redzēt un secināt(sk. 3. pielikumu), ka:

- pēc nosaukuma vienādi temati atšķiras pēc izdales materiāla satura;
- meža īpašnieku nodrošinājums ar materiāliem un informāciju ir ļoti atšķirīgs un daļa no klausītājiem ir ieguvuši krietni mazāk, nekā pārējie (visiem būtu jānodrošina labas kvalitātes augstvērtīgi materiāli);
- daudzi no norādītiem citiem izdales materiāliem ir pieejami bezmaksas un nav izskaidrojama to "ne-esamība";
- katrs lektors iegulda laiku, lai nodrošinātu izdales materiālus un tos sagatavotu.

Izmantotās metodes

Kursos tika plānots izmantot praktiskos darbus, lekcijas, pieredzes apmaiņu, ekskursiju. Mācību metodes un līdzekļu izvēle ir lektora pedagoģiskā kompetence. Lektors nosaka kādas mācību metodes ir visefektīvākās un atbilstošākās konkrēta temata apgūvē, bet mācību organizāciju nosaka organizators.

Veicot pētījumu, tika konstatēts, ka izmantotas šādas metodes: lekcijas, praktiskie darbi, filmas, diskusijas, izbrauciens uz objektu, pieredzes un informācijas apmaiņa, ekskursija. Kā mācību līdzeklis galvenokārt ir izmantots grafoprojektors.

Rajonos mācību organizācija un izmantotās metodes atšķīrās. Vienā rajonā vienu kursu lasa viens lektors, bez praktiskiem darbiem, otrā – daudz lektoru, izmantots grupu darbs, praktiskais darbs un ekskursija.

5. tabula

Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi	Ieteikumi
Organizācija	
Projekts „Profesionālās apmācības 2004” ir sasniedzis indikatīvos rādītājus: apmācīto cilvēku skaits ir 4126, izpildīto cilvēkstundu skaits – 261649 un notikušo grupu skaits – 189.	Mācību organizatoram, zinot kursa nosaukumu, ir laicīgi jāinformē mācībspēku par mērķgrupu un rajona saimniekošanas īpatnībām. Organizējot mācības jāparedz rajonu atšķirības, dažādu lektoru piesaiste un metodes.

Secinājumi	Ieteikumi
<p>Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centram ir liela pieredze mācību organizēšanā un to darbinieki ir atvērti un pārzina vietējo iedzīvotāju vajadzības.</p>	
<p>Realizētās mācībās ir liela atšķirība starp rajoniem (nevar būt tikai vienas institūcijas pārstāvji, nedrīkst vienu tematu nepārtraukti lasīt viens lektors, nemainot mācību metodes).</p>	
<p>Projekta ilgtermiņa mērķis ir sekmēt lauksaimnieku, mežsaimnieku un citu lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un to pārveidē iesaistīto personu profesionālo prasmju un zināšanu pilnveidošanu, kas ir saskaņā ar Eiropas Parlamenta memorandu par mūžizglītību.</p>	<p>Kā mācību blakus mērķus izvirzīt grupas saliedēšanu (vietējo iniciatīvas grupas veidošanu), sadarbības prasmes veidošanu, patstāvīgas un radošas domāšanas un spriestspējas attīstīšanu.</p>
<p>Nav iespējams izvērtēt mērķa raksturojošo rādītāju – personu profesionālo prasmju un zināšanu pilnveidošanu, jo nav noteikti kvalitatīvie un kvantitatīvie indikatori, kā arī novērtēts stāvoklis mācību sākumā.</p>	<p>Lai varētu novērtēt kursu efektivitāti (iegūto zināšanu un prasmju izmantošanu praksē), šāds uzdevums jāparedz jau pirms kursu organizēšanas un jāizstrādā atbilstoša noslēguma aptaujas metodika:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jāiekļauj attiecīgi jautājumi kursu novērtēšanas anketā. Neskatoties uz to, ka atbildes būtu grūti apkopot, daudzi klausītāji uzrakstītu vispārīgas frāzes vai neatbildētu, tas liktu cilvēkam domāt, izvērtēt, sakoncentrēt uzmanību un, apkopot un formulēt savas domas, ieguvumus, kas ir kopsavilkums padarītam darbam un pateicība par iegūtām zināšanām. 2. Jāveido kursantu datu bāze ar pilnām adresēm, tālruņa numuriem, e-pastu un informāciju par saimniecību. 3. Pēc noteikta laika perioda jāorganizē atgriezeniskās saites saņemšana. Jau sākumā iekļaut to kā organizācijas formu. 4. Organizēt atgriezeniskās saites saņemšanu kursu laikā, pusgadu vai divus/ trīs gadus pēc kursu beigām (atkarībā no tematiem). Pieredzes apmaiņa par zināšanu izmantošanu praksē un to lietderību būtu laba motivācija to realizēt (ja kāds to nav darījis), kā arī veiksmīgā pieredze novērstu neticību un nevēlēšanos ieviest ko jaunu. Savukārt neveiksmes tiktu analizētas speciālistu klātbūtnē, rodot jaunus risinājumus un pielietojumus.
<p>Bezmaksas kursu pozitīvais aspekts ir, ka tiek sasniegta jauna mērķgrupa, kura nevar atļauties maksāt par mācībām un konsultācijām, bet negatīvais aspekts – kursus piedalās dalībnieki, kuriem pēc tiem nav īsti vajadzības.</p>	<p>Rajonu mācību organizatoriem, reklamējot komplektējamos kursus, precīzi norādīt mērķgrupu.</p>
Informācija	

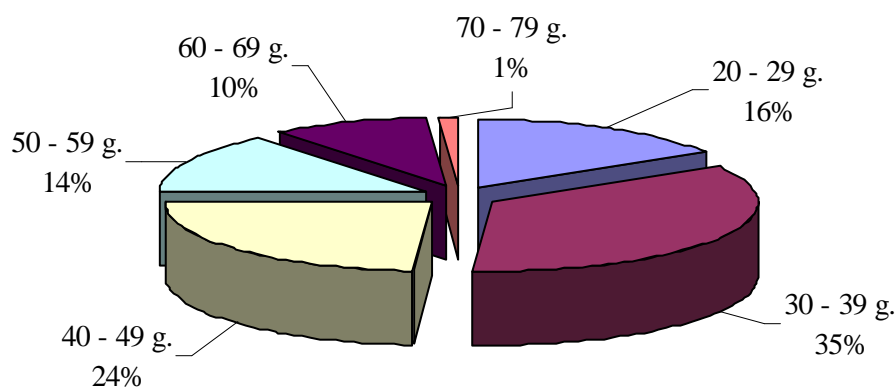
Secinājumi	Ieteikumi
Cilvēki informāciju ieguva no preses un pagastu konsultantiem, bet gribētu saņemt individuāli un no pagasta konsultanta un preses.	Informāciju par mācībām ievietot vietējos un valsts mēroga laikrakstos un lauksaimniecības žurnālos.
Temati	
Temati ir plaši un vispārīgi, ietver pamatzināšanas par konkrēto jautājumu un aktualitātes.	Tematus dalīt: <ul style="list-style-type: none"> • inovatīvais kurss (jaunākā, aktuālā informācija nozarē); • pamatkurss (ar minimālām priekšzināšanām); • padziļinātais kurss.
Daudzi temati joprojām ir pieprasīti, piemēram, bioloģiskajā lauksaimniecībā, lauksaimniecībā, augkopībā, augu aizsardzībā, grāmatvedībā.	
Kursu tematu saturs ir ļoti atšķirīgs pa rajoniem.	
Lektori	
Lektori tika piesaistīti no Latvijas Lauksaimniecības universitātes, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra, rajonu Lauku konsultāciju birojiem, Lauksaimniecības biedrībām un asociācijām, zemnieku saimniecībām, izmēģinājumu un selekcijas stacijām, meža dienesta, dažādu firmu pārstāvji.	Jāpiesaista dažādi kursu lektori: teorētiķi, praktiķi, veiksmīgi zemnieki, zinātnieki, dažādu organizāciju pārstāvji, kas spēj teoriju saistīt ar reālo dzīvi un atbildēt uz jautājumiem. Centralizēta mācībspēku un praktiķu piesaiste caur ministriju vai LLKC ar līgumu, ka tiek izstrādāta tematika, saturs un realizēts pa rajoniem. Pirms mācību sezonas sākuma lektoriem, kuriem nav pedagoģiskās izglītības, varētu rīkot kursus moderno mācību metožu apguvei pieaugušo izglītībā.
Viena kursa tematu ietvaros atšķīrās lektoru skaits (no viena līdz pieciem).	
Trūkst zinošu lektoru un klausītājs nav gatavs vienu lektoru vairākas reizes/ dienas klausīties.	
Tālākos rajonos grūti piesaistīt lektoros no Rīgas un Jelgavas.	
Piesaistītie lektori mežsaimniecības modulī vairāk ir valsts iestāžu un institūciju darbinieki, zinātnieki, kuru zināšanas uzņēmējdarbību jomā varētu būt visai neliela. Pie tam valsts ierēdņi nevar būt kompetenti šajos jautājumos.	
Literatūra	
Ieteicamā literatūra, ko iesaka lektori, nav pieejama un nopērkama.	Ir nepieciešams izstrādāt un izdot mācību materiālus. Tie varētu būt brošūru, darba burtnīcu vai jautājumu – atbilžu veidā. Profesionāli izstrādāti materiāli varētu kompensēt Rīgas un Jelgavas lektoru piesaisti tālākos rajonos.
Izdales materiāli	
Izdales materiāli ir veidoti ļoti atšķirīgi, katrā rajonā savādāki. Iesniegtā informācija neļauj spriest par materiālu kvalitāti un saturu.	Lai kursi turpmāk būtu efektīvāki un visur kvalitātē līdzīgi, jāizstrādā vienota programmu pakete: <ol style="list-style-type: none"> 1. Detalizēta tematika jeb saturs (esošie nosaukumi ir ļoti plaši un nekad nevar zināt, kas tur ir vai nav ietverts). 2. Izdales materiāli un prezentācijas (izslēgs atkārtosanos; pašreiz katrs lektors iegulda darbu tā tapšanā un tos veido pēc savas saprašanas un zināšanas/nezināšanas).
Viena temata ietvaros, kā arī rajonos, izdales materiāli atšķīrās pēc satura, daudzveidības, kā arī apjoma. Iesniegtā informācija neļauj spriest par materiālu kvalitāti un saturu.	
Katrs lektors veido savus izdales materiālus. Izdales materiāli reizēm dublējas, ja ir vairāki lektori.	

Secinājumi	Ieteikumi
Katrā rajonā kursi tiek organizēti atšķirīgi. Nav vienotas prasības ne kursu organizācijā (telpā vai laukā), ne lektoru izvēlē, ne tematikas izstrādē un izdales materiālu sagatavošanā.	
Mācību metodes	
Mācībās izmantotas šādas metodes: lekcijas, praktiskie darbi, filmas, diskusijas, izbrauciens uz objektu, pieredzes un informācijas apmaiņa, ekskursija. Mācību metodes un līdzekļu izvēli nosaka lektora pedagoģiskā kompetence un tehniskās iespējas.	Arī turpmāk mācībās balstīties uz dialogisko un praktisko mācību metožu izmantošanu. Kā organizācijas formu izmantot lektoru individuālās konsultācijas. Vairāk izmantot pieredzes apmaiņu, grupu darbu un praktiskos darbus. Kursu organizatoriem nodarbību sākumā iekļaut klausītāju savstarpējo iepazīšanos, jo lektori lasa konkrētus tematus, nevis strādā ar grupu.
Kā mācību līdzeklis galvenokārt ir izmantots grafoprojektors un multimedijis.	
Pozitīvi tiek vērtētas ekskursijas, praktiskie darbi un pieredzes apmaiņa.	

3.2. Mācībās iesaistīto sociālais portrets

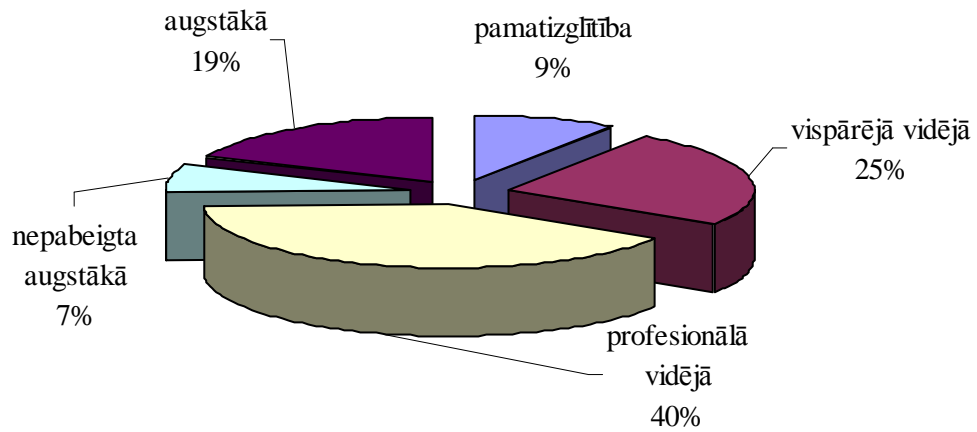
Cilvēki ir novērtējuši izglītības un zināšanu nozīmi tirgus ekonomikas un globalizācijas apstākļos, tās nepārtrauktību mūža garumā. Investīcija cilvēkresursos ir viena no ES valstu prioritātēm. Plānojot un organizējot pieaugušo izglītību, tālākizglītību ir būtiski zināt tajā iesaistīto cilvēku vajadzības, motivāciju, iepriekšējo pieredzi, jo pārzinot mērķgrupu ir iespējama efektīva mācību un tematu, satura un metožu izvēle.

Pētījums parāda pieaugušo tālākizglītībā iesaistīto sociālo portretu. LLKC organizētajās mācībās, t.sk. „Profesionālā apmācībā 2004” piedalās respondenti vecumā no 20 – 80 gadiem. 51 % respondentu ir vecumā līdz 40 gadiem un 24% no 40 – 50 gadiem, tātad sabiedrības aktīvākā daļa. Tas ir pozitīvi vērtējams faktors, ņemot vērā to, ka lauksaimniecībā un mežsaimniecībā iesaistīto vidējais vecums ir virs 50 gadiem.

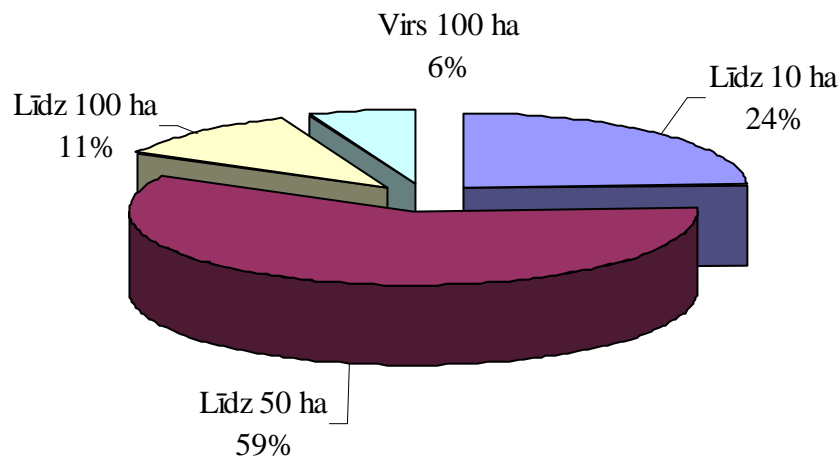
5. att. Respondentu vecums

LLKC organizētajā Lauksaimniecības un mežsaimniecības tālākizglītībā visvairāk iesaistās cilvēki ar profesionālo vidējo (40%) un vispārējo vidējo (25%) izglītību. 12% no respondentiem ir lauksaimnieciskā, 5% ekonomiskā un 2% mežsaimnieciskā izglītība. Iepriekšējā izglītība mācībās iesaistītiem ir ļoti daudzveidīga: šuvējas, bibliotekāres, frēzētāji, pārtikas tehnologi, juristi, IT speciālisti, pedagogi, galdnieki, elektriķi, farmaceiti u.c.

6. att. Respondentu izglītība

Analizējot saimniecības lielumu, jāsecina, ka pārsvarā mācās mazo saimniecību un piemājas saimniecību īpašnieki. Aktīvāki ir lopkopībā iesaistītie. No saimniecībām, kurās ir vairāk kā 50 cūkas- 7% klausītāju; saimniecībām ar 10 līdz 20 govīm- 24 %; saimniecībām ar 20 – 50 govīm - 6%; viens klausītājs no saimniecības ar 100 govīm.

7. att. Respondentu saimniecību lielums

LLKC organizētajosursos, t.sk. „Profesionālā apmācībā 2004”, mācās klausītāji ar dažādu iepriekšējo izglītību. Visvairāk mācībās iesaistās ar vispārējo vidējo un profesionālo izglītību, vecumā līdz 40 gadiem, nelielo zemju īpašnieki un lopkopībā specializējušās saimniecības.

3.3. „Profesionālās apmācības 2004” dalībnieku apmierinātība ar mācību kvalitāti

„Profesionālās apmācības 2004” dalībnieki mācības vērtēja gan tūlīt pēc kursiem, aizpildot organizatoru aptaujas anketas, un pētījuma ietvaros veiktajās aptaujās.

3.3.1. Dalībnieku vērtējums pēc kursiem

Tika analizēts dalībnieku kursu vērtējums (Alūksnes, Bauskas, Balvu, Krāslavas, Ogres, Jelgavas, Tukuma, Daugavpils, Madonas rajoni), kas pildīts mācību noslēgumā (sk.10. pielikumu)

Pēc kursu beigšanas katrs dalībnieks aizpildīja anketu, kurā norādīja gan turpmāk vēlamos mācību tematus, izteica komentārus un novērtēja:

- kursu organizāciju kopumā;
- katra lektora sniegumu (prasme izskaidrot; praktiski piemēri; kontakts ar dalībniekiem);
- mācību materiālus (saturs; noformējums; ērtība);
- darba apstākļus;
- ieguvumu (jaunas idejas, zināšanas; mācību materiālu praktisko pielietojumu).

Problēmas projekta uzdevumu izpildē

Anketas nav aizpildītas pēc vienotas shēmas. Nereti tiek dots lektora kopējais novērtējums, nevis detalizēts. Ja ir bijuši vairāki lektori, tad arī ir tikai kopējais novērtējums.

Dalībniekiem tiek prasīts novērtējums. Tā kā nav informācija, kas ir dalībnieki (vecums; nodarbošanās; izglītība utt.), tad grūti spriest, cik profesionāls ir šis vērtējums un kā iegūto vērtējumu interpretēt (ja respondentam ir 10 hektāri zemes vai 2 govys, viņam kursi var likties ļoti sarežģīti un neizmantojami).

Informācijas trūkums par dalībniekiem un to saimnieciskajām aktivitātēm un praktisko darbību neļauj apzināt mācību mērķa grupu un mācību programmas atbilstību šīs grupas vajadzībām un iespējām. Vai kursu apmeklētāji ir aktīvi lauksaimnieciskās produkcijas ražotāji, piemāju saimniecību īpašnieki, meža apsaimniekotāji, vai arī iedzīvotāji, kuri kursus izmanto kā laika kavēkli un apmierina savas sociālās prasības.

Jautājums par iegūtās informācijas izmantošanu ir nepareizi noformulēts. Nav iespējams izprast, ko, dodot novērtējumu, respondenti ir domājuši.

Anketas jautājumi ir vispārīgi un nesniedz kvalitatīvu informāciju par kursu lietderību un izmantojamību praksē. Nav atvērto jautājumu par šīm tēmām.

Anketas datus ir viegli apkopot, bet lietderība visai maza. Komentāri, kas ir informācijas vērtīgākā daļa, rajonu darbinieku veiktajos apkopojumos gandrīz neparādās.

Informācija nav pieejama elektroniski, un ekspertiem jāpavada ilgs laiks tās apkopošanai.

Neskatoties uz iepriekš minētajiem trūkumiem, klausītāju kursu novērtējuma anketas visumā sniedz informāciju par kursu norisi, kā arī norāda uz aspektiem, kuriem jāpiegriež vērība turpmāko kursu organizācijā. Vērtējot dalībnieku anketas, atsevišķi analizēts katrs no anketā ietvertajiem punktiem. Pie katra punkta sniegti komentāri un pievienoti "citāti" no anketām, uz kuriem balstās pieņēmumi, situācijas interpretācija, kā arī secinājumi un priekšlikumi.

Kursu vērtējums

Kursu vērtējums kopumā, tāpat kā pārējie vērtējumi, ir visai augsts.

Gandrīz 45 % klausītāji devuši novērtējumu "teicami". 55 % uzskata, ka kursi vērtējami kā "labi", un tikai daži procenti – kā "apmierinoši", kā sliktus nav novērtējis neviens. Par pozitīvu vērtējumu liecina arī ieteikumi "rīkot biežāk", "vēlams turpināt" un "saņemu vairāk, nekā bija

cerēts", norādes uz iegūtajām vērtīgām zināšanām (bezmaksas!), nepieciešamību palielināt stundu skaitu, konkrētiem ieteikumiem kursu rīkošanā – 1 reizi kvartālā, pusgadā vai gadā par jaunumiem un aktualitātēm. Neērsts stundu plānojums.

Vairāki klausītāji no Ozolniekiem (sk. 10. pielikums) uzskatīja, ka ir bijusi slikta informācija par kursiem, tāpēc ir tik maz klausītāju. Pieminēta "neatbilstība starp sniegto informāciju un kontroles institūciju prasībām", ieteikums LAD darbiniekiem rīkot kursus, lai arī viņi būtu zinoši.

Zināmas problēmas kursu norisē ir radušās Daugavpilī saistībā ar Valsts valodas likumu. "Lektoriem bija liela problēma – jo daudzi kursanti neprata latviešu valodu un vajadzēja tulkot terminus". Savukārt citi pret šādu iecietību iebilda "Latvijas valstī lekcijām tomēr ir jābūt valsts valodā".

Kursu rīkošanas laiks

Kaut arī šis jautājums nav iekļauts anketā, komentāri liecina, ka tam ir visai liela nozīme kursu organizācijā. Ir pozitīvas atsauksmes, ka kursi tiek rīkoti "īstā" laikā – tad, kad nav lauku darbi. Tomēr piezīmes par "neērtu stundu plānojumu", kursu laiku (darba laikā, vajadzētu pēcpusdienā), "vajadzētu 1 reizi nedēļā, nevis 2 reizes, jo grūti tikt no darba" ir iemesls padomāt par mērķa grupu un tās iespējām.

Darba apstākļi

Kaut arī pirmajā brīdī šķiet visai mazsvarīgs vērtējums, darba apstākļiem ir nozīmīga ietekme uz mācību vielas apguvi. Par darba apstākļiem pilnībā atbildīgi ir vietējie kursu organizētāji. Vērtējumi pa rajoniem ir atšķirīgi.

Arī Bauskas rajonā, salīdzinot 2 mācību kursus, novērtējums ir dažāds.

Aptuveni 45 % no kursu dalībniekiem darba apstākļus vērtē kā teicamus. Puse no dalībniekiem uzskata, ka darba apstākļi ir labi, nedaudz – apmierinoši, vērtējums „slikts” parādās vienā rajonā (Daugavpils).

Katra novērtējuma minimālā un maksimālā vērtība ir atšķirīga (sk.10. pielikumu). Novērtējums "teicami" pa rajoniem svārstās robežās no 17 līdz 60 %, "labi"- no 27 līdz 100. "Apmierinošs novērtējums ir robežās no 4 līdz 7 %.

Diemžēl skaitliskie lielumi un to vidējās vērtības nenorāda faktoros, kas ietekmējis šādu vērtējumu. Tāpēc tika veikta jautājuma kvalitatīvā analīze (apkopotī komentāri). Iegūta šāda informācija:

- telpas nav iespējams aptumšot, ja tiek izmantots grafoprojektors (Balvu un Krāslavas rajonā);
- vēdināšanas problēma (Alūksne, Balvi);
- pārāk mazas telpas, nav rakstāmgaldi un neiespējams pierakstīt (Madonas rajonā);
- nav pildspalvu un papīra lapu (Ozolnieki).

Lektoru vērtējums

Lektoru vērtējums anketās ir atšķirīgs. Ir lektori, kas tiek augstu novērtēti ar „teicami” un ir lektori, kuriem atzīmēts vērtējums „apmierinoši” un „slikti”.

Jāatzīmē, ka par vienu no šiem "zemu novērtētajiem" lektoriem ir ļoti daudz pozitīvu komentāru. Tas liek aizdomāties, ka attiecībā uz nelieliem un specifiskiem tematiem respondentu vērtējumu ietekmēs ieinteresētība tajā. Pie tam temata izklāsta plašumu ierobežo laika limits ("laba tēma, bet laika trūkuma pēc saīsināts izklāsts").

Ir temati, kas tiek pozitīvi vērtēti, bet piebildes, ka tie ir par sarežģītu.

Augstu tiek vērtēti lektori, kas nodrošina praktisku uzdevumu risināšanu, teorijas saistību ar praksi, spēj kontaktēties ar auditoriju un apzinās tās vajadzības. Par to netieši liecina komentāri.

No dalībnieku viedokļa izriet, ka ir ļoti nozīmīgi, ka:

- lektors var minēt praktiskus piemērus;
- lektoram ir ne tikai zināšanas, bet praktiskā pieredze (Tukums, Krāslava, Ogre); "labākie ir lektori ar praktiskā darba pieredzi";
- materiāls skaidrots ar dzīves piemēriem;
- apmācībām ir praktisks pielietojums ("patika mežā nodarbības, kuras izmantoju jau nākošajās brīvdienās haltūrā");
- uz visiem interesējošiem jautājumiem tiek saņemtas konkrētas un izsmeltošas atbildes jautājumiem (Tukums, Krāslava);
- lektori izsakās vienkāršā valodā (Balvi).

Dalībnieki ļoti bieži atzīmē pozitīvos momentus, norādot, kuri no lektoriem ir bijuši zinošākie, kuriem labāks kontakts ar auditoriju. Piezīmes, ka "pateicoties datoram, izskaidrojumi ir ļoti saprotami" (Ozolnieki) un "pieaicināt šādos kursus praktiķus" (Alūksne, Ozolnieki) ir norāde uz kursu organizācijas stiprām un vājām pusēm. Ir arī norādes, ka lektori pārāk klusi runā, nepieciešams piestrādāt pie dīkijas (Alūksne, Balvi), varēt drusciņ jautrāk (Tukums). Pēc saraksta ir viens lektors, bet vairākās anketās norādīti un vērtēti vairāki, ja ir bijuši vairāki lektori (Ogre, Ozolnieki), tiek nereti norādīts, ka temati atkārtojas un katram lektoram vajag runāt par savu tēmu. Vairāk praktiķus!!!

Mācību materiāls

Mācību saturu lielākā klausītāju daļa vērtēja kā "labu", gandrīz 45 % - kā teicamu. Apmierinošs vērtējums atzīmēts Alūksnē, Ogre 1; Balvi 2 un Tukums 2ursos.

Materiālu noformējums ir izpelņījis kritiskāku vērtējumu. Kursu apmeklētājiem ir dažādi viedokļi par materiāliem. Vieni uzskata, ka tie ir labi, informatīvi, noderīgi un satur labas idejas. Īpaši pozitīvs vērtējums (kursu materiāli bija pārāk labi!) – Tukums 1. Bauskā atzīmēts, ka materiāliem bijusi slikta kopēšanas kvalitāte. Ozolniekos pat vairāki semināru dalībnieki atzīmējuši izdales materiālu (pat kopētu) trūkumu. Tikai vienā gadījumā atzīmēts, ka izdales materiāli ir nepraktiski, tos vajag smalkākā drukā un kompaktākus.

Izdales materiālu vērtējums un piezīmes to sakarā apliecina, ka izdales materiāli ir neatņemama kursu sastāvdaļa, jo klausītājiem patīk, ka "dod visus papīrus", "visa informācija tiek sniegta arī ar izdales materiāliem", ka izdales materiālos ir "pietiekama informācija praktiskai darbībai" un ir "labi izdales materiāli, kas praktiski noderēs projektos un biznesa plānos". Ir norādes, ka vajag vairāk izdales materiālu.

Grūti interpretēt piezīmes par materiālu ērtumu, vai tas ir domāts lekciju laikā, papildus piezīmēm, vai izmantošanai pēc tam.

Ieguvums no kursiem

Dalībnieki tika aicināt vērtēt gan iegūtās zināšanas un idejas, gan iegūto materiālu praktisko izmantojamību. Lielākā puse no dalībniekiem to vērtēja kā "labu", ir arī "apmierinoši" vērtējumi.

Tomēr šāda vērtējuma sistēma neļauj spriest par reālo situāciju.

3.3.2. Pētījuma rezultāti

„Profesionālās apmācības 2004” dalībnieki augstu novērtē mācības arī pēc kursiem. **96% ir apmierināti ar kursu organizāciju.**

Dalībniekus ir apmierinājis grupas lielums, 5% uzsver, ka daļēji, jo grupas tomēr par lielu un ar dažādu specializāciju. 10% ir daļēji apmierināti ar saimniecību dažādo specializāciju, uzsverot, ka nevar pietiekoši dziļi apgūt savas saimniecības specializācijas jautājumus, iesakot, grupas dalīt ar šaurāku specializāciju, piemēram, cūkkopība, piena lopkopība, graudkopība, augļkopība.

Kopumā dalībnieki arī pēc vairākiem mēnešiem ir apmierināti ar mācībām, bet uz jautājumu, par ieteikumiem mācību pilnveidei ir daudz atbilžu (viens no aptaujas atbildētākiem jautājumiem). Dalībnieku atbildes tika grupētas:

- Organizācija
- Informēšana
- Norises laiks un vieta
- Lektori
- Izdales materiāli
- Mācību metodes

1. Organizācija

Veidot mazākas grupas ar šaurāku profesionālo specializāciju. Izglītot konkrētas cilvēku grupas, nevis piesaistīt individuālus dalībniekus. Ietilpīgas programmas, bet laika par maz, lai saistītu teoriju ar praksi. Daži iesaka intensīvāku darbu.

2. Informēšana

Dalībnieki vēlas saņemt vairāk informāciju par kursiem, daži iesaka, to ievietot vietējā avīzē. Daži iesaka, jo vairāk kursi, jo labāk.

3. Norises laiks un vieta.

Izskan divi būtiski ieteikumi – rīkot ziemā un pagastos (daži iesaka apvienot tuvākos pagastus). Ir ieteikums rīkot pēcpusdienā. Ir kategoriski izteikumi – nerīkot kursus ražas novākšanas laikā!

4. Lektori

Ir ieteikums mainīt lektoros, vairāk profesionāļus, kas spēj stāstīt no prakses. Iesaka arī lektoriem mācīties.

5. Izdales materiāli

Vairāk paliekošu un kvalitatīvu izdales materiālu, jo ne visu var paspēt pierakstīt. Ir komentāri, ka daudz jāraksta un neatliek laika koncentrēties uz saturu un lektoru. Mācību materiālus izdalīt pirms lekcijām. Ievietot ZM mājas lapā.

6. Mācību metodes

20% no visiem aptaujas dalībniekiem ir izteikuši vēlēšanos **vairāk praktiskus, reālus dzīves piemērus un praktiskus uzdevumus**. Ir konkrēts ieteikums, rīkojot kursus grāmatvedībā lauksaimniekiem, obligāti izmantot praktiskas nodarbības, konkrētu dokumentu rakstībā ar visu pārbaudi un analīzi. Otra lielākā ieteikumu grupa – vairāk pieredzes apmaiņu savā starpā, un rīkot apmaiņas braucienus, ekskursijas (ražošanas ziņā līdzīgām saimniecībām), demonstrējumus. Kā risinājums ir ieteikts organizēt grupu darbu. Ir ieteikums sākt ar principiem un beigt ar detaļām, nevis otrādi. Vairāki iesaka – lai aizved uz vienu kārtīgu bioloģisko saimniecību! Tiek atzīmēts, ka vairāk jāizmanto uzskates līdzekļi, izmantot kā mācību materiālus slimību un kaitēkļu katalogu ar kvalitatīviem attēliem, biežāk rādīt filmas.

Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi	Ieteikumi
Noslēguma anketas	
Kursu novērtējuma anketas informācija nedod iespēju objektīvi novērtēt kursu lietderību un izmantojamību praksē.	Jāiekļauj un jāizveido kursu novērtēšanas anketa, kurā ir izvērsti jautājumi par organizāciju, tematiku un ieguvumiem, neskatoties, ka atbildes būs grūti apkopot, daudzi uzrakstīs vispārīgas frāzes vai neatbildēs, bet tas liek cilvēkam domāt, izvērtēt, sakoncentrēt uzmanību un, apkopot un noformulēt savas domas, ieguvumus, kas ir kopsavilkums padarītam darbam un pateicība par iegūtām zināšanām.
Anketas ir sastādītas tā, ka datus ir viegli apkopot, bet to lietderība visai maza.	
Komentāri, kas ir informācijas vērtīgākā daļa, rajonu veiktajos apkopojumos (atskaitēs) gandrīz neparādās.	
Veids kā dalībnieki aizpilda anketas, netieši liecina par kursu novērtējumu. Ja ir pozitīvas atsauksmes, tad kursi ir bijuši labāki. Tikai krustiņu ievilkšana norādītajos atbilžu variantos un pozitīvu komentāru trūkums liecina par pozitīvu emociju trūkumu un nepilnībām mācību organizācijā un izpildē (nodarbības tikai telpā, pārāk teorētiskas, neatbilstoši lektori).	
Dalībnieku secinājumi un vērtējumi	
Dalībnieki ļoti augstu vērtē kursus gan noslēguma anketās, gan pētījumā.	Vairāk un biežāk rīkot līdzīgus kursus, atzīmējot, ka būtiska ir iespēja mācīties par brīvu.
Augstu tiek novērtēta iespēja mācīties par brīvu.	
Būtisks ir mācību norises laiks un vieta.	Kursus rīkot ziemā, vienreiz nedēļā.
Kursi tika rīkoti 26 rajonos – tuvu dzīves vietai, kaut arī tālāko pagastu iedzīvotājiem arī tas ir par tālu.	Dalībnieki no tālākiem pagastiem iesaka rīkot kursus pagastos.
Nozīmīga loma kursu veiksmīgai norisei ir lektoriem. Kā labākie lektori tiek minēti tie, kam ir praktiskā pieredze, kas spēj teoriju saistīt ar reālo dzīvi un sadarboties ar auditoriju.	Dalībnieki vēlas lektoros praktiķus. Vairāk teoriju saistīt ar reālo dzīvi, praktiskiem piemēriem.
Mācību materiālus kopumā dalībnieki vērtē teicami un labi.	Vairāk un kvalitatīvākus mācību materiālus, kas tiek doti pirms lekcijām. Mācību materiālus ievietot Zemkopības Ministrijas mājas lapā.
Dalībniekiem ir nepieciešamas atbildes uz šauriem, specifiskiem jautājumiem.	Veidot mazākas grupas klausītājiem ar šaurāku saimniecību specializāciju.
No mācību metožu klāsta pozitīvi tiek vērtētas ekskursijas, praktiskie darbi, video materiālu demonstrēšana un pieredzes apmaiņa.	Kā mācību metodes un līdzekļus plašāk izmantot praktiskos darbus, pieredzes apmaiņu, uzskates līdzekļus un ekskursijas.

3.4. „Profesionālās apmācības 2004” ietekme uz dalībnieku profesionālām zināšanām, prasmēm un to ilglaicīgās iedarbības efekts

Kā ilglaicīgās iedarbības kritēriji aptaujā un intervijās tika izvirzīti:

- Pilnveidotas zināšanas un prasmes
- Zināšanu un prasmju pielietošana praksē un to ietekme uz ražošanu
- Konkurētspēja (lauksaimniecībā)

Mācību ietekme uz „Profesionālās apmācības 2004” dalībnieku profesionālām zināšanām un prasmēm.

Mācību dalībnieku sociālais portrets parāda, ka lielākai daļai klausītāju nav lauksaimniecības, mežsaimniecības un uzņēmējdarbības izglītība, bet ir piemājas un nelielas saimniecības, kuras vairāk specializējas lopkopībā. Tikai 7% no mācību dalībniekiem nemin saimniecības specializāciju, kas norāda, ka nav ražojošas saimniecības vai nav atraduši savu specializāciju. Tātad, apmeklējot kursus, dalībnieki iegūst pamatzināšanas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos (par ko liecina plašie kursu temati – lauksaimniecības pamati, bioloģiskā lauksaimniecība, augkopība, lopkopība), kādas pirms tam viņiem nav bijušas, kas ir uzskatāms par jaunu zināšanu un prasmju apgūšanu vai neapzinātās kompetences apzināšana, ka praksē pielietotās zināšanas un prasmes, kas ir apgūtas no vecākiem vai citādi, ir atbilstošas teorētiskām nostādnēm. Specifiskie kursu un lauksaimniecības un mežsaimniecības aktuālo jautājumu temati (lauku ekonomikas dažādošana, mācību kurss lauksaimniekiem augu aizsardzībā u.c.) neapstrīdami papildina profesionālās zināšanas un prasmes.

Lai izvērtētu kādas profesionālās zināšanas un prasmes ir pilnveidotas tika uzdots jautājums, nosaukt konkrētus (*ne vairāk kā piecus*) tematus, kuri bija visnoderīgākie. 24% no respondentiem nespēj nosaukt nevienu tematu, kas viņuprāt bija noderīgi, kas liek domāt, ka temati ir bijuši par sarežģītiem, klausītājs tos dzirdējis pirmo reizi un nespēj novērtēt, aizmirsis, jo ir pagājis laiks vai arī tādu tematu nav bijis. Pārējie respondenti spēj nosaukt tematus, kas liek domāt, ka kursi ir bijuši noderīgi un iegūtas jaunas zināšanas un prasmes vai tās pilnveidotas.

Uz jautājumu, kādas zināšanas un prasmes pietrūkst ikdienas darbā visvairāk minēts tiek grāmatvedība, veterinārija, projektu rakstīšana un Eiropas naudas piesaiste, jaunākās zināšanas lauksaimniecībā (novitātes, zinātnes atziņas, situācija Eiropas tirgū), prasme noformēt dokumentus un augu aizsardzības līdzekļu lietošana vai nelietošana. Otra trūkstošo zināšanu un prasmju grupa tiek minēta lopkopībā – pareiza, sabalansēta liellopu barošana un augstvērtīgas barības sagatavošana. Kā nākošā lielākā grupa minēta konkrētu zināšanu un prasmju trūkums: ganību ierīkošanā, zālāju kopšanā, augsnes apstrādē, šķirņu izvēlē, vides apsaimniekošanā, uzņēmējdarbībā (vadība, ražošanas plānošana), produkcijas realizācijā. Pietrūkst praktiskās pieredzes sēņu audzēšanā un lauku tūrismā. Trūkst datorprasmes un svešvalodu zināšanas.

Analizējot tematus, kuri bija visnoderīgākie, un trūkstošās zināšanas un prasmes, jāsecina, ka temati ir apgūti, bet pietrūkst vēl prasmju zināšanas realizēt ikdienas darbā. Piemēri no anketām apkopoti 7. tabulā.

7. tabula

Dalībnieku vērtējums par noderīgiem tematiem un trūkstošām prasmēm un zināšanām

Noderīgie temati	Zināšanas un prasmes, kas pietrūkst
Lopbarības sagatavošana, teļu ēdināšana, kvalitatīva piena ieguve, zālāju nozīme piena ieguvē.	Veterinārijā, sabalansētā lopbarības izēdināšanā.
Ciltsdarbs piena lopkopībā, lopbarības sagatavošana, lauksaimniecības politika.	Trūkst jaunākās informācijas par novitātēm lauksaimniecībā.

Noderīgie temati	Zināšanas un prasmes, kas pietrūkst
Lopkopība.	Pareizāka liellopu barošana - dienas ēdienkarte, kāda ir vēlama sabalansējot.
Augkopība, lopkopība, grāmatvedība.	Grāmatvedība.
Mārketinga, biznesa plāna rakstīšana; cūkkopība - fermu iekārtošana, barošana, veterinārija; jaunumi ES fondu izmantošanā un naudas piesaistē saimniecībai; jautājumi, kas saistīti ar būvniecības dokumentāciju.	Pietrūkst zināšanas, lai uzrakstītu projektu ES struktūrfondi.
Saistīts ar piensaimniecību.	Kā pareizi izaudzēt jaunlopu, lai būtu laba, ražīga slaucamā govys.
Brutto aprēķināšana, naudas aprīte; bioloģiskā lauksaimniecība; finansējuma piesaiste laukos, ES fondi; grāmatvedība.	Konkrēta informācija par likumu izmaiņām, piemēram, grāmatvedībā.
Grāmatvedība, lopkopība, lauksaimniecība.	Grāmatvedība, datorzinības.
Pareiza govys tesmeņa kopšana; barības sabalansēšana govīm; slaukšanas aprīkojuma pareiza izmantošana.	Ēdināšanas devu noteikšana slaucamām govīm.
Iepazīšanās ar jauniem augu aizsardzības līdzekļiem un izmaiņas likumdošanā par augu aizsardzību; iespēja projektu rakstīšanu veikt kopīgi - izanalizēt vājās vietas; somatisko šūnu cēloņi un to novēršana; slaukšanas tehnikas salīdzināšana un izvērtēšana.	Kā uzlabot darbu saimniecībā.
Par tūristu aktivitātēm LV, tūristiem citās ES valstīs, tūristu vēlmēm, ekskursijas pa lauku tūrisma sētām.	Par ēdināšanas prasībām citu valstu tūristiem.
Augkopība, lopkopība, grāmatvedība, biznesa pamati.	Dokumentu sakārtošana, grāmatvedības prasmes.
Augļkopība, lopkopība, barības sagatavošana, zemes auglības uzlabošana. Segto platību dārzu audzēšana.	Kādas augu šķirnes piemērotākās mūsu apstākļiem.
Minerālmēslu ekonomiska izlietošana; pareiza augu seka; augu aizsardzības līdzekļu pielietojums; zālāju maisījumu atstādīšana; augstražīgu zālāju ierīkošana.	Šķirņu apraksti; minerālmēslu sortiments.
Bioloģiskā augļkopība, praktiskā bioloģiskā augu aizsardzība, bioloģiskā biškopība, uzskaitē un grāmatvedība zemnieku saimniecībā	Par bioloģisko augu aizsardzību, grāmatvedība.
Lopkopība, lauksaimniecība, mežsaimniecība, grāmatvedība, ražošanas plānošana.	Grāmatvedība, plānošana.
Krūmmelleņu, dzērveņu, smilksērķšķu, sēņu audzēšana.	Ir vispārējas zināšanas, mazāk prakses par sēņu audzēšanu
Lopu slimības pazīmes, augkopības kultūru šķirnes, lopbarības devas pa lopu grupām.	Praktiskās pieredzes trūkst.
Lopu slimības un ārstēšana, augkopība.	Praktiskās pieredzes.

Zināšanu un prasmju pielietošana praksē un to ietekme uz ražošanu

Lai noteiktu vai iegūtās zināšanas un prasmes ir ilglaicīgas un kā tās ietekmē ražošanu, tika analizēts jautājums par iegūto zināšanu un prasmju izmantošanu ikdienas darbā un, vai tika kaut kas mainīts un uzlabots. Puse no respondentiem atbild, ka izmantojuši zināšanas, daudzi atbild

vispārīgi – visu izmantoju, nedaudz izmantoju, ir idejas kā izmantot, izmantoju lauksaimniecībā, lopkopībā, ļoti noderīgas zināšanas, vienmēr zināšanas ir izmantojamas utt. Intervijās pirmās dalībnieku atbildes ir tikpat vispārīgas, bet mudinot nosaukt, ko konkrēti izmantojuši vai izmainījuši savā saimniecībā lielākā daļa spēj atbildēt. Ne vienmēr rodas pārlicība, ka nosauktās zināšanas ir iegūtas tieši „Profesionālās apmācības 2004” ietvaros, piemēram, izmantoju zināšanas augu aizsardzībā, bet pirms tam ir teikts (telefonintervijā), ka apmeklē arī firmu rīkotos seminārus.

Analizējot lauksaimniecības un uzņēmējdarbības modulos, konkrēti nosauktās atbildes visvairāk izmantotas zināšanas lopu ēdināšanā (izmainīta ēdināšana, sagatavošana, devas). Praksē tās izmantojuši 19 % jeb 43 no respondentiem, viens atzīst, ka ievērojot pareizu lopu ēdināšanu uzlabojies izslaukums un piena kvalitāte. Divi no aptaujātiem veikuši fermu rekonstrukciju, septiņi izmanto zināšanas par lopu labturību.

1% atzīst, ka izmantojuši zināšanas augu aizsardzībā: sāku lietot citus preparātus, nokārtoju eksāmenu, varu iegādāties augu aizsardzības līdzekļus. Divi sākuši lietot ekonomiskākus un labākus minerālmēslus, uzlabojusies raža.

1% izmanto zināšanas dokumentu noformēšanā: deklarācijas, saimnieciskās darbības žurnāla aizpildīšana.

1% – grāmatvedības un uzņēmējdarbības zināšanas (bilances aprēķināšana, biznesa plāna sastādīšana, patstāvīgi sākuši veikt grāmatvedību).

Septiņi izmanto zināšanas par augu seku.

Četri no respondentiem iesaistījušies ES fondu izmantošanas iespējās, viens uzrakstījis projektu, kurš tika apstiprināts.

Septiņi izmantojuši zināšanas bioloģiskajā lauksaimniecībā: lauku apstrādē, ravēšana, augu aizsardzības līdzekļu lietošana.

Divi domā uzsākt netradicionālo augu audzēšanu.

Viens uzsācis dažādot lauku tūrisma saimniecību, audzējot vērtīgas un interesantas augu kultūras. Viens nomainījis traktoru.

Mežsaimniecības modulī (sk. 4. pielikumu) vairums respondentu norādīja, ka ir izmantojuši kursus iegūtās zināšanas praksē, veikuši dažādas aktivitātes. Ja nav bijusi iespēja ko darīt praktiski, vismaz ir uzmanīgāk pētīts mežs. Arī plānoto darbu saraksts ir visai plašs. Jāatzīmē, ka tie ir apzinīgākie dalībnieki, kas atsūtījuši vēstules pa pastu. Savukārt telefonintervijās (sk.5. pielikumu) mazāk kā puse nosauca konkrētu aktivitāti vai aktivitātes. Aktivitāšu saraksts ir visai plašs, sākot ar koku vecumu noteikšanu un mežu apsekošanu un beidzot ar praktiskām darbībām. Visvairāk minēta meža atjaunošana un kopšana, bet ir arī zāģēšana, meliorācija, taksācija, meža vērtēšana. vairākās atbildēs minēta projektu gatavošana finansu pieprasījumiem. Tomēr 41 % no klausītājiem apgalvoja, ka neko vēl pēc kursiem nav darījuši. Pie tam trīs no respondentiem min arī iemeslu – nav vajadzības un laika trūkums. Mežsaimniecībā pusgads ir neilgs laiks – kursu lietderības novērtēšanai nepieciešams bija noskaidrot arī respondentu plānus. 57 % no aptaujātajiem norādīja, ka plāno aktivitātes nākotnē. Tiek plānota gan izstrāde, atjaunošana un kopšana, gan netradicionāli darbu veidi – meliorācija, lauku tūrisms, dzērveņu audzēšana un lauksaimniecības zemju apmežošana. Tomēr vairāk par 35 % no respondentiem norādīja, ka tuvākā nākotnē neko neplāno.

Analizējot pētījuma rezultātus jāsecina, ka aptaujas dalībnieki ir apguvuši zināšanas, bet to pielietojums nav devis būtiskas ražošanas izmaiņas, līdz ar to ienākumus un cēlis labklājības līmeni. Viens faktors varētu būt, ka pagājis pārāk īss laiks kopš mācībām. Otrs – apgūtas kvalitatīvi jaunas zināšanas un trūkt prakses, par ko liecina daudzi komentāri un ieteikumi mācību pilnveidei. Trešais faktors, kas atklājās individuālās intervijās, ka zināšanas tika izmantotas (bioloģiskajā lauksaimniecībā), esot bijis pozitīvs rezultāts, bet līdzšinējā ražošana dodot lielāku ekonomisko labumu.

Pārrunās un intervijās LLKC darbinieki un pagastu konsultanti atzīt, ka zemnieki un laukos dzīvojoši cilvēki visu apgūst lēnām, pamazām un, lai zināšanas pārveidotos prasmēs, ir vajadzīgas laiks. Sākumā rodas priekšstats, tad veidojas arvien konkrētākas zināšanas. To apliecina arī aptauja, jo tie dalībnieki, kas apmeklējuši vairākus tematus dod dziļāku novērtējumu un atbild konkrētāk. Jāatzīmē, ka tā nav tikai „Profesionālās apmācības 2004” problēma, bet izglītības problēma kopumā – saistīt teoriju ar praksi, uz ražošanas attīstību vērsta zināšanas.

Konkurētspēja

Analizējot jautājumu vai dalībnieki ir spējīgi konkurēt pagastā, rajonā, valstī un Eiropā un, kāpēc, tikai četrās anketās tika akcentētas zināšanas, kā konkurētspējas pamats. Trijās no šīm anketām jeb 1% saimniecības spēj konkurēt visos līmeņos, arī Eiropas un uz jautājumu kāpēc, atbild:

- interesējos un piedalos dažādos mācībuursos un zināšanas pielietoju;
- varbūt neesmu konkurētspējīga jaunāko tehnoloģiju un apjomu (ražošanas) ziņā, taču ar zināšanām un prasmi un spēju strādāt – noteikti;
- esmu čakla un gudra!

Vienā anketā zināšanas palīdz konkurēt pagasta un rajona ietvaros, bet trūkstot pašapziņas, lai spētu konkurēt valstī un Eiropā.

Pagastā spēj konkurēt 56% no respondentiem. Tie, kas nespēj, kā galvenos iemeslus min – maza saimniecība un maz zemes, nav līdzekļu, nesen uzsākta saimniekošana un pamatdarbs ir citur. 27% ir spējīgi konkurēt rajonā, bet maza saimniecība, maz zemes, nespēja kooperēties, ceļa izdevumi, zināšanu un pieredzes trūkums tiek minēti kā iemesls nespējai konkurēt.

Valsts līmenī spēj konkurēt 11% un Eiropas 7% no respondentiem. Bez iepriekš minētiem faktoriem, kas traucē konkurēt šajos līmeņos, tiek minēta valsts politika, zināšanu un informācijas trūkums un zema pašapziņa.

Izvērtējot atbildes, jāsecina, ka lielākā daļa no respondentiem pamatā veiksmīgai attīstībai, ražošanai un konkurētspējai uzskata saimniecības lielumu, labu kvalitāti, valsts atbalstu, strādāt gribu un pašapziņu, nevis zināšanas un prasmes un to radoša izmantošana ražošanas pārorientācijai un jaunu iespēju meklēšanai.

Katram modulim tika izvirzīti specifiskie mērķi. Lauksaimniecības un uzņēmējdarbības moduļa mērķis bija sagatavot lauksaimniekus un citas lauksaimniecībā nodarbinātās personas kvalitatīvai ražošanas pārorientācijai, tādas ražošanas prakses piemērošanai, kas ir savienojama ar ainavas saglabāšanu un nostiprināšanu, apkārtējās vides aizsardzību, higiēnas standartiem un labiem dzīvnieku dzīves apstākļiem, un tādu iemaņu apguvei, kas nepieciešamas, lai viņi varētu vadīt ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību. Izvērtējot mērķi no dalībnieku profesionālo zināšanu un prasmju viedokļa un to ilglaicīgās iedarbības efekta kā sasniegtu var uzskatīt ražošanas prakses piemērošanu higiēnas standartiem un labiem dzīvnieku dzīves apstākļiem, jo šie jautājumi tika izdalīti kā atsevišķi temati un lopotībā iesaistītie akcentē, ka iegūtās zināšanas ir noderīgas un izmantojamas. Kā neskaidra ir palikusi ražošanas prakses savienojamība ar ainavas saglabāšanu un nostiprināšanu, kas varētu būt saistīts ar to, ka šie jautājumi tika ietverti lielajos tematos vai ir pašsaprotami un netiek akcentēti. Pesimistiskie komentāri attiecībā uz finanšu un zemes trūkumu, valsts politiku, kontrolējošām institūcijām liek domāt, ka daudzi kursu klausītāji pagaidām neredz savas saimniecības perspektīvi, dzīvot spēju un konkurenci tirgus apstākļos. Par mācībās iesaistīto spēju kvalitatīvi pārorientēt ražošanu pagaidām ir jāšaubās, jo daudzi no respondentiem nespēj atbildēt uz šo jautājumu un daudzi atzīst, ka trūkst līdzekļu jauno tehnoloģiju ieviešanai, ir pieraduši tradicionāli saimniekot. Tajā pašā laikā tie, kas sākuši saimniekot netradicionāli, atzīst, ka vēl nav konkurences. Daudzi, kuri nesen ieguvuši zemi savā īpašumā, ir atvērti un gatavi jaunai uzņēmējdarbībai, meklē savu nišu, īpaši Latgales reģionā, kas norāda uz šo zināšanu nepieciešamību.

Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi	Ieteikumi
Analizējot „Profesionālās apmācības 2004” tematus un mērķauditoriju var uzskatīt, ka ir apgūtas jaunas un papildinātas esošās profesionālās zināšanas un prasmes.	Lai varētu novērtēt kursu efektivitāti (iegūto zināšanu un prasmju izmantošanu praksē), šāds uzdevums jāparedz jau pirms kursu organizēšanas un jāizstrādā atbilstoša noslēguma aptaujas metodika. Organizējot kursus, jādomā ne tikai par tematiku, bet arī mērķa grupu atlasī, kvalificētiem lektoriem, mācību metodēm un līdzekļiem.
Dalībnieki ir apguvuši daudz vērtīgu zināšanu, bet pietrūkst prasmes tās lietot praksē.	Vairāk iekļaut praktiskos darbus, pieredzes apmaiņu, individuālas konsultācijas. Organizēt atgriezeniskās saites saņemšanu. rajona konsultāciju birojos. Rast iespēju atļaut organizēt mazākas grupas ar šaurāku specializāciju.
Ja mācību mērķis ir ilglaicīgu zināšanu apguve, nevis mācīt noteiktu skaitu cilvēku un pilnveidot viņu prasmes un zināšanas, jāparedz atgriezeniskās saite pēc gada vai diviem (tiem tematiem, kuru stundu apjoms ir virs 25 – 30 stundām), kur tiek analizēts un izvērtēts iegūtais rezultāts.	Jāveido kursu dalībnieku datu bāzi, lai varētu novērtēt rezultātus, sekot līdzi vajadzībām, uzlabot zināšanu līmeni un plānot turpmākās aktivitātes tālākizglītības jomā.
Dalībnieki ir ieguvuši un papildinājuši jaunas zināšanas un prasmes, bet to pielietojums nav devis būtiskas ražošanas izmaiņas, līdz ar to ienākumus un labklājības līmeņa paaugstināšanos.	Ir jāveic atkārtoti pētījumi pēc ilgāka laika, jo pusgads lauksaimniecībā un mežsaimniecībā ir īss laika posms.
Organizējot kursus, jādomā ne tikai par tematiku, bet arī mērķa grupu atlasī.	Pieļaut mazākas grupas tematiem, kas nav aktuāli lielam klausītāju skaitam.
Vispārīgie secinājumi	
Dalībnieki uzskata, ka viņiem pietrūkst zināšanas grāmatvedībā, veterinārijā, projektu rakstīšanā, augu aizsardzības līdzekļu lietošanā, prasme noformēt dokumentus, strādāt ar datoru un pareiza liellopu barošana un augstvērtīgas barības sagatavošana.	
Visvairāk izmantotās zināšanas praksē ir lopkopībā un augu aizsardzības un minerālmēsli lietošana, kur nosaukta arī to pozitīvā ietekme uz ražošanu.	
Dalībnieki konkurētspēju saista ar ārējiem faktoriem, saimniecības un zemes lielumu, valsts politiku, tirgu nevis ar zināšanu un prasmju pilnveidošanu.	

3.5. „Profesionālās apmācības 2004” izvērtējums – SVID analīze

„Profesionālās apmācības 2004” izvērtējums ir apkopots SVID analīzē 9. tabulā.

9. tabula

„Profesionālās apmācības 2004” izvērtējums – SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> •LLKC ir liela pieredze, kas nodrošina labu mācību organizāciju. •LLKC darbinieki rajonos un pagastos labi pārzina vietējo iedzīvotāju vajadzības ir atvērti, atsaucīgi un pozitīvi noskaņoti. •Plaša un aktuāla piedāvātā tematika. •Iespēja kursu saturu pielāgot konkrēta rajona specifikai. •Dažos rajonos apmācības tika organizētas pagastos, t.i., tuvu klausītāju dzīves vietai. •Iespēja mācīties par brīvu. 	<ul style="list-style-type: none"> •Mācības notiek ļoti intensīvi, klausītājiem neatliek laika savstarpējai saskarsmei, pieredzes apmaiņai. •Dažiem mācību tematiem atvēlēts pārāk īss laiks, tiek apgūts pats minimums. •Uz tālākiem rajoniem grūti piesaistīt lektorus no Jelgavas un Rīgas. •Meža nozarē maz tiek uzaicināti lektori no uzņēmējdarbības un ražojošās sfēras, bet vairāk ir ierēdņi un zinātnieki •Noteikts grupas lielums, kas neļauj apgūt šaurus, specifiskus tematus. •Dažāds klausītāju zināšanu un vajadzību līmenis •Dažos rajonos gribētāju bija vairāk kā iespēju mācīties. •Jābrauc uz rajona centru, kas neapmierina klausītājus no tālākiem pagastiem. •Vērtējumi, ko zemnieki raksta kursu noslēgumā, izskatās, ka tiek veikti mehāniski, liekot krustiņus. •Nav vienotu izdales materiālu, un ir ļoti atšķirīga to kvalitāte. <p>Kursu klausītāju anketas sniedz maz informācijas par kursu lietderību, iegūto zināšanu praktisko pielietojumu</p>
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> •Mācības dalīt pamattēmās jeb pamatkurss, padziļinātās tēmas jeb padziļinātais kurss un inovatīvais nozarē. •Izstrādāt brošūras, metodiskos materiālus, piemēram, jautājumu atbilžu veidā, lai nesaprotos jautājumus varētu patstāvīgi apgūt. •Kā lektorus piesaistīt ne tikai teorētiķus, bet arī praktiķus, vietējos veiksmīgos zemniekus, uzņēmējus. •Potenciālos lektorus, kuri nodarbības ikdienā nevada, ievadīt pedagoģiskajā minimumā. •Pieļaut mazas grupas, lai arī šauri specializētu saimniecību vadītāji varētu iegūt jaunas zināšanas. •Daudzi zemnieki ir radoši, uzņēmīgi, bet vēl meklē savu nišu. •Vairāk mācībās izmantot praktiskos darbus, kas nodrošina pieredzes apmaiņu un veicina sadarbības prasmes. 	<ul style="list-style-type: none"> •Finansiālas problēmas, jo daudziem klausītājiem ir lieli ceļa izdevumi, kas var atturēt no mācībām. •Zemniekiem nav līdzekļu, lai ieviestu jaunās tehnoloģijas, par kurām klausījušies kursus. •Zemnieku aizņemtība, laika trūkums. •Teorētisko zināšanu atrautība no reālās dzīves, netiek atbildēts uz konkrētiem zemnieku interesējošiem jautājumiem. •Vienā dienā pārāk daudz nodarbību – zemnieki visu informāciju nespēj uztvert, kas samazina ilglaicīgas iedarbības efektu. •Trūkst individuālas, profesionālas dalībnieku saimniecību analīzes. •Jauniegūtās zināšanas netiek tūlīt pielietotas praksē. •Lektoru trūkums Latvijā, klausītāji nav gatavi klausīties vienu un to pašu lektoru vairākas reizes.

4. MĀCĪBU TEMATI LAUKSAIMNIECĪBĀ, MEŽSAIMNIECĪBĀ UN UZŅĒMĒJDARBĪBĀ LAUKOS AR DAŽĀDU IEPRIEKŠĒJO IZGLĪTĪBU

Mācību tematu izvēli nosaka mācību mērķis un mērķauditorija. Mācību mērķi nosaka valsts lauku attīstības stratēģija, kuras virsmērķis ir „**pārticis cilvēks ilgtspējīgi apdzīvotos Latvijas laukos**”. Viens no šī mērķa sasniegšanas līdzekļiem ir lauku cilvēka spēju attīstība.

Galvenais šī darbības virziena mērķis ir paaugstināt **lauku iedzīvotāja profesionālo kvalifikāciju un zināšanas, konkurētspēju, kooperāciju, saudzīgu attieksmi pret vidi un nodrošināt nepieciešamo konsultāciju pieejamību**, lai veicinātu:

- lauksaimniecībā un mežsaimniecībā strādājošo zināšanu un prasmju vairošanu,
- lauksaimniecības un mežsaimniecības uzņēmumos strādājošo prasmju apguvi darbam ar moderno tehnoloģiju izmantošanu pievienotās vērtības palielināšanā,
- lauksaimniecības un mežsaimniecības uzņēmumu vadītāju zināšanu par uzņēmumu vadību uzlabošanu,
- lauksaimniecības konsultāciju pakalpojumu attīstību,
- mežsaimniecības konsultāciju pakalpojumu izveidošanu un attīstību, arodapmācības un informācijas pasākumus lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.
- gados jaunu saimnieku ienākšanu lauksaimniecības biznesā novecojošās saimniecību īpašnieku struktūras uzlabošanai.

Nepieciešams veidot vietējās rīcības grupas atbalstīt to darbību un vietējām attīstības stratēģijām atbilstošu sadarbības projektu īstenošanu.

Mērķauditorija – ar dažādu iepriekšējo izglītību iesaistītās personas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos.

Tā kā mērķauditorija ir liela un tematika tiktu apzināta visām lauksaimniecībā, uzņēmējdarbībā un mežsaimniecībā iesaistītām personām tika izdalīts atsevišķi:

- *Pirmā mērķgrupa* – tie, kas neiesaistās mācībās.
- *Otrā mērķgrupa* – aktīvi tālākizglītībā iesaistīti cilvēki, t. sk., „Profesionālās apmācības 2004” dalībnieki. Pētījuma gaitā izkristalizējās pārlicība, ka nav skaidri nodefinēts, vai lauku iedzīvotāji un lauksaimniecībā, uzņēmējdarbībā laukos un mežsaimniecībā iesaistītās personas ir viena mērķgrupa vai divas dažādas.

Pirmā mērķgrupa.

Pētījuma ietvaros tika aptaujāti tie cilvēki, kas neapmeklēja kursus, seminārus. Kā galvenie iemesli, kāpēc cilvēki nemācās tiek minēti:

- aizņemtība, laika trūkums, paralēls darbs zemnieku saimniecībai;
- vecums (daudz gados vecu cilvēku);
- nav iekšējās motivācijas mācīties;
- nav informācijas (arī par LLKC apmācībām);
- neapmierina tālākizglītības piedāvājums;
- uzskata, ka ir pārāk mazas meža un zemes platības, lai mācītos;
- nemāk latviešu valodu.

Izvērtējot minētos iemeslus jāsecina, ka tie, kas ir aizņemti, gados vecāki un nav motivēti – neiesaistīsies arī turpmāk mācībās. Netika atbildēts, kādus tematus vēlētos apgūt. Tie respondenti, kuri nebija informēti, kā vēlamus tematus uzskaitīja jau esošo mācību kursu tematus

(bioloģisko lauksaimniecību, augu aizsardzību, projektu rakstīšanu). Nākamā lielā grupa, kuru neapmierina tālākizglītības piedāvājums raksturo, ir lielu saimniecību īpašnieki ar augstāko izglītību, kuri daudz pašizglītojas un gūst pieredzi ārvalstīs. Temati, kurus labprāt klausītos:

- jaunākās atziņas, pieredze Eiropā;
- lauksaimniecības perspektīvas globalizācijas apstākļos/ risinājumi;
- jaunākās zinātnes atziņas ražošanas uzlabošanai (kā pozitīvs piemērs tiek minēts lietuviešu rīkotie semināri, kas balstīti uz zinātnieku atziņām);
- neatkarīgu pētījumu rezultāti par augu aizsardzības līdzekļiem un minerālmēsliem;
- šauri, specifiski jautājumi, kurus raksturo konkrētā sezona (piemēram, kurš mikroelements paaugstina ziemcietību ziemājiem; piemērotākās un ražīgākās šķirnes Latvijas apstākļiem);
- uzņēmējdarbība.

Tiek ieteikti temati strādniekiem:

- Lauksaimniecības minimums lauku apstrādē
- Tehnikas ekonomiska izmantošana
- Pesticīdu sajaukšanas kārtība
- Attieksme pret darbu, nodokļiem
- Saskarsme

Kā ļoti aktuāls amats tiek minēts **kaltē meistarš/ speciālists**.

Otrā mērķgrupa.

Lauksaimniecībā:

Kā biežāk minētie temati (sakārtoti pēc biežuma) ir:

- Produkcijas/ ražas sagatavošana, realizācija un uzglabāšana
- Jaunākā tehnika
- Agregātu regulēšana
- Jaunākās tendences lauksaimniecībā (Eiropā)
- Lauksaimniecības pirmapstrādes produkti
- Agroķīmija zemniekiem
- Sēklkopība
- Lauku ainavas veidošana

Tiek minēti tādi temati kā augsnes apstrāde, tiešās sējas iespējamība Latvijas apstākļos (bez aršanas) un energokultūras.

Lopkopībā:

Kā biežāk minētie temati ir:

- Dzīvnieku slimības, veterinārija
- Ēdināšana, barības devu regulēšana
- Lopkopības pamati

Otra lielā tematu grupa ir konkrēta specializācija: aitkopība, piena lopkopība, gaļas dzīvnieki, cūkkopība, zīdītājgovis, jaunlopi, zirgkopība, kazkopība, sīklopu audzēšana. Tika uzsvērts, ka nav iespēja mācīties zemnieku saimniecībām domātu zirgkopību. Kā nākamie aktuālie temati tiek minēti (sakārtoti pēc biežuma) – ciltsdarbs, noieta iespējas tirgū, ganāmpulka atražošana, liellopu mītnu tehnoloģijas.

Tiek minēti tādi temati kā šķirņu izvēle, bioloģiskā lopkopība, telīšu brāķēšana, slaukšanas iekārtas.

Augkopībā:

Kā biežāk minētie temati ir:

- Augļu koku audzēšana
- Augkopības pamati
- Dārzenkopība gan laukā, gan segtās platībās
- Bioloģiskā saimniekošana
- Graudkopība

Aktuāli temati ir augu aizsardzības līdzekļi, šķirņu apraksti un izvēle, lopbarības sagatavošana un zālāju apsaimniekošana.

Interese ir par tādām kultūrām kā zemenes, rapsi, kukurūza un ogulāji.

Tiek minēti tādi temati kā intensīvā augļkopība, ilggadīgie stādījumi, ražības palielināšana, stādu audzēšana.

Netradicionālā lauksaimniecība:

Kā biežāk minētie temati ir:

- Netradicionālās lauksaimniecības pamati
- Biškopība
- Ārstniecības augi
- Bioloģiskā lauksaimniecība
- Lauku tūrisms (ētika tūrismā)

Interese ir par smiltsērķšķu, irbenāju, bārbeles, garšaugu, zileņu, dzērveņu un sēņu audzēšanu.

Vēlas mācīties strausu, sīkdzīvnieku, šinšillu un trušu audzēšanu. Tiek minēta amatniecība (pīšana, floristika), akvakultūra un zivjkopība. Ir interese mācīties par daiļdārzniecību, ainavu veidošana lauku teritorijās, puķkopību segtās platībās, kā arī par lauksaimniecības darbību sakarību ar Mēness ritmiem un planētu kustību, apģērbu darināšana un ādas apdare.

Uzņēmējdarbībā:

Kā biežāk minētie temati ir:

- Grāmatvedība
- Uzņēmējdarbības pamati
- Projektu izstrāde, investīciju piesaiste
- Uzņēmuma vadība
- Menedžments, mārketingu, reklāma
- Sadarbības projektu veidošana

Aktuāli ir biznesa plāna sastādīšana, tirgus tendences, jaunākais likumdošanā. Interese ir par menedžmentu, mārketingu, auditu, ražošanas plānošanu, biznesa analīzi, ražošanas pārorientāciju, saimniecības attīstības perspektīvām, darbinieku atlasīšanu un noturēšanu, sadarbību ar klientu.

Mežsaimniecībā:

Kā biežāk minētie temati ir:

- Mežsaimniecības pamati
- Meža apsaimniekošana

- Stādu audzēšana
- Meža atjaunošana
- Apmežošana

Vēlas apgūt meža tehniku, racionālu koksnes izmantošanu, intensīvo mežsaimniecību un ekoloģiju.

Vispārīgās prasmes, kuras dalībnieki gribētu apgūt:

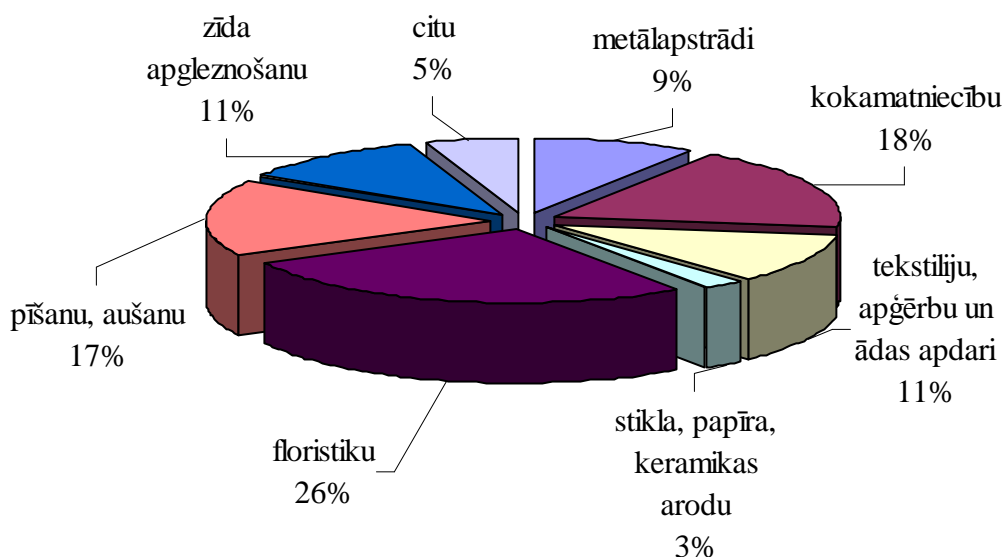
- Datorkursi (42%)
- Angļu valoda (29%)
- Psiholoģija, saskarsme (26%)
- Citas (3 %)

Kā visaktuālākie tiek minēti temati grāmatvedībā, projektu rakstīšanā un augļkopībā. Aktuālas ir datorprasmes, ņemot vērā, ka jautājums par vispārīgām prasmēm tika izdalīts atsevišķi.

Mērķprogrammā kā atbalstāmie ražošanas sektori tiek minēti:

- Lopkopībā – piens, aitu un kazu gaļa, cūkkopība, liellopu gaļa, putnu gaļa un olas;
- Augkopība – graudaugi un pākšaugi, augļi (t. sk. ogas), dārzeni, enerģijas kultūras, šķiedraugi un eļļas sēklas.
- Netradicionālā lauksaimniecībā – biškopības produkcija, ārstniecības augi un garšaugi, nebrīvē turēti savvaļas dzīvnieki, zirgi, bioloģiskie produkti, stādi un sēklas, puķes, sliemas, kažokzvēri.
- Visas nepieciešamās prasmes, lai veiksmīgi konkurētu darba tirgū, t.sk., valodas un datorprasmes.

Paralēli lauksaimniecības, mežsaimniecības un uzņēmējdarbības tematiem tika uzdots jautājums, kādu amatu vēlētos apgūt. Vīrieši visvairāk atzīmē kokamatniecību, metālapstrādi un stikla, papīra, keramikas arodu. Sievietes visbiežāk min kokamatniecību, tad seko zīda apgleznošana, tekstiliju, apģērbu un ādas apdari un pīšana un aušana.

8. att. Arods kuru gribētu dalībnieki apgūt

No aptaujas nepaliek skaidrs vai izvēlētie amati tiek domāti kā hobiji vai kā nodarbošanās. Izņēmums ir kokamatniecība, kas ir aktuāla meža īpašnieku grupā.

Intervijas ar dažādu organizāciju pārstāvjiem parāda (sk. 1. pielikumu), ka svarīgi ir temati par jaunāko nozarē, ārzemju pieredzi, grāmatvedībā, projektu rakstīšanā, un kā šīs jauniegūtās zināšanas praktiski pielietot ikdienas darbā.

Mācību tematu rezumējums

Mācību temati jāveido atbilstoši:

- mācību mērķim un uzdevumiem;
- mērķgrupai;
- reģionam, **rajonam**.

Mācību tematus nosaka mācību mērķi un uzdevumi. Pētījuma rezultātā izkristalizējās atziņa, ka mācību mērķim ir jābūt plašākam, ne tikai veicināt lauksaimnieku un ar lauksaimniecisko darbību saistīto personu profesionālo iemaņu un kompetences paaugstināšana, bet arī sadarbības prasmju veidošana, radošas un analītiskas domāšanas attīstība. Kā arī valstij jānedefinē, kas ir lauksaimniecībā, uzņēmējdarbībā laukos un mežsaimniecībā iesaistītās personas, vai tie ir visi laukos dzīvojošie cilvēki, kuriem ir zeme, vai ražojošās saimniecības.

Mācību kursu tematika (izvērstu tematiku sk.2. pielikumā) ar dažādu iepriekšējo izglītību iesaistītām personām lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, jāveido kā:

- inovatīvais kurss (vienu līdz trīs dienas garas mācības);
- pamatkurss (60 – 100 stundu apjomā);
- padziļinātais kurss (30 – 80 stundu apjomā);
- specializētais kurss (stundu skaits atkarīgs no dalībnieku priekšzināšanām, specializācijas).

Padziļinātos kursus, vajadzētu veidot ievērojot pēctecību. Lielais temats augļkopība, – augsnes apstrāde, šķirnes, augu aizsardzības līdzekļi utt., kur katrs nākamais temats dod dziļākas zināšanas attiecīgajā jomā.

Temati jāveido elastīgi, ņemot vērā katra reģiona, **rajona** specifiku. Būtu ieteicams, ka katrs rajons varētu pieprasīt tematus, kas vietējiem iedzīvotājiem ir nepieciešamākie.

Lai mācības dotu lielāku ilglaicīgas iedarbības efektu un ekonomisku ieguvumu, ieteicams būtu sašaurināt mērķauditoriju, un tematus veidot atbilstoši konkrētai mērķgrupai, piemēram:

- Lauku iedzīvotāji.
- Saimniecības, kuras ir gatavas ražošanas pārorientācijai vai vēl nav specializējušās.
- Lauksaimniecībā iesaistītām personām, kurām ir tradicionāli uzskati par lauksaimniecību.
- Intensīvi ražojošās saimniecības.

Mežsaimniecībā ir divas atšķirīgas mērķa grupas – tie, kas aktivitātes veic paši un tie, kas aktivitāšu veikšanai izmanto firmas vai citus pakalpojumu sniedzējus. Viena grupa ir vairāk ieinteresēta praktiskajos aspektos, bet otra – teorētiskās zināšanās.

Caurviju tematika

Ņemot vērā projekta pētījuma laikā analizētos dokumentus un situācijas izvērtējumu visus kursus, organiskā saistībā ar konkrēto tematiku jāveicina:

1. kursu dalībnieku spēja **pašam būt** un **kopā būt** (Learning the Treasure Within. 1996. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the 21th Century.), tai skaitā
 - emocionāli līdzsvarotas personības un harmoniska rakstura attīstība,
 - radošums un inovatīvu risinājumu meklējumi,

- profesionālā un sociālā kompetence,
 - tolerance,
 - kooperācijas un konkurētspēja (Lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam u.c.)
2. kursu dalībnieku **informālā izglītība**- patstāvīga ikdienas mācīšanās (Mūžizglītības memorands, 2000);
 3. ekoloģijas principu ievērošana, **ilgtspējīga attīstība** (Vienotais programmdokuments Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam; Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam u.c.);
 4. **ainavas, tradicionālā dzīvesveida un tīras vides uzturēšana** (Vienotais programmdokuments Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam; Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam);
 5. **dzīves kvalitātes uzlabošanās** (Latvijas izaugsmes modelis, Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2007.-2013. Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam u.c.), tai skaitā
 6. **drošs un veselīgs darbs** un tam atbilstošas darba vides saglabāšana un attīstība.

Lai nodrošinātu caurviju tematikas realizāciju tā jāiekļauj kursu mācībspēku izglītības programmās.

Kursu programmās šo tematiku aplūkojot tikai kā atsevišķus tematus, to efektivitāte būs nepietiekoša, ja tie kā caurviju temati neiekļausies arī citos kursu tematos.

Nepieciešamie mācību temati lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos personām ar dažādu iepriekšējo izglītību nākamajam lauku attīstības plānošanas periodam 2007. – 2013. gadam apkopoti tabulā (sk. 2. pielikumu), kur ņemti vērā pētījuma rezultāti, Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam) un ekspertu ieteikumi.

10. tabula

Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi	Ieteikumi
Kā galvenie iemesli, kāpēc cilvēki nemācās tiek minēti: aizņemtība, laika trūkums, paralēls darbs zemnieku saimniecībai; vecums (daudz gados vecu cilvēku); nav iekšējā motivācija mācīties; nav informācijas (arī par LLKC mācībām); neapmierina tālākizglītības piedāvājums; uzskata, ka ir pārāk mazas meža un zemes platības, lai mācītos; nemāk latviešu valodu.	Pagastu lauksaimniecības speciālistiem jāstrādā individuāli ar sava pagasta zemniekiem, rajonu speciālistiem jāplāno mācības nesezonas laikā
Kā visaktuālākie tiek minēti temati grāmatvedībā, projektu rakstīšanā, augļkopībā, lopkopībā un datorprasmju apguvē.	Sk. 2. pielikumu.
Mācību temati jāveido atbilstoši mācību mērķim un uzdevumiem.	Mācību mērķim ir jābūt plašākam, ne tikai veicināt lauksaimnieku un ar lauksaimniecisko darbību saistīto personu profesionālo iemaņu un kompetences paaugstināšana, bet arī sadarbības prasmju veidošana, radošas un analītiskas domāšanas attīstība.
Mācību temati jāveido atbilstoši mērķgrupai	Mācību temati ar dažādu iepriekšējo izglītību

Secinājumi	Ieteikumi
(lauku iedzīvotāji, saimniecības, kuras ir gatavas ražošanas pārorientācijai vai vēl nav specializējušās, lauksaimniecībā iesaistītām personām, kurām ir tradicionāli uzskati par lauksaimniecību, intensīvi ražojošas saimniecības).	iesaistītām personām lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, jāveido kā: <ul style="list-style-type: none"> • inovatīvais kurss (vienas līdz trīs dienas garas mācības); • pamatkurss (60 – 100 stundu apjomā); • padziļinātais un specializētais kurss (stundu skaits atkarīgs no dalībnieku priekšzināšanām).
	Padziļinātos kursus, vajadzētu veidot ievērojot pēctecību. Lielais temats augļkopība, – augsnes apstrāde, šķirnes, augu aizsardzības līdzekļi utt., kur katrs nākamais temats dod dziļākas zināšanas attiecīgajā jomā.
Mācību temati jāveido atbilstoši reģionam, rajonam.	Temati jāveido elastīgi, ņemot vērā katra reģiona, rajona specifiku. Būtu ieteicams, ka katrs rajons varētu pieprasīt tematus, kas vietējiem iedzīvotājiem ir nepieciešamākie.
Kursu tematikai jāveicina kursu dalībnieku spēja pašam būt un kopā būt, dalībnieku informālo izglītību, ekoloģijas principu ievērošanu, ilgtspējīgu attīstību, ainavas, tradicionāla dzīvesveida un tīras vides uzturēšanu, dzīves kvalitātes uzlabošanu.	Lai nodrošinātu caurviju tematikas realizāciju tā jāiekļauj kursu mācībspēku izglītības programmās. Kursu programmās šo tematiku aplūkojot tikai kā atsevišķus tematus, to efektivitāte būs nepietiekoša, ja tie kā caurviju temati neiekļausies arī citos kursu tematos.

5. MĀCĪBU METODES LAUKSAIMNIECĪBĀ, MEŽSAIMNIECĪBĀ UN UZŅĒMĒJDARBĪBĀ LAUKOS PERSONĀM AR DAŽĀDU IEPRIEKŠĒJO IZGLĪTĪBU

Mācību metožu izvēli nosaka mācību mērķis, uzdevumi, temati un lektora pedagoģiskā kompetence. Ja mācību mērķis ir zināšanu ieguve, tad piemērotākās mācību metodes ir lekcija, demonstrējumi, uzskates līdzekļu izmantošana. Ja mācību mērķis ir attīstīt prasmes, tad piemērotākās mācību metodes ir praktiskie darbi, diskusijas, darbs grupās.

Ja valsts mērķis ir pilnveidot zināšanas un prasmes lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos, tad līdzšinējā mācību organizācijas forma ir pilnīgi atbalstāma un piemērojama arī turpmāk.

Ja mērķis ir kvalitatīva ražošanas pārorientācija, ražošanas attīstība un ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību veidošana, tad kā mērķgrupa jāizvirza saimniecības, kuras ir gatavas ražošanas pārorientācijai vai nav vēl specializējušās un uz ekonomiski pamatotām zināšanām, veidot mācību kursu balstītu uz praktiskiem un grupu darbiem, individuālām konsultācijām, pieredzes apmaiņu un atgriezeniskās saites veidošanu pēc noteikta laika sprīža.

Ja mērķi ir esošām lauksaimniecībā iesaistītām personām (kurām ir tradicionāli uzskati par lauksaimniecību), parādīt dažādus saimiekošanas veidus, t.sk., nelauksaimniecisko ražošanu, jāizvēlas tādas mācību metodes, kuras bez zināšanām attīsta arī patstāvīgu spriestspēju, radošu un kritisko domāšanu – problēmsituācijas analīze, prāta vētra, psiholoģiskie treniņi.

Ja mērķis ir saimniecību ekonomiskā izaugsme un ražošanas attīstība, jāveido šauri specializēti kursi, kuri balstīti uz jaunākām zinātnes atziņām un ekonomiskiem rādītājiem, izmantojot tradicionālas mācību metodes – lekcijas, pieredzes apmaiņu, praktiskos darbus.

Ja mērķis ir sadarbības prasmju un spēju kooperēties veidošana, tad piemērotākās mācību metodes ir darbs grupā, diskusijas, problēmsituācijas analīze, saskarsmes treniņi.

Pētījuma ietvaros tika veikts:

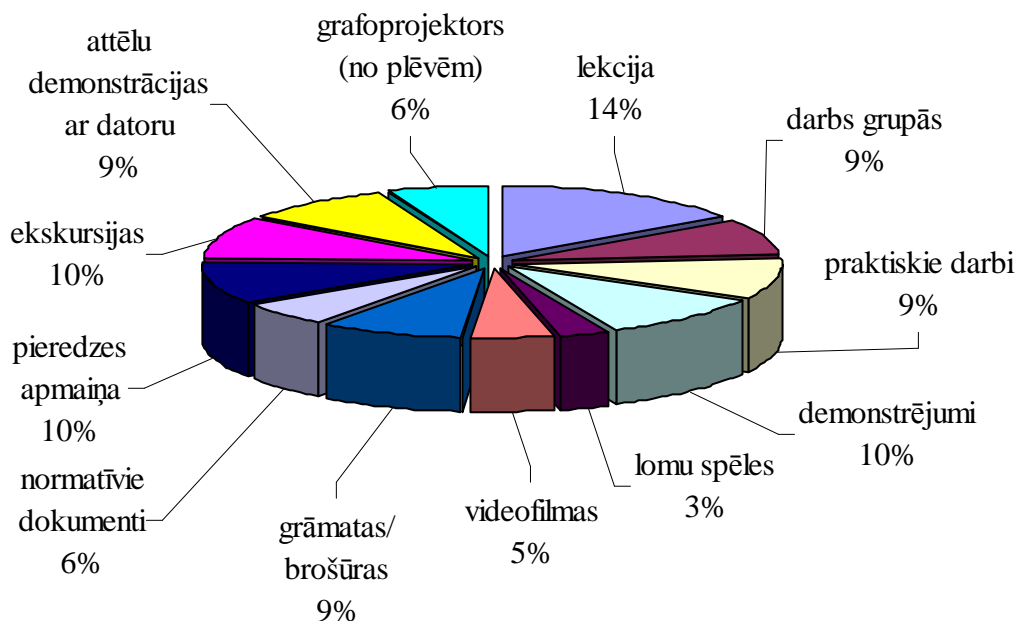
- Aptauja par dalībnieku (kas aktīvi iesaistās tālākizglītībā) viedokli, kuras mācību metodes viņiem patīk (sk. mērķgrupas).
- Ekspertvērtējums par mācību metožu lietderību.

Aptaujas rezultāti

Aptaujas rezultātu apkopojums parāda, ka mācībās iesaistītām personām patīk visas mācību metodes (sk. 9. att.) Rodas priekšstats, ka noteicošais ir saturs un aktualitāte, nevis veids, kādā tas tiek pasniegts. Tika konstatēts, ka daudziem dalībniekiem nav priekšstats par to, kas ir mācību metodes un bieži tās saista ar lektoriem nevis kā mācību sastāvdaļu.

Vērtējot mācības kopumā dalībnieki kā ļoti nepieciešamas mācību metodes atzīmē praktiskos darbus un pieredzes apmaiņu gan lauksaimniecības, gan uzņēmējdarbības, gan mežsaimniecības tematos.

Pētījuma gaitā izkristalizējās būtiska aktualitāte – dalībnieku nespēja kritiski izvērtēt un analītiski un radoši domāt, risināt problēmas, ko var attīstīt ar tādām mācību metodēm kā problēmsituācijas analīzi un problēmuzdevumiem.

9. att. Kādas mācību metodes/līdzekļi cilvēkiem patīk nodarbību laikā.

Ekspertvērtējums

Desmit ekspertiem, 4 LLKC biroju vadītāji, 4 LLKC speciālisti un 2 kursu mācībspēki (sk. 8. pielikumu),

tika lūgts novērtēt biežāk izmantotās mācību metodes pieaugušo izglītībā.

Secinājumi par mācību metožu un līdzekļu lietderības vērtējumu

Metožu un līdzekļu prioritāti un izvēli nosaka nodarbības temats (saturs), mērķi, auditorijas sastāvs un lektora pieredze, kā arī mācību vide, īpaši tehniskais nodrošinājums. Neraugoties uz minēto faktoru ietekmi ekspertvērtējuma izteikti iezīmējās kopējas vērtējumu tendences, metožu un līdzekļu vai to grupu prioritātes.

Sakārtojot metodes un līdzekļus atbilstoši ekspertvērtējuma līmenim tos nosacīti var iedalīt vairākās grupās (11. tabula).

A grupa

Augstāko vērtējumu ieguvušās metodes, kuras ir universālas- izmantojamas plašā tematu spektrā un perspektīvā jāturpina tās pilnveidot un attīstīt.

B grupa

Nedaudz zemākais šīs grupas metožu un līdzekļu vērtējums saistīts ar to izmantošanu šaurākā tematu lokā, kur to lietderība ir līdzīga A grupā ietvertām metodēm.

C grupa

Metodes un līdzekļi, kuri ieguvuši relatīvi zemāko vērtējumu. Tas var būt saistīts ar objektīvu šo metožu un līdzekļu neatbilstību pieaugušo izglītībā zemnieku auditorijā, lietderības samazināšanos mūsdienīgāku līdzekļu ieviešanas rezultātā, piemēram, grafoprojektora, vai ar nepamatotu devalvāciju samērā plašas, bet iespējams diletantiskas izmantošanas rezultātā (grupu darbs) vai arī ar nepietiekoši attīstītu metodiku un darbietilpīgu tās izstrādāšanu.

D grupa

Metodes un līdzekļi ar kurām eksperti vērtēšanas gaitā papildinājuši sarakstu. Vēlama to tālāka izvērtēšana, jo vērtējumus devuši tikai daži eksperti. Tāpēc tas nav ranžētas. Starp tām ir ļoti lietderīgas metodes, kuru izmantošanu nepieciešams aktualizēt. Īpaši kā perspektīvas jāatzīmē

problēmsituāciju analīze un projektu metode. To izmantošanai nepieciešams pilnveidot metodiku un organizēt nodarbību vadītāju studijas.

11. tabula

Mācību metožu un līdzekļu lietderības izvērtējums
Ekspertvērtējumu analīze

A grupa	1.	Praktiskie darbi	Ieguvuši vienprātīgāko visu ekspertu augstāko vērtējumu, neatkarīgi no eksperta darbības jomas. Akcentēts, ka vēlams tos organizēt tā, lai klausītāji varētu risināt uzdevumus izmantojot datus par savu saimniecību. Ļoti svarīga nodarbību vadītāju kompetence, lai varētu izvērtēt praktiskos darbos iegūtos konkrētos rezultātus. No šī viedokļa svarīgas <u>nodarbību vadītāju izvēles iespējas un regulāras profesionālās pilnveides neformālas izglītības programmas nodarbību vadītājiem, kā arī nepārtraukta informālā (ikdienas neformālā) viņu izglītība, tās motivēšana un nodrošināšana.</u>
	2.	Attēlu demonstrācijas ar datoru (PowerPoint)	Augstākais vērtējums -4, (izņemot vienu ekspertu- 2,5) salīdzinājumā ar citiem līdzekļiem. <u>Nepieciešams pilnīgs nodrošinājums ar atbilstošu aparatūru un programmatūru, kā programmu sagatavošanai, tā arī prezentācijai.</u>
	3.	Ekskursijas	Vienprātīgs (izņemot vienu ekspertu) augstākais vērtējums abām metodēm, kuras savstarpēji cieši saistītas. Akcentēta kvalitatīvas sagatavošanas un norises nozīme. Ņemot vērā izmaksas un laiktelpību svarīga racionālā laika daļas plānošana no kopējā kursu laika.
	4.	Pieredzes apmaiņa	
	5.	Lekcija	Skaitliskie vērtējuma rādītāji liecina, kā lekciju lietderība līdzvērtīga iepriekšējām metodēm. Tomēr skaidri iezīmējās <u>lekcijām plānotā laika samazināšanas tendence un izmantošanas nosacījumi: 1) tikai izmantojot mūsdienīgus audiovizuālos līdzekļus un izdales materiālus; 2) aktualizējot atgriezenisko saiti lekcijas laikā un klausītāju līdzdalību;</u>
	6.	Diskusijas	Formāli, pēc iegūtā vērtējumā ranga diskusijām ir zemāks vērtējums. To ietekmējis ekspertu- grāmatvedības speciālistu vērtējums. Tāpēc faktiski diskusiju metodes lietderība pārējos tematos ir līdzvērtīga iepriekš aplūkotajām metodēm.
B grupa	7.	Dokumenti	Relatīvi tikai nedaudz zemāks vērtējums un tā vienprātība. Izmantošanas lietderība līdzvērtīga iepriekšējiem līdzekļiem tikai daļā tematu, kur dokumenti ir tikpat nozīmīgi kā iepriekš aplūkotās metodes un līdzekļi.
	8.	Videofilmas	Videofilmu un demonstrējumu izmantošanas lietderība arī atkarīga no mācību tematikas. Neraugoties uz videofilmu iespējām jāņem vērā visā izglītībā pieaugošā nevēlamā tendence reālo vidi aizvietot ar virtuālo vidi. Tāpēc priekšroka dodama reālo objektu demonstrējumiem un videofilmas izmantojamas pirmkārt tad, kad nav iespējams objektus iepazīt reālā vidē.
	9.	Demonstrējumi	
C grupa	10.	Darbs grupās	Metodes saņēmušas zemāku vērtējumu par iepriekšējām, kā mazāk piemērotas pieaugušo izglītībā zemnieku auditorijā. Vairāk piemērotas <u>uzņēmējdarbības programmās.</u> Iespējams, ka zemāks vērtējums saistīts arī ar nepietiekoši kvalitatīvu, samērā plašu, bet dažreiz pat diletantisku to izmantošanu. Kvalitatīvai to izmantošanai nepieciešama atbilstoša metodika, kuras izstrādāšana ir darbietilpīga. Ieteicams padziļināt šo metožu izmantošanas pētījumus, lai radītu kvalitatīvus un atbilstošus metodiskos materiālus.
	11.	Lomu spēles	

	12.	Grafaprojektors (kodoskop, plēves)	Pamatoti ieguvus zemu vērtējumu, jo daudz plašākas iespējas ir multimedijiem un <i>PowerPoint</i> programmai. Tomēr vērtējums ir ļoti nevienprātīgs. Tas saistīts ar atšķirīgu tehnisko nodrošinājumu un ne vienmēr pietiekošu prasmi efektīvi izmantot <i>PowerPoint</i> programmas iespējas. Var būt nepieciešams grupu darbā.
	13.	Grāmatas, brošūras	Viszemākais ekspertvērtējums. Vēlams izvērtēt, piemēram, VFR <i>Auswertungs- und Informations-</i> dienst pieredzi neliela apjoma brošūru operatīvu izdošanu par ļoti plašu tematiku tieši zemnieku auditorijai. Ņemot vērā perspektīvo IT attīstību paplašināsies iespējas elektronisko resursu un E- mācību izmantošanai. Ekspertu vērtējums šajā jautājumā atspoguļo pašreizējo situāciju, kas saistīta ar nepietiekošām publikāciju sagatavošanas un izdošanas iespējām. Nākotnes skatījumā šiem līdzekļiem ir ievērojami lielāka loma un nepieciešami resursi to attīstībai.
	14.	Domu kartes	Izmantošanas pieredze ir nepietiekoša, tāpēc trūkst pamatots vērtējums.
D grupa	Ekspertu dotie papildinājumi	Patstāvīgie darbi: darba burtnīcas, ražošanas plāns u.c.	Atsevišķi eksperti papildinājuši doto metožu sarakstu, norādot augstāko lietderības vērtējumu. Izmantošanas lietderība un tās perspektīvais vērtējums varētu būt līdzīgs kā dokumentiem (7.vieta).
		Situāciju analīze	Ļoti vērtīgs ekspertu dotais papildinājums sākotnējam metožu sarakstam. Problēmsituāciju risināšana uzskatāma par ļoti nepieciešamu metodi un nepieciešams attīstīt tās metodiku, lai pēc lietderības to ierindotu pirmajā metožu grupā.
		Projektu metode	Pēc ekspertu domām laikietilpīga un maz piemērota. Projektu izstrādāšana mazāk nozīmīga kā mācību metode, bet ļoti nozīmīga kā mācību temats.
		Prāta vētra	Atsevišķi eksperti norāda, ka ir situācijas, kad nepieciešamas konkrētās grupas klausītāju idejas tālākajam uzdevumam vai praktiskajam darbam, kuras lietderīgi iegūt ar prāta vētru.
		Tāfele un tāfelpapīrs	Mūsdienīga tāfele ir nepieciešama katrā nodarbību telpā. Tāfelpapīra nepieciešamība saistīta ar grupu darbu un lietderības vērtējums analogs grupu darba vērtējumam. Jāņem vērā salīdzinoši lielās izmaksas.

Kvalitatīvas mācības nodrošina metožu daudzveidība un to atbilstība mācību mērķiem, saturam, klausītāju sastāvam un mācībspēku pieredzei. Ņemot vērā, ka mācību dalībnieku grupas parasti ir heterogēnas gan pēc dalībnieku izglītības, pieredzes un interesēm var būt lietderīgs trīsdaļīgs mācību dienas strukturējums: 1) frontāls darbs ar visu grupu (ievadlekcija); 2) dialogiskās metodes (diskusijas, grupu darbs u.c.) veicinot grupas **dalībnieku savstarpēju pieredzes apmaiņu**, veidojot dalībnieku interesēm atbilstošas apakšgrupas un sniedzot individuālas konsultācijas, kā arī iegūstot atgriezenisko saiti par dalībnieku interesēm un mācību satura izpratni; 3) frontāls darbs- kopsavilkuma lekcija, papildinājumi un korekcijas, ņemot vērā otrajā dienas daļā (atgriezeniskajā saitē) iegūto informāciju.

Visām nodarbībām jābūt nodrošinātām ar atbilstošu demonstrācijas tehniku (grafoprojektors vai dator tehnika *PowerPoint* programmas izmantošanai), kā arī izdales materiāliem.

Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi	Ieteikumi
<p>Aptaujas rezultātu apkopojums parāda, ka mācībās iesaistītām personām patīk visas mācību metodes. Rodas priekšstats, ka noteicošais ir saturs un aktualitāte, nevis veids, kādā tas tiek pasniegts.</p> <p>Vērtējot mācības kopumā dalībnieki kā ļoti nepieciešamas mācību metodes atzīmē praktiskos darbus un pieredzes apmaiņu gan lauksaimniecības, gan uzņēmējdarbības, gan mežsaimniecības tematos.</p>	<p>Mācībās ir izmantojamas visas mācību metodes. Lekcijas jāpapildina ar uzskates materiāliem, grupu darbu, pieredzes apmaiņu, diskusijām, praktiskiem darbiem un ekskursijām.</p> <p>Visām nodarbībām jābūt nodrošinātām ar atbilstošu demonstrācijas tehniku (grafoprojektors vai datortehnika <i>PowerPoint</i> programmas izmantošanai), kā arī izdales materiāliem.</p>
<p>Ekspertvērtējumā kā nozīmīgas mācību metodes tiek atzīmētas praktiskie darbi, attēlu demonstrācijas ar datoru (<i>PowerPoint</i>), ekskursijas, pieredzes apmaiņa, lekcija, diskusijas</p>	
<p>Pētījuma gaitā izkristalizējās būtiska aktualitāte – dalībnieku nespēja kritiski izvērtēt un analītiski un radoši domāt, risināt problēmas.</p>	<p>Kritisko un uz risinājumiem vērstu domāšanu attīsta mācību metodes: problēmsituācijas analīze un problēmuzdevumi.</p>
<p>Metožu un līdzekļu prioritāti un izvēli nosaka nodarbības temats (saturs), mērķi, auditorijas sastāvs un lektora pieredze, kā arī mācību vide, īpaši tehniskais nodrošinājums.</p>	<p>Mācību metodes lektoriem jāizvēlas ciešā saistībā ar mācību mērķi.</p> <p>Ja mācību mērķis ir zināšanu ieguve, tad piemērotākās mācību metodes ir lekcija, demonstrējumi, uzskates līdzekļu izmantošana.</p> <p>Ja mācību mērķis ir attīstīt prasmes, tad piemērotākās mācību metodes ir praktiskie darbi, diskusijas, darbs grupās.</p> <p>Ja mērķis ir kvalitatīva ražošanas pārorientācija, ražošanas attīstība un ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību veidošana, tad veidot mācību kursu balstītu uz praktiskiem un grupu darbiem, individuālām konsultācijām, pieredzes apmaiņu un atgriezeniskās saites veidošanu pēc noteikta laika sprīža.</p> <p>Ja mērķis ir esošām lauksaimniecībā iesaistītām personām (kurām ir tradicionāli uzskati par lauksaimniecību), parādīt dažādus saimniekošanas veidus ,t.sk., nelauksaimniecisko ražošanu, jāizvēlas tādas mācību metodes, kuras bez zināšanām attīsta arī patstāvīgu spriestspēju, radošu un kritisko domāšanu – problēmsituācijas analīze, prāta vētra, psiholoģiskie treniņi.</p> <p>Ja mērķis ir saimniecību ekonomiskā izaugsme un ražošanas attīstība, jāveido šauri specializēti kursi, kuri balstīti uz jaunākām zinātnes atziņām un ekonomiskiem rādītājiem, izmantojot tradicionālas mācību metodes – lekcijas, pieredzes</p>

Secinājumi	Ieteikumi
	apmaiņu, praktiskos darbus. Ja mērķis ir sadarbības prasmju un spēju kooperēties veidošana, tad piemērotākās mācību metodes ir darbs grupā, diskusijas, problēmsituācijas analīze, saskarsmes treniņi.

6. IETEIKUMI MĀCĪBU ORGANIZĒŠANAI NĀKAMAJAM LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS PERIODAM

Temati

Mācību kursu temati lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos personām ar dažādu iepriekšējo izglītību (sk. 2. pielikumu) iedalāmi:

- Pamatkurss – bez priekšzināšanām.
- Padziļinātais kurss – tiem, kas apguvuši pamatkursu.
- Specializētais kurss – temati var būt tādi paši kā padziļinātā kursā, bet atšķiras to saturiskais dziļums un plašums vai šauras specializācijas/ specifiski temati (ar priekšzināšanām, pieredzi, specializāciju, augstāko izglītību).
- Inovācijas/ aktualitātes – jaunākais nozarē, likumdošanā, kuras tiek elastīgi pielāgotas katram kursam.

Lektoru un praktiķu piesaiste

- Jāpiesaista dažādi kursu lektori: teorētiķi, praktiķi, veiksmīgi zemnieki, zinātnieki, saistošu organizāciju pārstāvji, kas spēj teorētiskās atziņas saistīt ar reālo dzīvi un atbildēt uz jautājumiem.
- Lai nodrošinātu teorijas saikni ar praksi, lektoriem jāzina pedagoģiskais minimums (pieaugušo mācīšanās īpatnības, mācību metodes, mācīšanās stili, tehniskie un uzskates līdzekļi, vērtēšana, atgriezeniskās saites nodrošināšana) un jāorientējas reālajā lauku dzīvē. Ja šādi lektori nav pieejami, tad jāpiesaista gan teorētiķi, gan praktiķi, kuri strādā tandēmā vai papildina viens otru atsevišķās nodarbībās.
- Pamattēmas var turpināt lasīt vietējie speciālisti, kuri ir atpazīstami rajonā un guvuši pozitīvu klausītāju novērtējumu.
- Motivējošs atalgojums, apmaksāts: gatavošanās un kontaktstundu skaits, individuālās konsultācijas.
- Transporta un sadzīves apstākļu nodrošināšana – ceļa izdevumu apmaksā vai nodrošināts transports, viesnīca un ēdināšana.
- Centralizēta izdales materiālu sagatavošana, lai katram lektoram nav jātērē savs laiks to izveidei.
- Centralizēta lektoru un praktiķu piesaiste caur ministriju vai LLKC ar līgumu, ka viņš savu tematiku izstrādā, zina grafiku pa rajoniem laikā un telpā un to realizē.
- Regulāri mācībās iesaistīto praktiķu materiālā ieinteresēšana un stimulēšana, piemēram, bezmaksas kursi pēc viņu vēlmes, bezmaksas pieredzes apmaiņa ārzemēs, nodrošinātas nodokļu utml. atlaides (jāierosina izmaiņas likumdošanā).
- Praktiķu piesaistē uzsvaru likt uz pozitīvu saimniekošanas pieredzi, vēlmi dalīties pieredzē, pozitīvu klausītāju novērtējumu.
- Regulāriursos iesaistīto, dalībnieku atzīto lektoru stimulēšana, piemēram, bezmaksas kursi pēc viņu vēlmes, bezmaksas pieredzes apmaiņa ārzemēs utt.

Mācību metodes un līdzekļi (minimums)

- Pirmajā tikšanās reizē savstarpēji jāiepazīstas un jāuzzina dalībnieku vēlmes, kuras jāiekļauj tematos, ja ir vairākas tikšanās reizes.
- Garākosursos lektoram tikšanās ar dalībniekiem ir nepieciešama ar starplaiku, lai vēl vairāk varētu kursu saturu pielāgot dalībnieku vajadzībām, ar viņiem pirmajā reizē izdiskutējot aktuālās lietas. Aktuālos jautājumus dalībnieki var iesniegt lektoram rakstiski. Nākamo tikšanās reizi lektoram jāuzsāk ar atsaukšanos uz jautājumiem un ieteikumiem iepriekšējā reizē.

- Mācību metodes auditorijā: lekcijas (līdz 50%); grupu darbs, diskusijas, situāciju analīze, individuālās konsultācijas (50% un vairāk). (Kā mācību blakus mērķi jāizvirza un mācībspēkam jārespektē grupas saliedēšana, sadarbības prasmes veidošana, patstāvīgas un radošas domāšanas un spriestspējas attīstīšana grupu darbā, diskusijās, situāciju analīzēs un individuālās konsultācijās.)
- Mācību metodes ārpus auditorijas: ekskursijas (pieredzes apmaiņas), lauka demonstrējumi (20 – 50% no kursu kopējā laika).
- Teorētisko jautājumu izklāstam jābūt ar uzskates un izdales materiāliem, jāizmanto grafoprojektoru vai multimediju, vai filmu demonstrējumus.
- Apjomīgiem kursiem (tematiem, kuru apjoms ir virs 30 stundām) jāparedz atgriezeniskās saite pēc gada vai diviem, kur tiek analizēts un izvērtēts iegūtais rezultāts.

Organizācija

1. Organizatoram jārespektē grupas un lektora/praktiķa vēlmes.
2. Jārespektē rajonu atšķirības apgūstamajos tematos.
3. Kursiem ir jābūt precīzam plānojumam vismaz pusgamam (kursa nosaukums, datums, vieta, laiks).
4. Plānojumā ir jārespektē sezonālās īpatnības.
5. Organizatoram ir jāpiedāvā kursu plānojumu, izmantojot reklāmu INTERNET, pagastu informācijas lapās, rajona laikrakstos, pie ziņojumu dēļiem, veikaliem, pasta utt.
6. Reklāmās jānorāda telefoni un adrese, lai potenciālie dalībnieki, piesakoties kursos, organizatoram var paust vēlmes par tematiku un aktuālajiem jautājumiem.
7. Organizatoram pirms kursu uzsākšanās ir jāinformē lektoru (praktiķi) par grupas sastāvu un dalībnieku vēlmēm (ja tādas ir jau pirms kursiem).
8. Organizatoram jānodrošina lektoru (praktiķu) atbraukšanu un aizbraukšanu no kursiem, sadzīves apstākļus.
9. Organizatoram jānodrošina telpu, tehniskos līdzekļus, izdales materiālus, kafijas pauzes.
10. Atgriezenisko saiti par kursu saturu, metodēm utt. jānodrošina pēc katras nodarbības un arī visa kursa beigās rakstiski.
11. Šaurās specializācijas saimniecībām zinību apguvei jābūt atsevišķiem centriem Latvijā, kur uz kursiem sabrauktu no visas valsts (dzērveņu, vēžu un sēņu audzēšana, meža apsaimniekošana ar izlases cirtēm utml.).
12. Organizatoram pastiprināti jāsadarbojas ar lielo platību zemniekiem projektu veidošanā, ārzemju (arī Latvijas) speciālistu piesaistē un specifisko kursu reklamēšanā interesentiem savā rajonā vai visā valstī.

Mācību norises vieta

Nodarbību vietās (izņemot izbraukumu nodarbības uz saimniecībām vai citiem objektiem) jābūt iespējām operatīvi pavairot izdales materiālus, kā arī pārkopēt uz ceļojuma diskusijām vai nosūtīt pa E-pastu mācību materiālus elektroniskā formātā. Visām auditoriju nodarbībām jābūt nodrošinātām ar atbilstošu demonstrācijas tehniku (grafoprojektors vai dator tehnika *PowerPoint* programmas izmantošanai, videoierakstu demonstrēšanas iespējām).

Nodarbību telpu platībai un iekārtojumam (atbilstošs mēbeļu izvietojums vai iespējas to operatīvi mainīt) jānodrošina, kā frontālā, tā grupu darba iespējas (diskusijas, darbs vairākās nelielās apakšgrupās).

Izdales materiāli

- Pirms kursiem centralizēti atbilstoši tematam jābūt sagatavotam izdales materiālu minimumam no jau esošiem (pieejamiem) materiāliem:
 - esošie bukleti un informatīvie materiāli par tematu;
 - likumu un normatīvo aktu sarakstam;
 - izmantojamās (ieteicamās) literatūras sarakstam un INTERNET adresēm;

- centralizēti būtu jāizstrādā jauni materiāli, ja tādi nav pieejami;
- papildus – lektoru gatavotie uzskates un izdales materiāli.

Kritēriji mācību grupu atlasei

1. Pēc zināšanām - **bez pamatzināšanām** lauksaimniecībā un mežsaimniecībā (šīs prasības atzīmēt kursu piedāvājumā/ reklāmā) – pamatkursi lauksaimniecībā (Lauksaimniecības pamati) un bioloģiskā lauksaimniecībā, mežsaimniecībā.
2. Pēc iespējas visiem – **inovācijas** uzņēmējdarbībā un lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā .
3. Pēc dalībnieku izvēles – saimniecības **specializācija** vai vēlme specializēties, kur tematika atšķiras ar dziļuma un plašuma pakāpi (šīs prasības atzīmēt kursu piedāvājumā/ reklāmā un šaurai mērķgrupai domātos tematos, izveidot detalizētāku telefonreģistrācijas sarakstu):
 - pamatkurss,
 - padziļinātais,
 - specializētais,
 - inovācijas.
4. Pēc dalībnieku izvēles – saimniecības **pārstrukturēšanai** piedāvāt specifiskus tematus (zinot, ka zemnieki ir konservatīvi un tie, kas nevēlas mainīt saimniekošanas veidu, uz tādiem kursiem neies), piemēram, *Uzņēmējdarbības iespējas laukos, Lauku ekonomikas dažādošana*. Tie varētu būt divējādi kursi: vieni – informatīvi, otri ar sākotnējo finansiālo atbalstu.
5. Pēc grupas lieluma – pamatkursiem var būt lielas grupas, bet specializācijas kursiem pieļaut 7-10 dalībnieku skaitu, vai veidot apakšgrupas ar specializāciju.
6. Lielo platību zemnieku grupām jāapmeklē projektu veidošanas kursus (ja tādi nav apmeklēti) un jāveido projektus naudas piesaistei par specializētiem tematiem ar ārzemju vieslektoriem. Šādosursos jāaizraucina arī citus interesentus.

Kā nodrošināt mācībspēku un praktiķu mācības pieaugušo izglītošanā

1. Izveidot programmu pieaugušo izglītības metodikā (16 – 24 stundas), ja nepieciešams, to var piedāvāt LLU Izglītības un mājsaimniecības institūts.
2. LLKC vai LLU piedāvā mācību vietas ar datornodrošinājumu, grafoprojektoriem un multimediju.
3. Tiek nodrošināta apmaksāta kursu vadītājiem un klausītājiem.

PĒTĪJUMA AVOTI

1. A Memorandum on Lifelong Learning. 2001. http://www.education.gov.mt/edu/edu_division/life_long_learning
Mūžizglītības memoranda konsultēšanas process Latvijā. 2002. Gala ziņojums. Artekoms
2. Coombs P.H. Critical Word Educational Issues of the Next Two Decades. Int. Rev. Educ. 28. - 1982 –143 p.
3. Cross K. P., Adults as learners: Increasing participation and Facilitating Learning. San Francisco, California: Joosey-Bass, 1981. –237 p.
4. CSP „Lauku saimniecību struktūra Latvijā 2003.g. jūnijā”
5. Delors Ž. un autoru kolektīvs. Mācīšanās ir zelts. – UNESCO LNK, 2001. –255 lpp.
6. Houle C.O. The Inquiring Mind: a Study of the Adult who Continues to Learn. - Madison, WI: University of Wisconsin Press, 1961. –125 p.
7. <http://www.lkc.lv/web/?id=400324>
8. [http://www.zm.gov.lv/doc_upl/20050510_RDP_ar_notific.\(bez_notific.SS\)_un_fin.groz._\(bez_tr.ch\).doc](http://www.zm.gov.lv/doc_upl/20050510_RDP_ar_notific.(bez_notific.SS)_un_fin.groz._(bez_tr.ch).doc)
9. Knowles M.S. The Adult Learn: a Neglected Species. – Houston: Texas: Gulf Publishing Company, 1990. –162 p.
10. L.Vilkriste. Meža īpašnieku aptauja – 2001. Valsts meža dienests, 2002. 27.lpp. (VMD iekšējās lietošanas dokuments).
11. L.Vilkriste. Meža īpašnieku aptauja – 2003. Valsts meža dienests, 2004. (VMD iekšējās lietošanas dokuments).
12. L.Vilkriste. Meža īpašumu un īpašnieku struktūras analīze un tās izmaiņu monitoringa metodikas izstrāde. LVMI "Silava", 2004. Projekta atskaite, 38.lpp.
13. L.Vilkriste. Meža politikas realizācija privātajā meža sektorā. 2002. Promocijas darbs Dr.silv. zinātniskā grāda iegūšanai. LLU, Jelgava, 111 lpp.
14. Laitāne M. Tālākizglītība lauksaimniecības konsultanta kompetences iegūšanai: promocijas darbs pedagoģijas zinātnes nozarē, augstskolu pedagoģijas apakšnozarē / DU. - Jelgava, 2003. –154 lpp.
15. Latvijas Lauku attīstības plāns (LAP)
16. Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam. Latvijas Republikas Zemkopības ministrija - Rīga, 2006. <http://www.zm.gov.lv/index.php?sadala=7&id=2495>
17. Lauku attīstības plāns (akceptējis Eiropas Savienības lauksaimniecības komisārs Francs Fišlers 30.07.2006).
18. LR EM Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību, 2002
19. LR ZM Latvijas lauksaimniecība un lauki, 2005.
20. Mācīšanās ir zelts. 2001. Ziņojums, ko Starptautiskā Komisija par izglītību divdesmit pirmajam gadsimtam sniegusi UNESCO. Rīga: UNESCO LNK. Learning the Treasure Within. 1996. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the 21th Century. Paris: Presses Universitaires de France.
21. Nacionālā Programma. Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārvaldē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetences. ZM izstrādātais projekts „Profesionālā apmācība 2004”.
22. Nacionālā programma. Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana (ZM 2005.gada 7.jūlija Rīkojums Nr.143 un 2006.gada 7.aprīļa Rīkojums Nr. 98 par programmas ieviešanu).
23. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. 2000. Rīga: Zvaigzne ABC.

24. Programmas papildinājums Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam, apstiprināts ES struktūrfondu uzraudzības komitejā 2004. gada 30. jūnijā un tā grozījumi.
25. Taro Y. Elementary Sampling Theory. Englewood Cliffs. N. J.: Prentice – Hall, 1967.
26. Titmus C.J. Adult Education: Concepts and Principles // International Encyclopedia of Adult Education and Training / Edited by Tuijnman A.C. Second Edition. – Paris: France, PERGAMON, 1996. –919 p.
27. Vienotais programmdokuments Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam, Eiropas Komisijā apstiprināts 2004. gada 17. jūnijā.
28. Zemkopības ministrijas un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra 2005.gada 20.jūlija līgumu Nr.210705/c – 226 1.pielikums „Darba uzdevums” un 2005.gada 21.jūlija līgumu Nr.210705/c – 225 un Nr.210705/c – 227 1.pielikumi „Darba uzdevums”.
29. Ziņojums par diskusiju “Inovācijas mācīšanās un mācībās” MŪŽIZGLĪTĪBAS MEMORANDA apspriešanas ietvaros. Diskusijas materiālus apkopoja un paplašināja Tatjana Koķe, Dr.habil.paed. - IZM, 2001.g.4.jūnijā. 8 lpp.

PIELIKUMI

DAĻĒJI STRUKTURĒTO INTERVIJU KOPSAVILKUMS

Intervijās piedalījās 21 respondenti

Intervējamo amati:

Latvijas Zemnieku Federācijas valdes loceklis, Jelgavas rajona zemnieku apvienības priekšsēdētājs un Lauksaimnieku apvienības priekšsēdētāja vietnieks, Zemnieku Saeimas locekļi, pagastu lauku attīstības speciālisti, lauku konsultāciju biroja vadītājs, biedrības „Zemnieku Saeima” padomes loceklis, z/s. „Apsītes” Limbažu raj. īpašnieks – vadītājs, „Gulbenes degviela” tehniskais direktors, Latvijas Gaļas ražotāju un pārstrādātāju asociācijas pārstāvis, Latvijas Statūtsabiedrību asociācijas prezidents, Kuldīgas raj. padomes priekšsēdētāja vietnieks, Kabiles pagasta priekšsēdētājs, Valsts meža dienesta Konsultāciju pakalpojumu centra direktors un speciālists, z/s Mazputniņi īpašniece, ciltsdarba speciāliste SIA “Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība”, SIA LLKC Rēzeknes filiāles Lauku konsultāciju biroja vecākā speciāliste lopkopībā.

Intervējamo sadarbības partneri ir dažādu rajonu un pilsētu zemes apsaimniekotāji, pagasta zemnieki, SIA LATAGRA, Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padome (LOSP), Meža īpašnieki, to apvienības, meža nozares valsts institūcijas, uzņēmēji, izglītības un zinātnes organizācijas, PPKS „Jaunais piens”, Siguldas CMAS, a/s Dobeles dzirnavnieks, Testēšanas un sertifikācijas centrs, Priekuļu Selekcijas stacija.

Uz jautājumu ”Kādas profesionālās un vispārīgās zināšanas un prasmes zemniekiem, uzņēmējiem un mežsaimniekiem pietrūkst?” intervējamie sniedza vispusīgas, dziļi analītiskas atbildes, kuras šādi sagrupētas sniedz ieskatu par nozīmīgākajām jomām.

SPECIĀLISTIEM un ZEMNIEKIEM

- dažādi ekonomiskās saimniekošanas varianti;
- biznesa plāna izstrāde;
- normatīvā dokumentācija uzņēmumā;
- tirdzniecības un produkcijas reklamēšanas prasmes;
- zināšanas grāmatvedībā, ekonomikā;
- saskarsmē;
- prasmes cīnīties ar klientiem par labāku produkcijas noietu;
- jaunākās tehnoloģijas un to ieviešanas;
- neprot izmantot jaunāko atziņu iespējas;
- saimniecības pārkārtošana;
- netradicionālā saimniekošana, jo baidās no jauninājumiem, tādēļ reti kurš gatavs eksperimentēt, piemēram, ar akvakultūru, sēņu audzēšanu;
- ES atbalsta maksājumu un dažādu projektu pieteikumu dokumentu aizpildīšanas prasmes;
- juridiskās zināšanas, lai pareizi noformētu ES un LR, atbalstus lopkopībā un laukkopībā;
- Minerālmēslu un augu aizsardzības līdzekļu ekonomiski pamatota lietošana;
- Zināšanas par jaunākajiem tehnikas sasniegumiem;

- neprot izmantot jaunāko atziņu iespējas;
- daudziem datorprasmes;
- dzīvnieku labturība;
- ārzemju pieredze un tehnoloģijas lopkopībā, laukkopībā;
- mežaudžu kopšana un meža produktivitātes celšana;
- mežaudžu vērtības noteikšana;
- meža nekoksnes produktu ieguve un izmantošana;
- Eiropas Savienības, valsts un citu finansējuma avotu atbalsta finansējuma saņemšanas iespējas sava meža apsaimniekošanā.

STRĀDNIEKIEM, kuri strādā zemnieku saimniecībās

- dzīvnieku fizioloģija;
- jaunlopu pareiza izaudzēšana;
- dzīvnieku barošanas varianti un īpatnības;
- pareiza govju slaukšana;
- videi draudzīga saimniekošana.

VISPĀRINĀTAS ATZIŅAS

- Kā kuram, bet visbiežāk – izdarīt visu tā, kā paredz direktīvas, instrukcijas;
- To ir ļoti grūti atbildēt, jo ko viens zina, otram tas ir nezināms lielums;
- Biznesa plāna izstrāde klibo;
- Vienai daļai pietrūkst pamatzināšanu jomās, kurās nav izglītojusies, bet ar kurām jāsaskaras ikdienā;
- Augsta profesionalitāte konkrētajā darbības jomā;
- Zemniekiem trūkst analītiskās skatījuma, mācībās katrs cenšas saprast un domāt individuāli, nevis analizējot situāciju -kā labāk atrisināt vienu vai otru jautājumu;
- Neprot izlasīt (saprast), kas rakstīts vienā vai otrā likumā vai noteikumos;
- Arī lielajiem zemniekiem nav pietiekošu zināšanu par visu saimniekošanu kopumā;
- Ir vēlēšanās dibināt savu uzņēmumu, bet nav zināšanu;
- Perspektīvu redzējuma un uzņēmības projektu rakstīšanā.

Pārdomu vērtas ir atziņas par zemnieku attieksmi pret zināšanām

I – zemnieki, kuri apmeklē kursus, bet pēc tam tāpat neko nezina. Katru reizi iegūtā informācija viņiem ir jaunums. Šie zemnieki ir līdzbraucēji kaimiņam, viņi var braukt kaut 10 reižu, un tāpat neko neuztvers un nezinās.

II – šie zemnieki ir tā saucamie tradicionālo prasmju lietotāji – viņi savas gadiem lietotās prasmes nemaina un nepieņem jauno, piedāvāto.

III – šīs kategorijas zemnieki ir izmēģinātāji, kuriem vienmēr vajag zināt visu jaunāko, atrasties pirmajās rindās, viņi var uzdot jautājumus par jebkuru tēmu.

Jautājumā, kādas profesionālās un vispārīgas zināšanas un prasmes zemniekiem ir pietiekamas, respondenti ir vienisprātis, ka katram tās ir dažādas, tomēr visbiežāk tās ir:

- Tiešās, pamatkompetences, kuras attiecas uz konkrēto nozari un visas praktiskās iemaņas, kas saistītas ar konkrēto ražošanu;
- Savā arodā, ar ko katrs zemnieks vai lauku uzņēmējs nodarbojas, meklējams un atradams savu „nišu”, lai izdzīvotu, pastāvētu un attīstītos laukos;
- Zemniekiem ir tradicionālās zināšanas par saimniekošanu laukos;
- Dzīvnieku ganāmpulka plānošana un apsaimniekošanas pamatnosacījumi;
- Kvalitatīva ganāmpulka atjaunošana;
- ES standarti lopkopībā;
- Mežizstrāde, šo darbu organizācija;
- Lauksaimniecības pamatu zināšanas –augkopībā, dārzenkopībā, augu aizsardzībā.
- Viss atkarīgs no saimnieka vēlēšanās izglītoties (strādniekus ļoti reti sūta mācīties)
- Prot apieties ar tehniku.
- Tās, kuras iegūtas mācību iestādē, vai apgūtas vecāku vadībā, darbojoties līdzi;
- Uzņēmējdarbības tēmas, sākot no saskarsmes prasmēm līdz likumdošanai.

Labā līmenī ir praktiskās iemaņas: tehnikas izmantošanā (vadīšana, apkope), lauku apstrāde, sēšana aršana u.t.t; lopkopībā -slaukšana u.c. darbi.

Var secināt, ka vispārējais zemnieku zināšanu un prasmju līmenis ir apmierinošs saimniekošanai bez pārkārtojumiem.

Problēmas zemnieku, uzņēmēju un mežsaimnieku mācībās intervējamo skatījumā saistās gan ar mācību organizāciju, gan programmu saturu, gan metodiku.

Mācību organizācijas problēmas:

- Mācību laiks - kursus var organizēt tikai nesezonas mēnešos I – IV un X – XII.;
- Nepietiekošs laika faktors;
- Mācībās sniegtā informācija ir ļoti vispārināta un atvēlētais mācību laiks ir pārāk īss, tāpēc profesionālajai kvalifikācijai tie neko būtisku nedod,- tur var apgūt pašu minimumu;
- Visi nevēlas mācīties, jo tālu jābrauc;
- Gadās, ka kursu tēmas, kuras izskata vienā dienā, viena interesē, bet trīs nē un otrādi;
- Pie mums reti brauc zinātnieki no LLU, jo esam tālu;
- Ļoti sarežģīti piemeklēt visiem vienādu laiku mācībām;
- Grupas nevar izveidot ar līdzīgu priekšzināšanu līmeni;
- Būtu vēlams mācību tēmas organizēt pa interešu grupām;
- Sabalansēt laiku starp darbu savā saimniecībā un kursu apmeklējumu;
- Zemnieki īpaši nemācās, ja tiem ir cits patstāvīgs darbs;
- Lielie zemnieki saimniecībā strādājošos strādniekus nesūta uz profesionālās apmācības kursiem, bet uz semināriem, kuri ir 1 vai 2 dienas un par maksu;
- Gadās tik „gudri” kursanti, ka traucē strādāt lektoram un pārējiem (tā saka rajona konsultāciju centra darbinieki);
- Nenovērtē, ka mācības par velti.

Nav kopējas mācību sistēmas koncepcijas, pašlaik tā balstās uz pašu dalībnieku interesi, pēc apmācību kursa no valsts puses nav nekādi atvieglojumi turpmākā meža apsaimniekošanā, nav veicinošā mehānisma apmācību apmeklēšanai. Protams, neņemot vērā sev iegūtās zināšanas mācībās, kuras ir par velti – tas ir ieguvums, taču nav daudzi, kuri to novērtē.

Programmu saturs

- Vislielākā problēma – nāk dažāda zināšanu līmeņa zemnieki. Nereti vienā auditorijā sastopas zemnieki ar dažādu zināšanu bagāžu. Reizēm zinošākajiem nākas zaudēt nezinošo dēļ, un otrādi – reizēm nezinošie nekā nesaprot, ja runā par sarežģītākām lietām, kas ir skaidrs zinošākai auditorijai. Tāpēc būtu nepieciešams veidot **specializētās programmas** ar lielajām tēmām, sākot no I līmeņa un nākošajā gadā turpināt ar II, tad III līmeņa apmācībām. Piemēram – pērn tika mācītas programmas augkopībā – a/k pamati, tehnoloģijas, šogad – a/k šķirnes u.t.t. Programmām ir dažādi līmeņi, kurus var mācīt tikai secībā no zemākā uz augstāko.
- Lielajiem zemniekiem organizēt kursus par ļoti konkrētu šauru tēmu (piena kvalitāte, ēdināšana), lai viņi pārzinātu situāciju, jo par šiem jautājumiem saimniecībā atbild speciālisti, kuri jautājumu pārzina pilnībā. Lielajiem šīs apmācību grupas būtu jāveido atsevišķi no cita līmeņa zemniekiem.

Metodika

- Mācībām jābūt ar paliekošu iestrādi – kamēr dziļi izprot.
- Konspektīvas brošūras – jautājumu un atbilžu veidā par saimniekošanai nepieciešamiem jautājumiem. lektoru kvalitāte.
- Teoriju pastāsta, bet praksē nav kur apgūt jaunās tehnoloģijas, vēlams būtu iziet praksi pie saimnieka, kuram jau interesējošā tehnoloģija ieviesta.
- Mācību kvalitāte atkarīga no lektora izvēles, cilvēku ieinteresētības un aktīvas iesaistīšanās mācību procesā.
- Lektoru piesaistīšana, kuri prot izskaidrot sarežģītas lietas saprotami.
- Viens lektors vairākas dienas pēc kārtas nepatīk, tie ir jāmaina. Patīk, ka lektoriem ir šī praktiskā pieredze. Ja lektors zemnieku acīs ir zaudējis uzticību (*ir bijuši gadījumi, kad lektors ir piedāvājis iegādāties nekvalitatīvu precī*), tad uz tāda lektora lekcijām zemnieki nenāk. Ja lektors stāsta monotoni, nemāk kursantus ieinteresēt, kursanti neklausās un dara citas lietas nodarbībā, arī šādus lektoros vairs neaicina. Zemnieki paši vērtē, cik zinošs ir cilvēks.

Pieaicinātajam lektoram jābūt atpazīstamam – tā, lai lektors būtu bijis redzēts TV vai kur citur, lasīti viņa darbi.

Praktizēt šādi – ir lektors, kurš vada nodarbību, bet tiek pieaicināts tajā pašā laikā praktiķis. Lektors dod atzinumu, variantus un vērtējumu, bet praktiķis pamato to izmantojamību vai pareizību.

Pretrunīgas atziņas:

- Nav problēmu, ja ir vēlēšanās.
- Problēma ir pati esošā mācību un konsultēšanas sistēma.
- Nav pietiekoši labi sagatavoti (izglītoti) pagastu lauksaimniecības koordinatori un dažkārt arī konsultanti rajonā.
- Pagasta konsultanti veic pasta funkcijas nevis kvalitatīvas konsultācijas.
- Būtisku problēmu neredzu, uzskatu, ka konsultāciju dienests organizē kvalitatīvas mācības.

Var secināt, ka intervējamie vislielākās problēmas zemnieku mācībās saista ar ārējo un iekšējo organizāciju.

Respondentu uzskati par to, kādi mācību temati būtu aktuāli, nepieciešami nākotnē ir sadrumstaloti, gan vispārīgi, gan konkrēti, jo katrai nozarei un reģionam ir savas vajadzības.

- 1) Lopkopībā /augkopībā – ES direktīvu prasību ieviešana augkopībā. Minerālmēslu ekonomiski pamatota lietošana. Ciltsdarbs.
- 2) L/S pamatos - lauksaimniecība un lauku politika Latvijā.
- 3) L/S prakses prasības un Nitrātu direktīvas un Rīcības programma tās ieviešanā - Minerālmēslu lietošanas nosacījumi.
- 4) L/s augu aizsardzībā – Augu aizsardzības līdzekļu ekonomiski pamatota lietošana.
- 5) Akvakultūrā - Zivsaimniecība un vēžu audzētavu ierīkošana. Zivsaimniecība un vēžu produkcijas realizēšana.
- 6) Ārstniecības augu audzēšana - audzēšanas tehnoloģijas.
- 7) Mežsaimniecībā - Mežaudžu vērtības noteikšana; kokmateriālu pārdošana un ar to saistītie juridiskie jautājumi, līgumu slēgšana; meža ekonomika un tirgus tendences.
- 8) Uzņēmējdarbībā - Uzņēmuma dokumentācija. Darba un komerciesības. Normatīvā dokumentācija uzņēmumā. Grāmatvedību regulējošie likumi un normatīvie akti LR. Saimniecisko darbību kontrolējošās iestādes LR. Lietvedību regulējošie likumi un normatīvi LR. Lietvedības dokumentu noformēšanas prasības un reģistrācija. Darba aizsardzība uzņēmumā. Darba aizsardzības likums MK noteikumi LR.

Noteikti turpināt pamattēmas: augkopībā, lopkopībā, uzņēmējdarbībā.

Šos blokus nevajadzētu saskaldīt sīkās pamattēmās, bet veidot kā vienu lielu un nopietnu pamattēmu (katru).

Vissliktāk tiek mācīta **bioloģiskā lauksaimniecība**, tai būtu jāpievērš liela uzmanība, veidojot sistemātisku kursu, piemēram:

- Zemkopība – 80 stundas kā pamattēma visai augkopības programmai, tam seko
- Augkopība – 80 stundas
- Augļkopība – 80 stundas
- Dārzenkopība – 80 stundas
- Mārketinga – 80 stundas

Pamatkursam būtu jābūt 80 stundām. Tad varētu organizēt šos pašus zemniekus pēc 2 gadiem sanākt kopā un dalīties pieredzē.

SPECIĀLISTIEM UN ZEMNIEKIEM

- lopkopību
- laukkopību
- veterināriju
- ciltsdarbu
- normatīvie aktus
- ekonomiku
- grāmatvedību

STRĀDNIEKIEM PIE ZEMNIEKA

- dzīvnieku fizioloģija un ar to saistītie turēšanas un ēdināšanas apstākļi
- pirmā veterinārā palīdzība dzīvniekiem
- darba drošība
- pirmā palīdzība cilvēkam nelaimes gadījumos
- strādnieku pienākumi un tiesības
- pareiza attieksme saskarsmē ar dzīvniekiem un cilvēkiem

Būtu vēlams izveidot īso kursu programmu, kur izskaidrotu jau gada sākumā zemniekiem apstiprināto subsīdiju plānu, kā arī lauku attīstības plānu, lai zemnieki saprastu un zinātu ko un kā darīt, lai šo naudu saņemtu.

ES naudas pieejamība, ES prasības konkrētās jomās.

Netradicionālā saimniekošana. Juridiskie jautājumi.

Zemniekiem maz māca nepieciešamos tematus uzņēmējdarbībā – datoru pielietošana, projektu rakstīšana.

Zināšanas, kas saistītas ar līdzekļu (investīciju) piesaistīšanu.

Informatīvi izglītojoši semināri par to, ko paredzēts īstenot ZM lauksaimniecības un lauku attīstības plāna ietvaros 2007. – 2013.g.

Interneta resursu apguve un prasme ātri atrast informāciju.

Z/s kontrolējošo institūciju kompetence un kontroles norises saimniecībā uz vietas.

Uzņēmējdarbības tēmas ir ļoti aktuālas un būtu vēlams, ja tās varētu apgūt tālmācības kursu veidā.

Sadarbības prasmes, tirgus tendences.

Kā maksimāli kompleksi apsaimniekot zemi, lai saimniecības būtu turīgas un neciestu ekoloģija.

Interviju laikā bija ļoti svarīgi noskaidrot respondentu uzskatus, **vai zemnieki, uzņēmēji spēj konkurēt pagastā, rajonā, valstī, ES.**

1.tabula

Pagastā	Jā	nē	Kāpēc jā vai nē
	90%		<p><i>Jā, ja jau ticis cauri grūtajiem zemniekošanas uzsākšanas laikiem un ir noturējies šodien atrodot savu apakšnozari, kurā darboties Kokmateriālu pieprasījums aug. Produkcijai ir noiets</i></p> <p><i>Vai pagastā ir vajadzīga konkurence? Diskutējams jautājums</i></p> <p><i>Tāpat jau uzņēmīgu cilvēku ir maz. Jāpriecājas, ka kāds dara.</i></p> <p><i>Tas, kas notiek šobrīd – „sagrābt” vairāk, kaut vajadzētu būt savstarpējai sadarbībai.</i></p> <p><i>Zemnieki darbojas, ir spējīgi nodrošināt savas vajadzības un piedāvāt produkciju</i></p>

Rajonā	Jā 72%	nē	Kāpēc jā vai nē Tā kā esmu arī zemnieks (l/s apsaimniekojamā platība virs 100ha), neredzu lielu atšķirību starp konkurenci savā rajonā un valstī. Kokmateriālu pieprasījums aug. Produkcijai ir noiets Arī rajonā būtu jābūt labai sapratnei zemnieku vidū. Zemnieki nebankrotē. Neveiksmju rezultātā pārtrauc darbību, meklē citus darbības veidus, bet nebankrotē. Tas nozīmē, ka labākos apstākļos var atjaunot darbību.
Valstī	Jā 54%	nē	Kāpēc jā vai nē Jā, Zemgale taču. Nē, jo galvenokārt mazi īpašumi, nav izteikta meža īpašnieku apvienību darbība Mums trūkst vienojošas domas un sadarbības, jo tikai kopā varam būt konkurējošs spēks ES.
Eiropā	Jā 22%	nē	Kāpēc jā vai nē. Individuāli zemnieks viens pats konkurēt nevar, bet ja ir piemēram, L/s kooperatīvs (produkcijas pārstrādē), tad konkurence ir iespējama (piemēram, rapša audzēšanā). Katrā ziņā mūsu zemnieki ir guvuši rūdījumu smagā darbā, izejot cauri visiem saimniekošanas attīstības posmiem, mācoties no savām kļūdām, un gūstot citu zemnieku pieredzi. Nē, jo mazi īpašumi un kopumā maz un vājas meža īpašnieku apvienības. Ja grib, tad var. Ja izlīdzinātu atbalsta maksājumus, Latvija ir konkurētspējīga ES Eiropā nav mūsu zemniekam nodrošināti vienlīdzīgi konkurences apstākļi, šeit var konkurēt lielie uzņēmumi.

Redzams, ka respondenti uzskata par iespējamu zemniecībai mūsu valstī pastāvēt, ražojot produkciju galvenokārt vietējam tirgum, taču par konkurētspēju ES izsakās rezervēti.

2.tabula

Intervijā tika lūgts novērtēt, vai respondentu sadarbības partneri ir gatavi šādiem Eiropas Savienības izvirzītiem mērķiem lauksaimniecībā

Mērķi	Vai ir gatavs?	
	jā	nē
Kvalitatīvai ražošanas pārorientācijai	67%	33%
Saglabāt un nostiprināt lauku ainavu	86%	14%
Nodrošināt higiēnas standartus un dzīvniekiem labus dzīves apstākļus	86%	14%
Nodrošināt veselībai un videi drošu pārtiku	100%	
Vadīt ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību	93%	7%
Izmantot jaunas ražošanas tehnoloģijas	60%	40%
Dažādot savu darbību (ieviest, ko jaunu), t.s., netradicionālo l/s	80%	20%
Uztvert nodarbošanos kā dzīvesveidu	80%	20%
Attīstīt kultūrvidi	73%	27%
Pārvaldīt meža ekonomiskās funkcijas	50%	50%
Pārvaldīt meža ekoloģiskās funkcijas	40%	60%
Pārvaldīt meža sociālās funkcijas	75%	25%

No atbilžu apkopojuma var secināt, ka respondenti cerīgi raugās uz zemnieku iespējām saglabāt Latvijas laukus kā neatņemamu un pievilcīgu mūsu valsts daļu, lai gan četru mērķu sasniegšanas iespējas pagaidām nav augstu novērtētas.

Kas zemniekiem pietrūkst, lai šos mērķus sasniegtu, respondentu prāt:

- finansiālie līdzekļi jauno tehnoloģiju ieviešanai;
- ieinteresētība;
- iekšējie bremsējošie faktori;
- nav ticības saviem spēkiem, valsts solījumiem;
- birokrātijas barjeras;
- bailes riskēt ķerties pie netradicionālās saimniekošanas vai iesaistīties projektos;
- vāja izpratne par meža ekonomiku, juridiskajiem jautājumiem, saimniecības pārvaldību, aktualitātēm meža apsaimniekošanā, tirgus tendencēm;
- aprašanas, ka mežs aug lēnām un prasa lielu uzmanību, bet cirsmas rūpīgi jāpārdomā un jāatjauno;
- ar mežiem zemniekiem vēl nav izveidojusies atbildības sajūta, nejūt atbildību par kopšanas procesu, uzskata, ka meži ir nemainīga vērtība, nav nepieciešamās zināšanas;
- zemniekam nostrādā konservatīvisma faktors – ja pašlaik tiek slauktas govys, viņš nav gatavs veidot viesu māju vai ko citu;
- ekonomiski neizrēķina izmaksas;
- sapratnes, kas tad ir lauku ainava un laika trūkums pie tā piestrādāt;
- gribēšanas;
- ja zemniekam ir cits pamatdarbs tad saimniekošanu savā saimniecībā viņš neuzskata par dzīvesveidu;
- ja zemnieku ieinteresētu un tas atnāktu uz kursiem, sāktu mācīties, būtu iespējams mainīt viņu domāšanu, lai varētu kvalitatīvi strādāt savā saimniecībā.

Atbildēs par vispiemērotākām mācību metodēm un līdzekļiem zemnieku, uzņēmēju un mežsaimnieku mācībās intervējamie atzina, ka tās var būt visdažādākās, uzsverot, ka galvenais, lai iepriekš tiktu noskaidrotas un **saskaņotas zemnieku vajadzības/mērķi un tad veidota mācību programma un saturs.**

Vislabāk būtu darbs ar mazu grupu tepat pagastā, lai var dabūt atgriezenisko saiti vai sapratis, ko sapratis un kā to pielāgot viņa saimniecībai. Ja māca, tad tik ilgi, kamēr zemnieks dabū izpratni.

Zemnieki labprāt skatās mācību filmas, brauc skatīties kā strādā reāla saimniecība. Patīk demonstrējumi, semināri, Latvijas prese, pieredzes apmaiņa.

Mācībās paredzot praktiskos darbus un mācību ekskursijas uz lauka, fermās un citos objektos.

Vajadzīgas prakses iespējas labās saimniecībās valstī vai ārzemēs.

Dažādi semināri, pieredzes apmaiņas braucieni, diskusijas.

Praktiskie darbi, kurus pēc tam lektora vadībā analizē, demonstrējumi uz lauka (bet grūti atrast zemniekus, kuri vēlas šādi dalīties pieredzē, jo tam ir daudz jāgatavojas.).

Tradicionālās lekcijas ar sekojošu diskusiju.

Lekcijas, kas mainās ar darbu grupās un diskusijām, lekcijas ar izdales materiālu, lekcijas ar izdales materiāla praktisku aizpildīšanu, lekcijas ar iespēju tās saņemt arī līdzīgi ierakstītu diskā.

Demonstrējumi labākajās saimniecībās.

Praktiski redzēt saimnieku un viņa saimniecību, viņa skatījumu uz problēmu un tās risinājumu. Pirms tam gan jābūt teorētiskajam ievadam uz vietas, tad ekskursija, pieredzes apmaiņa, + un – noskaidrošana, ko dara vietējā kursu grupā tie zemnieki, kuriem ir līdzīga saimniekošana.

Lomu spēles darbā ar klientu.

Ja visiem zemniekiem būtu interneta pieslēgums, tie varētu būt jaunumu bloki vai noteikta informatīvā stunda, ko neklātienē vada speciālists.

Lai mācības apmeklētu un iegūtu zināšanas, iespējams nepieciešams apsvērt veicinošos mehānismu no valsts puses, varbūt pat mācību apmeklējumu kā obligātu pie zināmiem nosacījumiem. Piemēram, vērtējot meža īpašnieka izglītību un meža teritorijas lielumu.

Atbilžu analīze liecina, ka par piemērotākām metodēm tiek uzskatītas dialogiskās un praktiskās metodes, kā arī metodes, izmantojot IT.

Intervējamā uzskati par to, vai zemniekiem, uzņēmējiem un mežsaimniekiem ir pieeja jaunākajai **informācijai saistībā ar saimniecības attīstību** ir izteikti atšķirīgi, tādēļ sagrupēti 4 grupās.

Vieni uzskata, ka pieeja informācijai ir cieši saistīta ar zemnieka uzņēmību (22%).

Ir, kam ir interese.

Atkarībā no uzņēmības.

Lielās saimniecības spēj sekot līdz un iegūst jaunāko informāciju.

Ja zemnieks to pats patiesi vēlas, tad viņš atrod, kā tikt pie informācijas (meklē konsultantu, internetā, raksta vēstules ar jautājumiem žurnāliem, pārrunā ar kaimiņiem, radiem).

Vispārīgā ir pieejama, ja zemnieks vēlas to meklēt, bet sīkāka jālūdz pagasta konsultantiem.

Otra uzskatu grupa akcentē informācijas pieejamības saistību ar interneta pieslēgumu.(39%)

Pieeja jaunākajai informācijai ir saistīta ar pieejamību datoram un internetam Mazāk, kā 50% ir pieejama šī informācijai.

Jā, jo ir interneta pieejamība, pagastos ir l/s konsultants, kas var pateikt priekšā, kurā vietā var sameklēt paredzēto informāciju.

Vistraucējošākais ir interneta sakaru sliktā pieejamība.

Ja mājas ir internets, tad ir iespējas regulāri sekot dažādo institūciju informācijai mājas lapās.

Zemniekiem vēl maz datoru, lai izmantotu internetu.

Zemnieki neprot internetā atrast vajadzīgos materiālus.

Trešajā uzskatu grupā tiek likts uzsvars uz informācijas vēl arvien zemo kvalitāti (32%).

Lauku attīstības plāns nekur tā īpaši nav nodrukāts. Ne visiem zemniekiem pat tāds dokuments nav zināms, kur nu vēl meklēt to kaut kur.

Maz informācijas par subsīdijām.

Informāciju parasti uzzina novēloti, jo izdales materiālus tipogrāfijas izdod ar lielu kavēšanos, normatīvo aktu labojumi nekad netiek publicēti pilnā tekstā (norāda tikai attiecīgā punktā izņemto vai iestarpināto teksta daļu), laikrakstos informācija, ļoti virspusēja un reti kad norādīts, kur var iepazīties ar normatīvo aktu pilnu tekstu.

Visiem nav kvalitatīva informācija un arī nav jaunākā informācija pieejama, jo:

- jaunākā informācija nav pat pieejama birojā. Nav datorizācijas un telefonizācijas iespēju pagastos uz vietas, līdz ar to informācija aizkavējas un zaudē nereti aktualitāti, reizēm tā ir nepilnīga;
- informācija apstrādā lēnām, publicē vēlu, kad termiņi jau garām. Tā jau ir valsts problēma.

Zemnieki prasa speciālās literatūras grāmatas. Lektori iesaka, kādu literatūru vajadzētu, tomēr to **reāli** ir grūti iegādāties. Tāpēc varētu veidot lektori paši vai izdot grāmatu par konkrēto tēmu vai veidot šo mapi ar papildināšanas iespējām, lai neveidojas kursu izdales materiālos haoss. Literatūras ir maz, to vajadzētu pielāgot zemniekam saprotamā valodā.

Derētu konspektīvas brošūriņas jautājumu -atbilžu veidā par saimniekošanai aktuāliem jautājumiem(kā mēdz būt radiopārraides, kad atbild autoritatīvi speciālisti).

Mežsaimniekiem informācija daļēji ir pieejama, taču grūti pieejamas dziļākas konsultācijas šīs informācijas sakarā.

Ceturto grupu veido intervējamo uzskati par pašu zemnieku attieksmi pret informāciju(7%).

Vēl arvien ir zemnieki, kuriem patīk sūkstīties, ka neviens viņam neko nestāsta, ka nekā nav, bet visi tik prasa, sevišķi tie, kuru saimniecības ir mazas.

Ja nevēlas, tad atsakās pat klausīties, ko viņam saka.

Ir divu kategoriju zemnieku – daļa (mazākā), kas nedara neko, jo viņiem ir labi kā ir. Pagastos ir iespējams iegūt informāciju, ja aiziet pie konsultanta un pašam ir vēlēšanās. Daudzi gaida, kad konsultants vai kāds cits ies pie viņiem, pateiks un norādīs, kas ir jādara.

Otra daļa domā ko darīt, kā attīstīties, kā dabūt Eiropas naudu, kā uzlabot savus dzīves apstākļus – tie nāk un mācās.

Sadarbības partneru labklājības līmeni (dzīves standarts) 76% intervējamo uzskata par vidēju, 10% par labu, 14% par sliktu. Par iemesliem minēti:

- Zeme liesa, ražas nav lielas, izslaukumi viduvēji, ietekmē dabas untumi, bet kompensācijas sedz tikai minimumu.
- Dabas apstākļi kļūst neprognozējami, tas ietekmē gan ražošanu, gan noietu, jo saimniecība mazāka, jo tas pazeminās.
- Nav pieejama izglītība – rajonā ir tikai 2-3 laba līmeņa ģimnāzijas; infrastruktūra – ceļi, lai bērnus nogādātu skolā, autobusu maršruti un laiki; medicīnas pieejamība – kvalitatīva medicīna ir tikai Rīgā vai Valmierā; informācija trūkums; nav attīstīts sports un kultūras pasākumus grūti apmeklēt. Jaunieši reti atgriežas laukos, jo viņiem nav līdzīgo pēc pilsētas skolu izglītības iegūšanas, jauniešiem nav ko tur darīt.
- Strādājot laukos ļoti bagāts nevar kļūt. Ja sakārtos vidi, iegādāsies tehnoloģijas, varbūt būs vieglāk strādāt.
- Prasības nav tik augstas, kā biznesmeņiem un citiem miljonāriem, tāpēc no speciālistiem un zemniekiem 90% ap vidējo līmeni, 5% labs un 5% slikts.
- Saimniecības nenes lielu peļņu, bet pašizmaksai dažādu sadārdzinājumu dēļ ir tendence augt ātrāk nekā iepirkuma cenām.
- Daudziem zemniekiem bērni nemācās par budžeta līdzekļiem, tas prasa liekus izdevumus. Tehnika nolietojas, jāpērk jauna.

- Vispārējā lauku ekonomiskā situācija prasa lielāku līdzekļu pieplūdumu. Nepieciešama stabilitāte attīstības nosacījumos. Zemniekam jāuzņemas 5 gadu saistības, bet nosacījumus maina katru gadu (ES platībmaksājumi)
- Sadarbības partneri – produkcijas iepircēji un pakalpojumu sniedzēji vienmēr ir dzīvojuši labāk par produkcijas ražotāju.
- Ļoti dažāds, kas atkarīgs no zināšanām un īpašumā esošās meža teritorijas.

Par motivētājiem sadarbības partnerus mācīties intervējamie pirmām kārtām min ārējos motivētājus -pagasta konsultantus, savus bērnus, kuri mācās augstskolās, kaimiņus, tam seko sertifikāts, kas garantē ES subsīdiiju saņemšanu un labie piemēri (kaimiņa mežā izdarītais), konkurence.

Tomēr visvairāk (80%) minēti iekšējie motivētāji:

- vēlme attīstīt ekonomiski stabilu saimniecību,
- vēlēšanās dzīvot labāk, nopelnīt, lai izskolotu bērnus,
- problēmas sava meža apsaimniekošanā un neziņa kā tās risināt.

Bez zināšanām nav attīstības, savādāk nevar, ja gribi pastāvēt, ir jāiet līdzī laikam.

Cerība, ka varēs ražot vairāk un lētāk.

Ja grib strādāt un darboties, tad tā ir objektīva nepieciešamība.

Intervējamie uzskata, ka zemniekiem interesē jaunumi, viņi vēlas izrauties no ierastās vides, apmainīties ar pieredzi, jo grib dzīvot labāk, var palīdzēt savam biznesam attīstīties. Rodas interese, **kā** labāk izdarīt lietas.

Zemnieks nedrīkst bankrotēt, tad lauki vēl vairāk aizaugs ar „kokvilnu”.

IETEICAMIE MĀCĪBU TEMATI LAUKSAIMNIECĪBĀ, MEŽSAIMNIECĪBĀ UN UZŅĒMĒJDARBĪBĀ LAUKOS PERSONĀM AR DAŽĀDU IEPRIEKŠĒJO IZGLĪTĪBU 2007. – 2013. GADAM

Pamatojoties uz LLU IMI pētījuma rezultātiem, ZM izstrādātie temati mācībām tiek papildināti un atbilst pašreizējām lauku iedzīvotāju vajadzībām un lauku attīstības politikai kopumā.

Mācību temati lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos personām ar dažādu iepriekšējo izglītību iedalāmi:

- Pamatkurss – bez priekšzināšanām nozarē (atsevišķi temati nav izvērtēti, jo tie jau ir sagatavoti iepriekšējā periodā).
- Padziļinātais kurss – tiem, kas apguvuši pamatkursu.
- Specializētais kurss – temati var būt tādi paši kā padziļinātā kursā, bet atšķiras to saturiskais dziļums un plašums vai šauras specializācijas/ specifiski temati.
- Inovācijas/ aktualitātes – jaunākais nozarē, likumdošanā, kuri tiek elastīgi pielāgoti.

Pētījuma rezultātā iegūtā tematika apkopota tabulā, kur:

- Pētījuma rezultāti atspoguļoti parastā rakstā (biežāk minētie respondentu temati izcelti slīprakstā).
- Ekspertu ieteiktie temati iekļauti treknrakstā.
- Temati, kas formulēti pamatojoties uz ekspertu ieteikumiem un secinājumiem no pētījuma – sarkanā krāsā.

Pamatkurss
Uzņēmējdarbības pamati.
<i>Grāmatvedības pamati.</i> Grāmatvedības kārtošana pamati. Grāmatvedības kārtošana praksē – pirmdokumenti, uzskaitē, atskaites; nodokļi un to aprēķināšana, nodokļu samaksa; praktiskie vingrinājumi. Noteiktie grāmatvedības standarti. Nodokļu likumdošanas aktualitātes.
Lauksaimniecības pamati. Lopkopība (Zemnieku saimniecību strādniekiem): Dzīvnieku fizioloģija. Apiešanās ar grūsniem dzīvniekiem un viņu atnešanās laikā. Jaunlopu (teļu, sivēnu, jēru) pareiza kopšana. Dzīvnieku barošanas varianti. Videi draudzīga saimniekošana. Attieksme pret darbu un nodokļu maksāšana. Saskarsme ar cilvēkiem un dzīvniekiem.
Lauksaimniecības tehnikas sekmīga izmantošana laukos: Lauksaimniecības tehnikas, traktoru apkope, regulēšana un eļļošana. Tehnikas izvēle un kopšana. Lauku darbu racionāla realizēšana. Biodegvielas izmantošana lauksaimniecības darbos. Darba tehnoloģija, darbs ar tehniku. Lauksaimniecības darba mehanizācija un pareiza tehnikas lietošana. Videi draudzīga strādāšana. Attieksme pret darbu un nodokļu maksāšana. <i>Saskarsme.</i> Darba drošība.

Pirmās palīdzības sniegšana nelaimes gadījumos.

Lauksaimniecības pamati: Lauksaimniecības un lauku politika Latvijā. Informācija par pašreizējās lauksaimniecības politikas norisēm un jaunāko lauksaimniecības nozarē **ES un pasaulē**.

Uzņēmējdarbības pamati.

Ražošanas plānošana.

Grāmatvedības pamati.

Lopkopība vai augkopība.

Videi draudzīga lauksaimniecība.

Mežsaimniecība.

Ūdens resursi.

Darba aizsardzība. **Individuālie un kolektīvie aizsardzības līdzekļi, to pareiza lietošana; pirmās palīdzības sniegšana nelaimes gadījumos.**

Ražošanas plāna izstrāde.

Paaugstināt zināšanu līmeni atbilstoši valstī noteiktajam zināšanu minimumam lauksaimniekiem.

Lauksaimnieciskās ražošanas darbu izpildes plānošana.

Darbu ekonomiskās efektivitātes aprēķins.

Bioloģiskā lauksaimniecība.

Netradicionālās lauksaimniecības pamati.

Mežsaimniecības pamati.

Privātmežu apsaimniekošana jeb meža resursu ilgtspējīga apsaimniekošana (pamatkurss, kurš var atkārtoties vairākus gadus).

Koksnes un nekoksnes meža resursi, to vērtēšanas metodes un iespējas.

Meža ekonomiskā, ekoloģiskā un sociālā vērtība.

Meža taksācija un inventarizācija (pamati).

Ārvalstu pieredzes praktiskie aspekti un izmantojamība Latvijā.

Meža apsaimniekošanas cikls.

Kailcirte un meža atjaunošanas veida izvēle.

Augsnes gatavošana. Stādīšana. Sēšana. Atvasāji.

Dabiskā atjaunošanās, atjaunošana ar mežēņiem.

Meža kopšana: audzes sastāva veidošana, audžu krājas kopšanas cirtes, mērķa koku metode, audzes koku skaita noteikšana, augošu koku atzarošana.

Izlasses cirtes, mūžīga meža princips.

meža nekoksnes resursu apsaimniekošana un izmantošanas iespējas.

koksnes izmantošana enerģētikā.

Ārvalstu pieredze un tās piemērotība Latvijai.

Līgumu slēgšana un apsaimniekošanas juridiskie aspekti.

Koksnes resursu vērtēšana (teorētiskās pārdošanas vērtības aprēķināšana).

Nekoksnes resursi, to teorētiskā vērtība, praktiskā izmantošana un apsaimniekošana.

Tirgus situācija un kvalitātes prasības meža resursiem (koksnes un nekoksnes), kas ietver arī reģionālos aspektus; izsoles un citi kokmateriālu pārdošanas veidi.

Ārvalstu pieredzes praktiskie aspekti un pielietojamība.

Saskarsme

Datorprasmes

Padziļinātais kurss

Ražošanas nozaru attīstības iespējas laukos:

ES un valsts atbalsts (t.sk. reģionālās attīstības atbalsts) uzņēmējdarbībai laukos un lauku teritoriju attīstībai (sabiedrības, lauku iedzīvotāju informēšana par notiekošajiem procesiem, atbalstu, lauku dzīves un darba apstākļu uzlabošanas iespējām).

Uzņēmuma vadība:

Lauku saimniecību attīstības tendences pasaulē: ilgtspējība, nodarbošanās veidi un to sistēma.

Inovācijas uzņēmumu vadības principos, kritērijos un rādītājos pasaulē.

Uzņēmēja motivācija, stimulants un šķēršļi (t.sk. psiholoģiskie šķēršļi uzņēmējdarbības attīstībai – indivīda reakcija uz pārmaiņām, pašpārlicības trūkums, tās paaugstināšana u.c.) uzņēmējdarbības tālākai attīstībai.

Jaunākais likumdošana.

Ainavas saglabāšana, uzturēšana un attīstība atbilstoši dabas un kultūrvidēi.

Uzņēmuma stratēģiskā vadība/vīzija/misija.

Esošā biznesa analīze un saimniecības perspektīvas modelēšana (praktiskie darbi) ar principiem kritērijiem, rādītājiem/ vīziju, misiju, rādītājiem.

Mērķtiecīgas un pārdomātas savu uzņēmuma attīstības ievirze.

Uzņēmējdarbības mērķi un risks.

Lēmumu pieņemšana.

Personālvadība.

Darba un komercietības.

Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās nozares specifikai atbilstošs biznesa plāns, tā nozīme un izstrāde, ieviešana.

Investīciju piesaiste

Projektu izstrāde, koordinēšana, plānošana un projektu ieviešana.

Tirgzinība – tās būtība un process.

Saražotās produkcijas noieta organizēšana, cenu noteikšana un preču virzīšana tirgū, reklāma, praktiskās psiholoģijas izmantošana mārketingā.

Praktiskie darbi saskarsmes un sadarbības prasmēs.

Grāmatvedība

Projektu izstrāde.

Projektu vadība:

Projekta jēdziens un saturs. Nozīme saimniekošanas modernizācijā.

Projekta plānošana.

Projekta finanses un budžets.

ES struktūrfondu pieteikumu sagatavošana lauksaimniecībā.

Praktiskais uzdevums (projekta piemēra izstrāde ar mērķi pretendēt uz ES struktūrfondiem).

Tirgzinības pamati. *Pārdošana un noiets.*

Organizēšanas vadība.

Uzņēmējdarbības iespējas laukos:

Uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšana.

Uzņēmējdarbības veidi laukos.

Zemes un meža izmantošanas iespējas: lauksaimnieciskā darbība, mežsaimniecība, netradicionālā lauksaimniecība, nelauksaimnieciskā darbība laukos.

Radošums uzņēmējdarbībā.

Pārmaiņu vadīšana.

Jauni risinājumi un perspektīvas uzņēmējdarbībā.

Pozitīva un uz rezultātu virzīta domāšana.

Lopkopība – izvērtais kurss (dzīvnieku suga pēc izvēles):

Valsts atbalsta programmas lopkopībā.

Situācijas raksturojums Latvijā: klimatiskie apstākļi, šķirnes, ēdināšana utt.

Ekonomiskais pamatojums: tirgus, realizācija utt lopiem, gaļai un lopbarībai.

Jaunāka informācija par novitātēm.

Ārzemju pieredze un tehnoloģijas.

Dzīvnieku ganāmpulka plānošana un apsaimniekošanas pamatnosacījumi. *Šķirņu izvēle.*

Ciltsdarbs.

Kvalitatīva ganāmpulka atjaunošana.

Ekonomiska saimniekošana lopkopībā, plāna izstrāde (praktisks darbs).

Ganāmpulka pārraudzība, datu analīze.

Dzīvnieku sabalansēta ēdināšana.

Lopbarības ražošana un izvērtējums.

Dzīvnieku audzēšana.

Dzīvnieku veselība. **Pirmā palīdzība dzīvniekiem akūtas saslimšanas gadījumos.**

Kvalitatīvas produkcijas ieguves nosacījumi.

Skaidrojums par lauksaimniecības dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas un dzīvnieku apzīmēšanas kārtību reglamentējošiem normatīvajiem dokumentiem.

Kūtsmēslu krātuves.

Jaunākā tehnika nozarē: izvēle, komplektēšana, ekspluatēšana.

Ierobežojumi zāļu lietošanā produktīvajiem dzīvniekiem. Dzīvnieku īpašnieku un pārstrādātāju atbildība.

Higiēnas prasības piena ieguvē un pirmapstrādē. Skaidrojums par liellopu novietņu klasifikāciju saistībā ar enzootisko govju leikozi, tuberkulozi un brucelozi. Transmisīvo sūkļveida encefalopātiju uzraudzība.

Dzīvnieku labturības prasības.

Eiropas normatīvo aktu ieviešana praksē, skaidrojošie dokumenti, to lietošana.

Nacionālie normatīvie akti, vadlīniju pielietošana praksē. Dzīvnieku aizsardzības prasības to pārvadāšanas laikā.

Dzīvnieku barības ražošana:

Prasības dzīvnieku izcelsmes barības sastāvdaļu un barības maisījumu ražošanai, izmantošanai barības maisījumu ražošanā, izplatīšanai, transportēšanai, glabāšanai un izmantošanai produktīvo un neproduktīvo dzīvnieku (kažokzvēru) ēdināšanā.

Primārā produkta nelielu daudzumu tieša piegāde gala patērētājam, to regulējošie nacionālie normatīvie akti. Primārā neliela daudzuma produktu ražotāja raksturojums un atšķirības no pārējiem ražotājiem.

Darba drošība.

Darba vides riski **lopkopībā**, to radītās veselības problēmas.

Darba vides risku novēršana.

Individuālie un kolektīvie aizsardzības līdzekļi un pareiza to lietošana.

Pirmās palīdzības sniegšana nelaimes gadījumos.

Dzīvnieku ganāmpulku vērtēšana VAI pārraudzība (dzīvnieku suga pēc izvēles):

Ciltsdarba normatīvie dokumenti.

Dzīvnieku, ganāmpulka un novietņu reģistrācija. Lauksaimniecības dzīvnieku audzēšana.

Šķirnes, to raksturojums.

Dzīvnieku pārraudzības vai vērtēšanas darba organizācija.

Dzīvnieku produktivitāte.

Produkcijas kvalitāte un tās novērtēšana.

Dzīvnieku turēšana.

Videi draudzīga saimniekošana lopkopībā.

Dzīvnieku labturība.

Dzīvnieku slimības, pasākumi to profilaksei un ierobežošanai.

Ar tēmu saistīto normatīvo aktu padziļināta apguve.

Lopkopība.

Kvalitatīva piena ieguve (slaucējām):

Govju piena produktivitāte un tās ietekmējošie faktori.

Piena ķīmiskais sastāvs un īpašības.

Govju slaukšanas tehnoloģija.

Slaukšanas iekārtas to testēšana.

Piena parauga ņemšana un sagatavošana.

Piena kvalitāte un tās ietekmējošie faktori.

Veterinārās prasības kvalitatīva piena ieguvei.

Videi draudzīga strādāšana.

Attieksme pret darbu un nodokļu maksāšana.

Saskarsme ar cilvēkiem un dzīvniekiem.

Veterinārmedicīna:

Dzīvnieku infekcijas un parazitāro slimību uzraudzība Latvijā.

Transmisīvo sūkļveida encefalopātiju un citu lipīgo slimību uzraudzības sistēma Latvijā.

Ierobežojumi veterināro medikamentu lietošanā produktīvajiem lauksaimniecības dzīvniekiem.

Dzīvnieku labturības prasības.

Ar veterinārmedicīnu saistītie aktuālie likumdošanas normatīvie akti.

Augkopība – izvērsta kurss:

Lauku vides saglabāšana un aizsardzība ilgtspējīgā lauksaimniecībā.

Valsts atbalsta politika augkopības nozarei.

ES direktīvas.

Augkopības kultūras audzēšanas tehnoloģijas un produkcijas ražošana.

Ražu ietekmējošie faktori.

Barības vielu aprites nodrošinājums.

Mēslošanas līdzekļi.

Augšņu agroķīmiskās izpētes datu izmantošana ekonomiski izdevīgai un ekoloģiski drošai saimniekošanai.

Skābo augšņu kalķošana.

Augsnes apstrāde, izmantojamā tehnika, **tās izvēle, komplektēšana.**

Augsnes apstrādes kvalitātes novērtēšana. Piemērotu kultūraugu šķirņu izvēle atbilstoši saimniecības apstākļiem.

Sēklkopība, sēklu sējīpašības un sēklu izsējas normas noteikšana.

Šķirnes rojalty % maksāšana par aizsargāto šķirņu izmantošanu.

Augu slimības, kaitēkļi un to ierobežošanas pasākumi.

Atļautie augu aizsardzības preparāti, jaunāko preparātu izmantošanas īpatnības, pielietojamā tehnika.

Augu aizsardzības līdzekļu ekonomiski pamatota, pareiza lietošana.

Precīzo (vietspecifisko) lauksaimniecības tehnoloģiju praktiskās lietošanas iespējas.

Augseku vai augu maiņas projekta sastādīšana (praktisks darbs).

Bruto seguma aprēķins (praktisks darbs).

Augkopības ražošanas plāna sastādīšana (praktisks darbs).

Vispārīgas higiēnas un kvalitātes prasības: primārās ražošanas un ar to saistīto darbību vispārīgie higiēnas noteikumi tirgus dalībniekiem, kas ražo vai novāc augu produktus; higiēnas prasības telpām, kur uzglabā pārtiku, transportam, aprīkojumam, iepakojamam materiālam; labas higiēnas prakses norādījumi attiecībā uz apdraudējumiem un to kontrolēšanu; kvalitātes standartu.

Būvju uzturēšana un ekspluatācija

Darba drošība: darba vides riski;

ar darba vides risku radītās veselības problēmas;

darba vides risku identificēšana un novēršana; individuālie un kolektīvie aizsardzības līdzekļi, to pareiza lietošana; pirmās palīdzības sniegšana nelaimes gadījumos.

Integrētā augkopība:

Lauku izvērtēšana.

Prognozēšanas darbs: meteoapstākļu, kaitīgo organismu izplatības un ražas prognozēšana.

Augsnes apstrādes sistēmas integrētā augkopībā. Organiskā mēslojuma efektīva izmantošana. Zaļmēslojuma nozīme.

Mīnērālmēslojuma lietošanas samazināšanas iespējas. Integrētā augu aizsardzība.

Lauku vides saglabāšana un aizsardzība ilgtspējīgā lauksaimniecībā (videi draudzīgas lauksaimniecības galvenie nosacījumi).

Dārzenkopība:

Situācijas raksturojums Latvijā: tirgus, klimatiskie apstākļi, augsne, šķirnes, mēslošana utt.

Ekonomiskais pamatojums: tirgus, realizācija utt.

Cenu kalkulācija.

Lauku dārzeņu un segto platību dārzeņu audzēšana.

Augsnes un sēklas sagatavošana lauku dārzeņu un segto platību dārzeņu audzēšanai.

Dēstu audzēšana/izvēle.

Sējumu un stādījumu kopšana.

Šķirnes.

Dārzenkopība segtajās platībās.

Augu aizsardzības pasākumi, līdzekļi kaitēkļu un augu slimību ierobežošanai.

Ražas novākšana un dārzeņu uzglabāšana.

Jaunākā tehnika **nozārē: izvēle, komplektēšana, ekspluatēšana .**

Būvju uzturēšana un ekspluatācija

Augu sēšana, kopšana, novākšana, pirmapstrāde, glabāšana atbilstoši dabas ritmiem

Vispārīgas higiēnas un kvalitātes prasības: primārās ražošanas un ar to saistīto darbību vispārīgie higiēnas noteikumi tirgus dalībniekiem, kas ražo vai novāc augu produktus;

higiēnas prasības telpām, kur uzglabā pārtiku, transportam, aprīkojumam, iepakojamam materiālam;

labas higiēnas prakses norādījumi attiecībā uz apdraudējumiem un to kontrolēšanu; kvalitātes un tirdzniecības standarti svaigiem dārzeņiem.

Bioloģiskās lauksaimniecības metodes

Bioloģiskās lauksaimniecības tiesību akti.

Valsts atbalsta politika

Bioloģiskās lauksaimniecības pamatprincipi.

Bioloģiskā augkopība (t.sk. bioloģiskā augļkopība, dārzeņkopība).

Bioloģiskā lopkopība (t.sk. akvakultūra, truškopība).

Sertifikācija bioloģiskajā lauksaimniecībā (t.sk. nepieciešamā dokumentācija, pieteikumu veidlapu aizpildīšana).

Ekonomiskie aprēķini bioloģiskajā lauksaimniecībā. Bruto seguma aprēķini.

Bioloģiskās lauksaimniecības īsais kurss:

Augu aizsardzība pret slimībām un kaitēkļiem, profilaktiskie pasākumi, mikroorganismi, bioloģiskie augu aizsardzības līdzekļi.

Zemkopība.

Bioloģiskā sēklaudzēšana, augu maiņa saimniecībās, agrotehniskie pasākumi nezāļu ierobežošanai.

Lopkopība.

Labturības prasības bioloģiskajā lauksaimniecībā.

Govju barošana, barošanas devu sastādīšana.

Gaļas lopu audzēšanas īpatnības bioloģiskajā lauksaimniecībā.

Cūku šķirņu izvēle, barošanas, turēšanas nosacījumi.

Saimniecības nodrošinājums ar pašražotu lopbarību.

Bišķkopība.

Bišu saimju kopšana bioloģiskajā lauksaimniecībā.

Bišu slimības, kaitēkļi un to apkarošana.

Barības bāze un piebarošana.

Regulā noteiktie ierobežojumi.

Bioloģiskās produkcijas mārketinga (būtība un process).

Produkcijas noieta organizēšana, cenu noteikšana, preču virzīšana tirgū.

Praktiskās psiholoģijas izmantošana mārketingā.

Grāmatvedība.

Biznesa plānu sastādīšana zemnieku saimniecībā.

Bruto segums, naudas aprites plānošana.

Lauku ekonomikas dažādošana.

Lauku ekonomikas dažādošana – jaunas nodarbinātības iespējas:

Nozaru konkurētspēja (perspektīvas, draudi); tehnoloģijas.

Kursa ietvaros katra mācību grupa apgūst vienu no piedāvātajām izvēlēm:

Apģērbu darināšana.

Pišana.

Floristika.

Kokgriešana.

Metālapstrāde.

Aušana.

Rokdarbi: adīšana, izšūšana, tamborēšana, batikošana, zīda apgleznošana, knipelēšana.

Mājas produkcijas (sieru, maizes, ievārijumu, sulu, konservu utt.) gatavošana tirgum.

Mājas ekonomika: mājsaimniecības iekārtas un budžets.

Mājokļa labiekārtošana: interjers un dārza dizains.

Meža apsaimniekošana.

Meža atjaunošana. **Meža apsaimniekošanas plānošana** (lieliem meža īpašniekiem):

Meža taksācijas pamati.

Meža tirgus vērtības noteikšana. Ikgadējo ciršanas apjomu noteikšanas principi (galvenā cirte un starpcirte).

Meža īpašuma apsaimniekošanas finansu plūsmas analīze.

Jaunākās tehnoloģijas meža apsaimniekošanā.

Darba aizsardzības prasības meža darbos.

Ar meža apsaimniekošanu saistītās juridiskās problēmas un to risinājumi.

Tirgus prasības (kvalitāte, sezonālitate, sortimenti) un izpēte.

Meža apsaimniekošanas cikls:

Meža apsaimniekošanas cikls. Mežkopības dažādie veidi. **Meža apsaimniekošanas iespējas. Bezkauciršu (izlases)** Kailcirte un meža atjaunošanas veida izvēle. Rekonstruktīvā cirte. Pārmitrās platības un barības vielu zudumi. Augsnes gatavošana. Stādīšana. Sēšana. Atvasāji. Dabiskā atjaunošanās, atjaunošana ar meženiem. Meža kopšana: audzes sastāva veidošana, audžu krājas kopšanas cirtes, mērķa koku metode, audzes koku skaita noteikšana, augošu koku atzarošana. Izlases cirtes. Cirte pēc koku stumbra caurmēra. **Meža izmantošana enerģētikā.** Dedzināmā koksne (malka). Meža mitruma režīma regulēšana – meža meliorācija. Darba vides riski un to radītās veselības problēmas; risku novēršana; aizsardzības līdzekļi, to lietošana; pirmās palīdzības sniegšana nelaimes gadījumos; darba aizsardzības likumdošana. **Likumdošanas un vides prasības meža apsaimniekošanā.**

Specializētais kurss

Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai programmēšanas periodā (2007. – 2013.g.):

Informēt par pieejamo Eiropas Savienības atbalstu programmēšanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam, kā arī par nosacījumiem, kas jāizpilda atbalsta saņemšanai.

Nacionālais atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai:

Informēt par pieejamo nacionālo atbalstu un kādi nosacījumi jāizpilda, lai to saņemtu.

Darba tiesības: vispārīgs ieskaats darba līgumu slēgšana, koplīgumi, darba attiecību uzsākšana un izbeigšana u.c.

Darba un komercietības.

Esošā biznesa analīze un saimniecības perspektīvas modelēšana.

Investīciju piesaistīšana.

ES struktūrfondu izmantošana.

Sadarbības projektu veidošana.

Biznesa analīze.

Kooperācijas pamatprincipi.

Profesionālā svešvalodas pamati uzņēmējdarbībā ar gramatiku elementārā/vidējā līmenī.

Mūsdienīgo moderno tehnoloģiju prasmju apguve: Datorprasmju apguve (biroja lietojumprogrammas; interneta izmantošana; elementāri datu drošības pasākumi).

Ergonomika, darba drošība strādājot ar datoru.

Precīzās lauksaimniecības tehnoloģiju un ar to saistītās jaunās lauksaimniecības tehnikas un mašīnu izmantošanas iespējas.

Grāmatvedību regulējošie LR likumi un normatīvie akti.

Saimniecības lietvedība.

Lopkopība – īsa kurss: Dzīvnieku ganāmpulka plānošana un apsaimniekošanas pamatnosacījumi.

Ciltsdarbs.

Dzīvnieku audzēšana.

Lopbarības ražošana un izvērtējums.

Dzīvnieku labturība.

Pirmā palīdzība dzīvniekiem akūtas saslimšanas gadījumos.

Piena lopkopība.

Zidītājgovis.

Jaunlopi.

Gaļas lopkopība.

Cūkkopība.

Aitkopība.

Zirgkopība (zemnieku saimniecībām).

Kazkopība.

Sīklopu dzīvnieku audzēšana.

Dzīvnieku slimības, veterinārija.

Ēdināšana, barības devu regulēšana.

Darba vides riski lopkopībā, to radītās veselības problēmas.

Prasības dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādei:

Higiēnas prasības (vispārējās un speciālās) dzīvnieku izcelsmes pārtikai un kvalitatīvas dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktu ieguves nosacījumi.

Eiropas normatīvo aktu ieviešana praksē, skaidrojošie dokumenti, to lietošana.

Nacionālie normatīvie akti.

Vadlīnijas, to principi un pielietošana praksē.

HACCP principu ieviešana praksē.

Augkopība – īsa kursa: Jaunākās lauksaimniecības tehnikas izvērtējums un to atbilstība dažādu lauksaimniecības kultūru audzēšanā.

Integrētā augu aizsardzība augkopības kultūrām un valsts nacionālais atbalsts.

Mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošana atbilstoši Nitrātu direktīvas nosacījumiem.

Bruto seguma aprēķins lauku kultūrām.

ES nacionālais atbalsts noliktavu un kalšu būvniecībā.

Higiēnas prasības noliktavām, transporta aprīkojumam un iepakojumam atbilstoši PVD prasībām.

Kvalitātes un tirdzniecības standarti svaigiem augļiem, ogām un dārzeņiem.

Labāko augkopības saimniecību apmeklējums.

Dārzkopība – augļu un ogu integrētā audzēšana:

Vides daudzveidības saglabāšana dārzā un tā apkārtnē.

Vides piesārņošanas samazināšana.

Jaunākās tehnoloģijas nozarē.

Konkrēto kultūru prasības augsnei un klimatiskajiem apstākļiem.

Dārza vietas izvēle; šķirnes, potcelmi un stādīšanas sistēmas.

Augsnes sagatavošana, apstrāde un mēslošana. Piemērotu vainagu veidošana.

Ražas normēšana, vākšana un glabāšana.

Kontrole un uzskaitē.

Audzētāja pienākumi.

Intensīvā augļkopība.

Jaunākā tehnika nozarē: izvēle, komplektēšana, ekspluatēšana.

Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas inovācijas: ķīmiskā un bioloģiskā.

Mēslošanas līdzekļu lietošanas inovācijas: ķīmiskā, bioloģiskā.

Stādīšana, kopšana, novākšana, pirmapstrāde, glabāšana atbilstoši atbilstoši dabas ritmiem.

Ogulāju audzēšanas un kopšanas specifika.

Integrēta augļu ražošanas, izmantojot vidi saudzējošas metodes, samazinot augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, novēršot nevēlamas blakus ietekmes, lai nodrošinātu vides un cilvēku veselības aizsardzību.

Higiēnas prasības telpām, kur uzglabā pārtiku, transportam, aprīkojumam, iepakojamam materiālam.

Labas higiēnas prakses norādījumi attiecībā uz apdraudējumiem un to kontrolēšanu.

Kvalitātes un tirdzniecības standarti svaigiem augļiem un ogām.

Puķkopība:

Situācijas raksturojums Latvijā: klimatiskie apstākļi, augsne, šķirnes, mēslošana utt.

Ekonomiskais pamatojums: tirgus, realizācija utt.

Cenu kalkulācija.

Sēklu iegādes veidi.

Viengadīgās puķes.

Daudzgadīgās puķes.

Stādmateriāla audzēšana/izvēle.

Uzziedināšana.

Augsnes apstrāde un substrāti.

Segmateriāla izvēle un izmantošana.

Kopšana segtās platībās.

Kopšana atklātās platībās.

Dabas ritmu ievērošana .

Aizsardzības līdzekļu lietošanas inovācijas: ķīmiskā un bioloģiskā.

Mēslošanas līdzekļu lietošanas inovācijas: ķīmiskā, bioloģiskā.

Videi draudzīga puķkopība.

Jaunākās tehnoloģijas nozarē.

Jaunākā tehnika nozarē: izvēle, komplektēšana, ekspluatēšana.

ES direktīvas.

Darba vides prasības.

Būvju uzturēšana un ekspluatācija.

Pļavas un ganības:

Situācijas raksturojums Latvijā. ES direktīvas.

Ekonomiskais pamatojums.

Cenu kalkulācija.

Pļavu un ganību kultivēšana.

Specifiskā augu seka.

Konkrēto kultūru šķirnes, augsnes un klimatiskie apstākļi.

Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas inovācijas: ķīmiskā un bioloģiskā.

Mēslošanas līdzekļu lietošanas inovācijas: ķīmiskā, bioloģiskā.

Videi draudzīga pļavu un ganību apsaimniekošana.

Jaunākās tehnoloģijas nozarē.

Jaunākā tehnika nozarē: izvēle, komplektēšana, ekspluatēšana.

Siena, skābsiena un skābbarības gatavošana.

Bioloģiskā zemkopība:

Augseku veidošanas pamatprincipi un tehnoloģijas. Augu nodrošināšana ar barības vielām. Nezāļu ierobežošanas un augu aizsardzības sistēmas izveidošana augsekā.

Organiskā mēslojuma un augu preparātu sagatavošana. Laukaugu sugu un šķirņu izvēle.

Barības vielu aprites nodrošinājums, zudumu samazināšana un resursus vairākkārtīga izmantošana saimniecībā.

Ekonomiskie aprēķini bioloģiskajā saimniecībā.

Bruto seguma aprēķini.

Bioloģiski ražojošas saimniecības un zinātniskās iestādes apmeklējums.

Bioloģiskā augļkopība:

Bioloģiskā augļu un ogu dārza ierīkošana, priekšnosacījumi.

Šķirņu un sugu izvēle bioloģiskajai augļkopībai.

Augļu un ogu dārza kopšana, mēslošana un augu aizsardzības sistēma.

Ražas saglabāšana.

Tirgus īpatnības augļkopībā.

Kooperācijas veidošana.

Ekonomiskie aprēķini bioloģiskajā augļkopībā.

Bruto seguma aprēķini.

Bioloģiski ražojošas augļkopības saimniecības un zinātniskās iestādes apmeklējums.

Bioloģiskās lauksaimniecības sertifikācija:

Kas jāzina zemniekam par bioloģiskās lauksaimniecības uzņemumu sertificēšanas un uzraudzības kārtību:

sertificēšanas vispārējās prasības;

sertificēšanas procedūrai nepieciešamā dokumentācija un tās aizpildīšanas kārtība; sertificēto saimniecību uzraudzības kārtība.

(Pamats: 2004.gada 22.aprīļa MK noteikumi "Bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtība, ES Regula 2092/91 (EEK)).

Bioloģiskā augkopība.

Bioloģiskā dārzenkopība.

Mārketing.

Lauku ekonomikas dažādošana –netradicionālo augu vai dzīvnieku audzēšana:

Kursa ietvaros katra mācību grupa apgūst audzēšanu vienai no šādām sugām vai sugu grupām:

- 1.sēņu audzēšana;
- 2.dzērveņu audzēšana;
- 3.zileņu audzēšana;
- 4.ārstniecības augu audzēšana;
- 5.zvērkopība;
- 6.truškopība;
- 7.iežogotās platībās turētu savvaļas dzīvnieku audzēšana;
- 8.paīpalu audzēšana;
- 9.fazānu audzēšana;
- 10.strausu audzēšana;
- 11.garšaugu audzēšana;
- 12.ārstniecības augu audzēšana.

Valsts atbalsta instrumenti netradicionālajām lauksaimniecības nozarēm. Nozaru konkurētspēja (perspektīvas, draudi); tehnoloģijas.

Iespējas šo augu/dzīvnieku audzēšanai ar bioloģiskām metodēm.

Biškopība.

Ārstniecības augi.

Lauku tūrisms.

Ekotūrisms.

Aktīvais tūrisms.

Pirtslietas.

Jauni, radoši risinājumi un idejas tūristu piesaistei.

Smiltsērķšķi, bārbeles, irbenāji.

Truši un šinšillas.

Amatniecība.

Akvakultūra un zivjkopība.

Puķkopība.

Lauku ekonomikas dažādošana – akvakultūra:

Zivkopības, vēžkopības uzņēmējdarbības pamati (t.sk. bioloģiskā akvakultūra, ihtopatoloģijas un vēžveidīgo slimības). Lai atbilstu bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmuma statusam, pamatojoties uz 2004.gada 22.aprīļa MK noteikumiem par "Bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtību, ES Regulu 2092/91 (EEK) un 22.03.2005. MK noteikumiem Nr. 197 "Noteikumi par bioloģiskās akvakultūras dzīvnieku audzēšanu un no tiem iegūto produktu aprites un kontroles kārtību".

Vispārīgās un īpašās higiēnas prasības zvejniecības produktiem:

higiēnas prasības zvejniecības produktiem, kas ietver zvejniecības produktu audzēšanu, zvejošanu, apstrādi, kā arī pārvadāšanu un uzglabāšanu; prasības kuģiem; labas higiēnas prakses un HACCP principu piemērošana pārtikas nekaitīguma nodrošināšanā.

Valsts atbalsta instrumenti netradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, nozaru konkurētspēja (perspektīvas, draudi), tehnoloģijas).

Netradicionālā lauksaimniecība – biškopība:

Latvijas biškopības nozares attīstības nacionālā programma 2005.-2007.

ES un LR normatīvie akti – biškopību regulējošā likumdošana.

Dravu iekārtošana, atbilstoša biškopības inventāra izvēle.

Bišu saimju kopšana un pavairošana.

Veterinārās prasības un slimību profilakse un ārstēšana.

Medus augu audzēšana.

Medus ražošanas apstākļu uzlabošanas iespējas, lai uzlabotu biškopības produkcijas (t.sk. ziedputekšņu, propolisa, bišu māšu peru piena u.c.) kvalitāti.

Biškopības produkcijas realizācija, biznesa plāns.

Bioloģiskā biškopība, lai atbilstu bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmuma statusam (pamats: 2004.gada 22.aprīļa MK noteikumi "Bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtība, ES Regula 2092/91 (EEK)).

Biškopību regulējošā likumdošana un higiēnas prasības: kvalitātes, klasifikācijas un marķējuma prasības medum;

kārtība, kādā mājas apstākļos izsviež, izspiež, iepakoj un uzglabā medu, kā arī to transportē un izplata; vispārīgās un īpašās higiēnas prasības telpām, aprīkojumam, personīgai higiēnai, kā arī pārvadāšanas līdzekļiem; labas higiēnas prakses un HACCP principu piemērošana pārtikas nekaitīguma nodrošināšanā.

Lauku ekonomikas dažādošana – vides tūrisms:

Lauku ekonomikas dažādošana – lauku tūrisms,

vides tūrisms, **aktīvais, ekotūrisms, dabas tūrisms u.c.;**

ainavas veidošana;

lauku un lauku vides labiekārtošana amatniecība.

Vides veselības saimniecību veidošana.

Zināšanas par veselīga uztura, rehabilitācijas un atpūtas iespējām bioloģiskajās saimniecībās.

Pirtslietas.

Amatniecība zemnieku saimniecībās.

Valsts atbalsta instrumenti netradicionālajām lauksaimniecības nozarēm, nozaru konkurētspēja (perspektīvas, draudi), tehnoloģijas.

Lauku ekonomikas dažādošana – lauku ainavas veidošana, sētu labiekārtošana un daiļdārzu veidošana:

Faktori, no kuriem atkarīga ainava konkrētajā vietā (rajons, augsne, valdošie vēji u.c.).

Cilvēka veidoto faktoru izvērtēšana (saimnieciskā darbība, ēku sastāvs u.c.).

Lauku ainavas zonējuma izvēles principi (piemājas un tālākās vizuālās ainavas veidošana).

Lauku sētas labiekārtošana (funkciju sadalījums, zonējuma izveide, ceļu izveidošana).

Daiļdārza izveidošanas principi.

Dārza stils, zāliena un apstādījumu plānošana.

Stādmateriālu izvēle pēc lieluma, augšanas apstākļiem, augsnes sastāva.

Koku un krūmu ainaviskais raksturojums, to izvēle apstādījumiem.

Dažādu ziedu sortiments, to kopšanas īpatnības un kompozīciju veidošana.

Ūdens dārzā: dīķi, dekoratīvie baseini.

Dārza projekta izstrādāšana, izmaksu aprēķins.

Stādu audzēšana.

Koksnes resursu uzmērīšana un racionāla izmantošana (mežistrāde).

Racionāla koksnes izmantošana.

Darba aizsardzība mežsaimniecībā (uzņēmējiem/pašnodarbinātiem, pakalpojumu sniedzējiem):

Darba vides riski un to radītās veselības problēmas.

Risku novēršana.

Aizsardzības līdzekļi, to lietošana.

Pirmās palīdzības sniegšana nelaimes gadījumos.

Darba aizsardzības prasības mežistrādes darbos.

Darba aizsardzības likumdošana (Vairāk ir domātas uzņēmējiem, nevis tiem īpašniekiem, kuri ir apsaimnieko nelielus īpašumus. Lietderīgi ir interesentiem organizēt atsevišķas apmācības par darba aizsardzību, nevis ietvert to kā atsevišķu tēmu).

Meža resursu efektīva izmantošana: Dažādo interešu sabalansēšana. Koksnes ražošana. Vides aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā. Ekoloģiski vērtīgās struktūras mežā. Kultūras mantojums (kultūrvēsturiskie objekti mežā un to apsaimniekošanas paņēmieni). Meža nekoksnes vērtību izmantošana (rekreācija, ekotūrisms, sēņu un ogu vākšana, bērzu sulas, medības u.c.) apsaimniekošana, izmantošana, un tās attīstīšana.. Ārvalstu uzņēmējdarbības pieredze.

Vētras skartu mežu apsaimniekošana: Vēja skarto audžu apsaimniekošana. Meža sanitārā stāvokļa novērtēšana. Koku ciršana vējgāzēs un vējlauzēs. Darba drošība vējgāzēs un vējlauzēs. Vēja skartu mežaudžu atjaunošana. ES struktūrfondu atbalsts vēja izpostītajos mežos.

Jaunākās tendences un tirgus prasības kokmateriālu tirgū (tehnika, tehnoloģijas, uzmērīšana,

jauni tirgi, sortimenti utt.).

Uzņēmējdarbības attīstības iespējas dabīgu koka formu izmantošanas jomā:

Dabīgu koka formu pielietošanas iespējas mājībūvē un sadzīves priekšmetu izgatavošanā. Latvijā sastopamās koku sugas, to izmantošanas īpatnības. Koka izstrādājumu kompozīcijas pamati. Iespējamo mezglu un savienojumu pielietojums koka izstrādājumos. Seno amatniecības instrumentu koka apstrādē. Koka izstrādājumu apdares pamati. Uzņēmējdarbības īpatnības kokapstrādē.

Meža uzturēšana un apsaimniekošanas plānošana: Meža taksācija un inventarizācija. Meža tirgus vērtības noteikšana. Ikgadējo ciršanas apjomu noteikšanas principi (galvenā cirte un starpcirte). Meža īpašuma apsaimniekošanas finansu plūsmas analīze. Jaunākās tehnoloģijas meža apsaimniekošanā. Likumdošanas prasības meža apsaimniekošanā.

Meža taksācija un apsaimniekošanas plānošanas pamats. Meža tirgus vērtības noteikšana. Ikgadējo ciršanas apjomu noteikšanas principi (galvenā cirte un starpcirte). Meža īpašuma apsaimniekošanas finansu plūsmas analīze. Jaunākās tehnoloģijas meža apsaimniekošanā.

Konfliktu profilakse un vadīšana:

Cilvēku tipi.

Biznesam mazuzticami klienti.

„Grūtie” cilvēki.

Subordinācijas ievērošana.

Manipulācijas un pašapliecināšanās tiesības.

Konfliktu iedalījums.

Konfliktu risināšanas stratēģijas, taktikas un to izmantošana.

Sadarbība konfliktsituācijās.

Amortizācijas principi.

Efektīvu pieeju veidi.

Savu dusmu pārvarēšana.

Stresa vadīšana:

Stresori, to daudzveidība un izpausmes jomas.

Stresa psihofizioloģija.

Stresa cēloņi. Izdegšana.

Eistress un distress.

Rīcība stresa situācijās.

VIND princips.

Treņiņa metodes psihoemocionālo situāciju pārvarēšanai.

Pašapziņas un pašcieņas stiprināšanas metodes.

Pozitīva, uz uzdevumu virzītas domāšana.

Konkurence un kooperācija:

Saimniecības stratēģisko mērķu, misijas un vīzijas noteikšana. SVID analīze.

Esošā biznesa analīze un saimniecības perspektīvas modelēšana (praktiskie darbi) ar principiem kritērijiem, rādītājiem/ vīziju, misiju, rādītājiem.

Funkcionālo, biznesa, finanšu un korporatīvā līmeņa vadības stratēģijas un taktikas.

Finanšu vadības stratēģija, plānošana, analīze un kontrole.

Risinājuma stratēģijas aktuālām problēmām.

Ilgtermiņa mērķu noteikšana.

Psiholoģiskā gatavība kooperācijai.

Kooperācijas pamatprincipi.

Sadarbības prasmju veidošana. Komandas darbs.

Personības motivācijas, komunikācijas, pašvērtības, iekšējo konfliktu risināšana.

Pozitīvā, kreatīvā domāšana. Radošuma attīstīšanas metodes, tehnikas un risinājumi.

Pārmaiņu vadība.
Jauni risinājumi un perspektīvas biznesā.

Inovācijas/ aktualitātes

Lauku saimniecību attīstības tendences pasaulē: ilgtspējība, nodarbošanās veidi un to sistēma.

Jaunākais likumdošanā, saistībā ar uzņēmējdarbību.

Lauku saimniecību attīstības tendences pasaulē. Ilgtspējība, nodarbošanās veidi un to sistēma.

Esošā biznesa analīze un saimniecības perspektīvas modelēšana (praktiskie darbi) ar principiem kritērijiem, rādītājiem/ vīziju, misiju, rādītājiem.

Likumdošanas izmaiņas.

Jaunāka informācija par novitātēm ES un pasaulē.

Ārzemju pieredze un tehnoloģijas.

Īsie kursi pēc klausītāju pieprasījuma, piemēram, Lopkopība – īsais kurss

(dzīvnieku suga pēc izvēles):

Dzīvnieku ganāmpulka plānošana un apsaimniekošanas pamatnosacījumi.

Ciltsdarbs.

Dzīvnieku audzēšana.

Lopbarības ražošana un izvērtējums.

Dzīvnieku labturība.

Pirmā palīdzība dzīvniekiem akūtas saslimšanas gadījumos.

Jaunākās tendences un tirgus prasības kokmateriālu tirgū (tehnika, tehnoloģijas, uzmērīšana, jauni tirgi, sortimenti utt.).

Fermu rekonstrukcijas un būvniecības aktuālie jautājumi:

finansējuma piesaistīšanas iespējas celtniecības projektiem laukos;

dokumentācijas sagatavošana pirms projektēšanas un celtniecības darbiem;

ar lauksaimnieciskās ražošanas ēku būvniecību saistītās likumdošanas aktualitātes;

ekonomiski izdevīgāko būvniecības materiālu izvēle; cūku un govju fermu rekonstrukcija un to tehnoloģiskā risinājuma izvēle;

mēslu krātuvju būvniecība.

ES struktūrfondi mežsaimniecībā, lauksaimniecībā.

Likumdošanas aktualitātes meža apsaimniekošanā un ar to saistītā uzņēmējdarbībā.

IZDALES MATERIĀLU APKOPOJUMS PĒC NODARBĪBU TEMATIKAS MEŽSAIMNIECĪBAS MĀCĪBU KURSOS

Nodarbību temati

1. Meža produktu izmantošana uzņēmējdarbības dažādošanā
2. Privātmeža apsaimniekošana
3. Uzņēmējdarbības attīstības iespējas dabīgu koku formu izmantošanas jomā

Izdales materiāli		1_	1_	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	3	3
1 (Balvi)	Meža audzēšana, atjaunošana, jaunaudžu kopšana	15	11												
	Mežzinātnes jaunākās atziņas mežu apsaimniekošanā	3													
	Meža koksnes un nekoksnes resursi- meža izmantošanas iespējas rekreācijai(tūrisms, medības)	15	15												
	Koksnes atlieku izmantošanas iespējas		29												
	Meža apsaimniekošanas ekonomiskie pamatprincipi		2												
2 Alūksne	Meža audzēšana, atjaunošana, jaunaudžu kopšana			68											
	Ciršanas vietu saīrīšana			144											
	Meža apsaimniekošanas pamatprincipi			117											
	Ar meža apsaimniekošanu saistītās juridiskās problēmas			180											
	Meža inventarizācija			168											
	Meža nekoksnes vērtību izmantošana			90											
	Meža apsaimniekošanas ekonomika			117											
Cit i	Brošūra "Jaunaudžu kopšana"														
3 Bauska	Uzņēmējdarbības pamatprincipi				5										
	Meža izmantošanas iespējas tūrismam				9										
	Meža izmantošanas iespējas medībām				18										
	Meža koksnes un nekoksnes resursi				22										
	Koksnes atlieku izmantošana				6										
	koka un koksnes netradicionālās izmantošanas iespējas				10										

	Izdales materiāli	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	3	3		
citi	"Gadskārta" , VMD 2005.					*											
	Buklets "Vesels un spēcīgs stāds"																
	Buklets "Meža inventarizācija"					*											
	Buklets "Padomi meža saimniekam"					*											
	Pārskats "Par vides projektu finansējuma avotiem Latvijas pašvaldībām(BVF 2004)"																
	Buklets "Dienvidlatvijas aktīva krasta teritorija"																
	Avīze "Jakts"					*											
	Buklets "Medības Latvijā"																
	Ciršanas vietu satīrīšana					*											
4 Bauska (2)	Meža nozare Latvijā. Atskats vēsturē					12											
	Meža apsaimniekošanas cikls					6											
	Meža augšanas apstākļu tipi					4											
	Mēslošana un augsnes analīzes					11											
	Augsnes sagatavošana meža atjaunošanai					3											
	Meža likums un saistošie MK noteikumi					25											
	Sastāva kopšanas cirtes. Kailcirtes					4											
	Krājas kopšanas cirtes					5											
	Darba aizsardzības prasības meža darbos					15											
	Dabas aizsardzības prasību ievērošana					9											
	ES struktūrfondu pasākumi mežsaimniecībā					14											
	Meža kaitēkļi un slimības					9											
	Darījumi ar kokmateriāliem					25											
citi	buklets "Lauksaimniecības zemju apmežošana"																
	'Jaunaudžu kopšana"																
	"Apliecinājumi"																
	"Apaļo kokmateriālu uzmērīšana"																
	'kas jāzina meža īpašniekam, veicot darījumus ar meža zemi un kokmateriāliem																
	'Koks un kopšanas cirte"																
	'Ciršanas vietu satīrīšana"																
	'Kā kopt mežu"																
	'Meža atjaunošana"																
'Padomi lauksaimniecībā neizmantoto zemju apmežošanā"																	

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

	Izdales materiāli	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	3	3		
	Izdevums "Darba aizsardzība"																
	Buklets "Trakumsērga"																
	'Atbalsts mežsaimniecībai"																
	Buklets "Atmirusi koksne"																
	"Bioloģisko vērtību saglabāšana dabiskajos meža biotopos"																
	'Veidosim dabai draudzīgāku izcirtumu"																
	'Dabiskie mežu biotopi"																
	'Nodokļi meža īpašniekam"																
5 Daugavpils	Meža raksturojums, pamatfunkcijas						16										
	Meža apsaimniekošanas plāns						9										
	Meža politika						5										
	Meža likums un tā apsaimniekošana						21										
	Darba drošība						23										
6 Krāslava	Meža koksnes, nekoksnes resursi Latvijā, Krāslavas rajonā. Meža politika. Mežs kā ekosistēma. Nākotnes meži. Līdzsvars starp meža audzēšanu koksnes ieguvei un vides vērtībām								15	15							
	Meža apsaimniekošanas pamatprincipi. Meža pasaimniekošanas plāns. Meža apsaimniekošanas plāna praktiskā pielietošana. Demonstrējumu saimniecība z/s "Vālodzes"								20	17							
	Meža resursu aprites paātrināšana. Koksnes atlieku pārstrāde. Neizmantoti energokoksnes resursi. Nacionālā enerģētikas programma									22	9						
	Meža sociāli ekonomiskā potenciāla struktūra. Nekoksnes resursu izmantošanas iespējas. Meža izmantošanas iespējas rekreācijai.									29	17						
	Koka un koksnes netradicionālās izmantošanas iespējas. Tautas ticējumi. Amatniecība. Ārvalstu uzņēmējdarbības pieredze.									10	12						
citi	Avīze "Čiekurs" 4 (2) numuri																
7 Ozolnieki	Meža koksnes resursi										20						
	Likumdošanas jautājumi. Līgumi par mežu, zemju un cirsmu veidošanu										2						
	Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana mežu biotopā										1						
	ES stratēģiskie jautājumi mežsaimniecības jomā										4						
citi ???	ES stratēģiskie jautājumi mežsaimniecības jomā										7						
	Likumdošanas jautājumi. Līgumi par mežu, zemju un cirsmu veidošanu										8						
	Meža izmantošanas iespējas rekreācijai (lauku un mežu ainavas veidošana)										11						
Madona	Mežaudzes cenas noteikšana											4					

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

	Izdales materiāli	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	3	3
	Nepieciešamā dokumentācija										10				
	Jaunaudžu kopšana										5				
	Darba aizsardzība										2				
	Uzņēmējdarbības pamati										10				
	Biznesa plāna izstrāde										40				
	KLP 2007.-2013.										19				
	Apvienību un uzņēmumu dibināšanas dokumentācija										12				
citi	"Lapu koku audzēšana - soli pa solim"- VMD buklets														
	"Meža ainavas, plānošanai un dārzam"														
	ES ieguldījumi mežizstrādes uzlabošanā un racionalizācijā buklets														
9 Ogre	Vietējo saimnieciski nozīmīgo meža koku augšanas apgabali														2
	Augsnes apstrādes veidi un tīrkultūru ierīkošanas shēmas														1
	Augsnes apstrādes veida un tehnikas izvēle														1
	Augsnes auglība														1
	Meža atjaunošana														2
	Galveno koku sugu ziedēšana, augļu un sēkļu gatavības pazīmes, ienākšanās, ievākšanas un nobiršanas laiks														2
	Meža reproduktīvā materiāla kvalitātes prasības														1
	Stādaudzētavas, klimata zonu iedalījums														6
	Metodiskie norādījumi meža mākslīgās atjaunošanas darbu izpildei														3
	Audzes elementi, atšķirīgās pazīmes														2
	Meža augšanas apstākļu tipi														15
	Jaunaudžu kopšana														8
	Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā														6
	Stumbra kaitēkļu dzimtes un raksturojums														6
	Meža slimības un to apkarošana														28
	Kokaugu zaru un stumbru nekrozes														11
	Mikro liegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi														17
	Darba drošības instrukcija koku zāģēšanai ar motorzāģi														15
	Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā														12
	Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība														11
Zemes izmantošana Latvijā														10	
Pasaules mežu sadalījums pa īpašumiem														8	

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

	Izdales materiāli	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	3	3	
	Uzņēmuma līdzekļi													30		
	Meža nozares reglamentējošie tiesību akti													2		
	Valsts un ES atbalsta programmas mežsaimniecībai													11		
10 Ogre 2	Koksnes un mežu resursi dabā													6		
	Malkas Ražošana													4		
	Kokogļu ražošana													5		
	Kārķļu klūgu audzēšana													3		
	Briežu audzēšana													7		
	Emu audzēšana													3		
	Fazānu audzēšana													6		
	Meža tehnikas specifikācijas													19		
citi	meža tehnikas katalogs															
11 Tukums	Dabīgu koka formu pielietošanas iespējas mājībūvē un sadzīves priekšmetu izgatavošanā														6	
	Latvijā sastopamās koku sugas un to izmantošanas iespējas														13	
	Koka izstrādājumu kompozīcijas pamati														5	
	iespējamo mezglu un savienojumu pielietojums koka izstrādājumos														7	
	Senie amatniecības instrumenti koka apstrādē														2	
	Koka izstrādājumu apdares pamati														4	
	Uzņēmējdarbības īpatnības kokapstrādē														18	
citi?? (bukletī)	Dabīgu koka formu pielietošanas iespējas mājībūvē un sadzīves priekšmetu izgatavošanā															
	Latvijā sastopamās koku sugas un to izmantošanas iespējas															
	Senie amatniecības instrumenti koka apstrādē															
	Uzņēmējdarbības īpatnības kokapstrādē															
12 Tukums 2	Meža koksnes un nekoksnes resursi															20
	Koksnes atlieku izmantošana															6
	Nekoksnes izmantošanas iespējas															12
	Meža izmantošana rekreācijai (tūrisms, medības)															32
	Koka un koksnes netradicionālas izmantošanas iespējas															16
	ārvalstu uzņēmējdarbības pieredze															17
	D. Dubrovskis "Meža resursu stāvoklis Latvijā"															
citi	M. Daugavietis "Projekta attīstība"															
	5 brošūras															

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

	Izdales materiāli	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	3	3	
	Valsts pētījumu programma															
	Atskaites par ES pamatnostādņēm															
13 Ozolnieki citi	<i>Buklets par Latvijas amatniecības kameru, brošūra par zeļļa un amata meistara kvalifikācijas iegūšanas kārtību</i>															
	<i>Brošūra par Latvijā sastopamajām koku sugām</i>															
	<i>Buklets par kokapstrādes mašīnām un instrumentiem</i>															
	Kopā	33	57	884	70	142	74	96	70	53	102	211	53	55	103	

APTAUJAS PA PASTU APKOPOJUMS (MEŽSAIMNIECĪBAS MODULIS)

	Rajons	Kādas no kursos iegūtajām zināšanām, prasmēm vai atziņām Jūs jau izmantojāt praksē?	Kādas no kursos iegūtajām zināšanām, prasmēm un atziņām Jūs plānojat izmantot tuvākajā laikā?	Vai pēc kursiem Jūs izmantojat kursos saņemtos izdales materiālus. Ja jā, tad kādus un kur?	Uzrakstiet, lūdzu, kādus mācību tematus vai jautājumus mežsaimniecībā Jūs vēlētos apgūt turpmāk?	Dzim., (1=vīr.; 0=siev.)	Vecums, gadi	saimniecība, ha	meži, ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Bauska	šķērslaukuma noteikšana; mežaudzes izvērtēšana	mākslīgā un dabīgā atjaunošana; LNZ apmežošana; projekta izstrāde finansējumam meža kvalitātes uzlabošanai un LNZ apmežošanai	tabulas par meža biežību (izlases cirtes izstrādē); pāršķirstu, ja ir neskaidrības vai kāds prasa padomu	par "mūžīgo mežu"; sortimentu sagatavošanas iespējas, lai var sadarboties ar firmām, kas pērk mežus uz celmu (lai neapkrāptu?)	1	50	77,2	33,8
2	Balvi	atjaunošana; jaunaudžu kopšana; juridiski jautājumi saistībā ar meža atjaunošanu	jaunaudžu kopšana; krājas kopšanas	jā, pārlasu, papētu, salīdzinu	nav tik lielas meža platības, neesmu tik kompetenta; pietiek ar kursos iegūtajām	0	66	35,8	13,5
3	Tukums	augu aizsardzība??? Dalos zināšanās ar kaimiņiem	augu aizsardzība; vajadzēs maks padoms meža takas izveidošanā	augu aizsardzība; lauku tūrisma materiālus (soliņi un glītās atkritumu tvertnes)	aizsargājamās augu sugas	0	40	11,6	0
4	Balvi	meža stādīšana	apmežot savu zemi - 2 ha (LNZ?)	pie meža stādīšanas un citur	meža stādu iegūšana; darbarīku iegāde	1	36	20	4
5	Balvi	pati nē, jo pagaidām nenodarbojos ar lauksaimniecību; bet palīdzēju citiem teorētiski. Praktiski pielietāju darba aizsardzību	koledžā, kur šogad iestājos	noder dzīvē; tabulas ar šķirņu nosaukumiem; izsējas normas; vietu nosaukumi un adreses iegādei	m/s bija ļoti īss kurss un tēmu daudz - vajag pielikt kādas pāris stundas klāt. Vairāk piemēru no reālās dzīves, vairāk juridisko pusi un likumus, nav noslēpums, ka laukos ar informāciju grūti vai arī cilvēkiem vienkārši neatliek laika visam sekot.		34	28	4,8

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Balvi	lietkoku sagatavošana	meža atjaunošana	tabulas aprēķiniem	vairāk ārzemju pieredzi	1	57	67	46
7	Bauska	nebija iespēja, bet uzmanīgāk pētīju mežu	mežu izkopšu	pagaidām tikai, lai pamācītos, palasītu neskaidros jautājumus, esmu nopirkusi vēl mežu un ceru, ka materiāli palīdzēs apsaimniekot	vēl jāizmanto iegūtās zināšanās.	0	62	105	8,5
8	Madona	ieguvu detalizētāku informāciju darbam mežistrādē un kokapstrādē (darba drošība; meža tipi; koksnes īpatnības)	kopšanas cirtes, krūmāju transformācija; vēlos izveidot nelielu tūrisma objektu	Patreiz nē. Nav finansiālas iespējas savu projektu realizācijai	šo pašu ciklu atkārtot 2007 - 2013 periodā, jo daudz kas mainīsies. Noderīga ir svaigākā informācija, kas netiek publicēta presē (daļēji zināmi komercdati). Vēlētos līdzīgus kursus zivsaimniecībā, tūrismā	1	35	6,9	1,5
9	Balvi	jaunaudžu kopšanā; ieviesu sev kokmateriālu uzskaites žurnālu, par ko uzzināju kursus		jaunaudžu kopšana; kokaudzētavu pakalpojumu - stādu pieteikšanai:)		0	55	70	10,6
10	Balvi	jaunaudžu kopšana; nogabalu iestigošana	mazvērtīgu un neauglīgu zemju apstādīšana	izmantoju, bet materiālu ir ļoti maz	kā pārstrādāt savu meža produkciju uz vietas - ko ražot; kā pareizi slēgt līgumus; cenas utt. kā maziem (nevis lieliem uzņēmējiem) jādarbojas	1	49	330	87
11	Balvi	dzīvnieku piebarošana ar raugu	zīles glabāšana un ozolu audzēšana	dārza ierīkošanā; slimību un kaitēkļu apkarošanā	kā strādāt mežā un neslimot	1	58	60	20
12	Bauska	ar VID saistīta meža likumdošana; jaunaudžu kopšana; darbojoties zināju, kādu speciālistu meklēt	meža atjaunošana	likumus, MK noteikumus; kontaktinformāciju	lielāks mācību stundu apjoms būtu jāpaada mežā; pie tam dažādos	0	41	20,5	20,2

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Bauska	2005 g. sertificēju saimniecību bioloģiskās l/s produktu ražošanā; pati vedu grāmatvedību	ZS struktūrfondu apguvi; saldētavas būvniecību	grāmatvedība; augkopība	aizsargājamās meža teritorijas apsaimniekošana	0	48	42,9	6,4
14	Tukums	praktiski visas iegūtās zināšanas	par grāmatvedības kārtošanu, par lopkopību	materiāli, ka nepieciešami VID un gada deklarācijas iesniegšanai	zināšanas mežsaimniecībā šobrīd paplašināt nav nepieciešams	0	44	17,4	0,5
15	Balvi	meža atjaunošana, kopšana, jaunaudžu kopšana	LNZ apmežošana (ar visu teorētisko pamatojumu)	sievas meža kopšana un atjaunošanā, arī savējā	stādīšana, kopšana, kaitēkļu apkarošana, sugu izvēle	1	56	17,9	6,1
16	Balvi	vēl ne, bet domāju	stādīt jaunu mežu	domāju to darīt	kas ir mūsu laikos vajadzīgs un jauns	0	35	26	16
17	Madona	vēl neesmu izmantojusi, bet ik pa brīdim tajos ieskatos	sakarā ar kailcirtes darbiem ir ļoti noderīgi visu izsvērt, izvērtēt, lai to visu varētu droši veikt; atjaunošanas darbus meža stādīšanā, kopšanā	izdales materiālus par meža kopšanu, vērtēšanu, izstrādi	man nav zināšanu, tāpēc interesē viss, kas sastās ar privātā meža apsaimniekošanu	0	62	30	12

MEŽSAIMNIECĪBAS MODUĻA IZGLĪTĪBAS KURSU APTAUJĀTO KLAUSĪTĀJU SARAKSTS

1. **jautājums** - Kas no mācītā ir izmatots praksē?

2. **jautājums** - Ko no mācītā ir plānots izmantot nākotnē?

3. **jautājums** - Kas ir bijis visvērtīgākais ?

Nr.	Rajons	Pagasts	Dzim	Vec.	Mežs, ha	1. jautājums	2. jautājums	3. jautājums	Piezīmes
1	Alūksnes	Ziemeru	siev.	-		Jaunu koku audzēšanas metodes.	Apmežot.	Viss ir bijis vērtīgs.	Atteicās nosaukt savu vecumu un meža platību.
2	Alūksnes	Jaunlaicenes	vīr.	33	50	Jaunaudžu kopšana.	Grūti teikt.	Viss ir bijis vērtīgs.	
3	Alūksnes	Jaunalūksnes	vīr.	64	1	Sakopa un patīrīja.	Neplāno.	Viss ir bijis vērtīgs.	
4	Alūksnes	Virišu	siev.	44		Nekas nav darīts.	Neplāno.	Viss ir bijis vērtīgs.	
5	Alūksnes	Veclaicenes	vīr.	57	30	Ir zāģēts un kopts.	Kopt un izmantot tālāk. Realizēt.	Nostiprinājis zināšanas, izmantotie jaunākie materiāli.	Gribētu iziet kursus par to kā realizēt izstrādāto.
6	Ogres	Rembates	siev.	43	20	Nekas nav darīts.	Grūti teikt.	Iegūtas ir zināšanas par visām ar mežu saistītām "papīru būšanām", jo pirms tam neko nezināja. Noteikti vajadzīgi kursi.	Šogad izstrādāja lauksaimniecības projektu, tāpēc ar mežu neko nedarīja.
7	Ogres	Krapes	vīr.	-	30	Meža kopšana, stādīšana, atjaunošana	Kopt tālāk, retināt, atēnot.	Vērtīgi par taksāciju, mērīšanu, dastošanu. Ļoti vajadzīgi.	Pārtrūka saruna, pēc tam sazvanīt vairs nevarēja.
8	Ogres	Krapes	vīr.	63	9,5	Nosprauda līniju, nocirta cirsmu.	Grūti teikt.	Tagad pats var daudzko izdarīt.	
9	Ogres	Ikšķiles lt.	vīr.	58	6	Novērtēja mežu, attīrīja, kopa.	Neplāno.	Ļoti vajadzīgi kursi, jo pirms tam neko nezināja.	
10	Ogres	Mēngeles	vīr.	67	22	Izveidoja meža meliorāciju.	Grūti teikt.	Pieredzējuši lektori. Nodarbības svaigā gaisā.	Trūkums - nebija skaidra un sīki izplānota darba plāna.

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

11	Preiļu	Rožupes	vīr.	41	2,5	Izveidoja projektu, lai piesaistītu Sapard līdzekļus.	Apmežot, tīrīt, audzēt.	Lieliski mācībspēki, īsti profesionāli, plašs materiāls.	Trūkums - kursi notiek darba laikā.
12	Jelgavas	Sidrabenēs	siev.	53	2,5	Nekas nav darīts, jo nav vajadzības.	Plāno, taču pagaidām neko konkrētu.	Papildināja zināšanas. Īpaši patika par ainavu veidošanu.	
13	Rīgas	Salaspils	vīr.	46	14	Nekas nav darīts.	Plānots veikt attīrīšanu un izveidot meliorāciju.	Viss ir bijis vērtīgs.	
14	Ogres	Krapes	vīr.	66	15	Meža kopšana, izlases cirte, retināšana, stādīšana.	Kops iestādīto.	Viss ir bijis vērtīgs.	
15	Ogres	Rembates	vīr.	46	0,5	Nekas nav darīts.	Dabiskā atjaunošana.	Ir gūts priekšstats.	
16	Ogres	Lēdmanes	vīr.	33	2	Vērtības aprēķins mežam, taksācija.	Neplāno.	Ļoti vajadzīgi kursi, jo bija nodarbības mežā.	
17	Dobeles	Ukru	vīr.	60	11	Jaunaudžu kopšana.	Cirst malku, zāģēt būvniecībai.	Viss ir bijis vērtīgs.	
18	Jelgavas	Sesava	siev.	-	-	Nekas nav darīts.	Cirst.	-	Pārtrauca sarunu, pēc tam sazvanīt vairs nevarēja.
19	Dobeles	Bēnes	vīr.	48	25	Pagaidām nav.	Plāno, taču pagaidām neko konkrētu.	Paplašina redzesloku, rodas jaunas idejas. Inga Straupe - laba lektore.	
20	Jelgavas	Sidrabenēs	siev.	65	19	Atjaunoja kailcirti, kopj jaunaudzi, kopšanas cirte.	Plāno, taču pagaidām neko konkrētu.	Bija zināmas lietas, taču ieguva daudz jauna. Uzzināja par netradicionālo saimniekošanu.	
21	Jelgavas	Cenu	siev.	55	6	Kopj jaunaudzi.	Lauku tūrisms. Veidot atpūtas parku.	Kursi bija vērtīgi un vajadzīgi.	
22	Preiļu	Aglonas	vīr.	25	18	Pagaidām nav.	Sakops un apmežos.	Viss ir bijis vērtīgs.	
23	Ogres	Ogresgals	vīr.	40	6,9	Apkaroja astoņzobi. Zāģēja.	Kops jaunaudzi.	Neko daudz tie kursi nedeļa.	
24	Ogres	Lielvārdes It.	vīr.	-	-	-	-	-	Negribēja runāt, jo neko neatceras.

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

25	Daugavpils	Pilskalnes	siev.	49	3	Pagaidām nav.	Nepārdoš, saglabās, tīrīs.	Patika organizācija un lekcijas, kā arī materiāli. Varētu vairāk praktisku darbu.	
26	Daugavpils	Vabales	siev.	-	-	-	-	Kursi bija vērtīgi un vajadzīgi.	Nepieder mežs.
27	Daugavpils	Pilskalnes	vīr.	37	5,4	Pagaidām nav.	Cirst un stādīt.	Tagad var saprast ar mežu saistīto birokrātisko papīru būšanu.	
28	Preiļu	Sutru	siev.	26	30	Izstrādā projektu.	Cirst un apmežot.	Ļoti vērtīga informācija par likumdošanu. Kursi varēja būt vēl praktiskāki.	
29	Daugavpils	Pilskalnes	vīr.	36	5,7	Nekas nav darīts.	Neko neplāno darīt.	Kursi bija interesanti.	
30	Daugavpils	Naujienas	siev.	41	9,2	Nekas nav darīts.	Jāattīra jaunaudze, sanitārā cirsma, purvainajā platībā audzēt dzērvenes.	Ļoti noderīga informācija par likumdošanu, lai zina kādi pienākumi, kādas tiesības.	
31	Ogres	Ikšķiles lt.	vīr.	53	0,5	Nekas konkrēts nav darīts.	Grūti teikt.	Iegūti jauni atzinumi, idejas, virzieni.	
32	Daugavpils	Salienas	siev.	62	6,7	Aprēķināts meža vecums.	Atjaunot kailcirti, varbūt pārdot.	Daudz labu materiālu un praktiskas informācijas.	
33	Preiļu	Pelēču	siev.	54	17	Nekas nav darīts, jo nav vajadzības.	Kopt jaunaudzi.	Ļoti noderīgi un vajadzīgi kursi, kas sniedz jaunas zināšanas.	
34	Krāslavas	Andrupes	siev.	35	4,5	Nekas nav darīt, jo nav laika.	Izretināt jaunaudzi, iztīrīt pārējo mežu.	Ļoti interesanti un saistoši kursi. Patika izbraukums. Noteikti noderēs, jo bija labi un zinoši lektori.	
35	Alūksnes	Ilzenes	siev.	-	-	-	-	-	Nevēlējās atbildēt.
36	Jelgavas	Sidrabenis	siev.	65	33	-	Jāveic atjaunošanas un kopšanas darbi.	Interesanti.	Trūkumi - nestāstīja par Eiropas fondu līdzekļiem. Teica, ka nauda ir iztērēta jau uz priekšu.
37	Krāslavas	Ezernieku	vīr.	31	8	Gatavo projektu, apmežo lauksaimniecības zemi.	Plāno apmežot vēl 5 ha zemes. Izstrādāt kopšanas cirti.	Ļoti vērtīga informācija. Tagad spēj orientēties. Patika praktiskā nodarbība.	

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

38	Liepāja	-	vīr.	49	-	Zināšanas ir nodotas tālāk saviem skolniekiem.	-	Viss ir bijis vērtīgs.	Nepieder mežs.
39	Ogres	Ikšķiles lt.	siev.	35	25	Šobrīd ir viena kailcirte.	Nevar izlemt vai izstrādāt kailcirti vai izlases cirti.	Kā sievietei, kas no tā neko nesaprot, ļoti vērtīgi. Tagad zina ar ko konsultēties neskaidros jautājumos.	
40	Rīgas	-	vīr.	34	100	Dēļu kraušanas metodika.	Kopt un izstrādāt nelielos apjomos.	Par sanitārām metodēm. Par meža produktiem farmācijā. Par projektu veidošanu.	
41	Jelgavas	Jaunbērzes	vīr.	-	-	-	-	-	NEKAD NAV TĀDOS KURSOS PIEDALĪJIES!
42	Krāslavas	Dagdas	siev.	65	30	Nekas nav darīts.	Domā cirst un kopt.	Obligāti vajadzīgi kursi, lai zinātu kā mežs aug.	
43	Krāslavas	Dagdas	vīr.	48	14	Stādīts un kopts.	Nepārdot, bet izmantot, izstrādāt.	Bija vērtīgi, jo bijām dabā.	
44	Alūksnes	Jaunlaicenes	siev.	47	1	Nekas nav izmantots.	Nav plānots izmantot.	Par taksāciju. Iegūta apziņa, ka viss ir izmantojams.	
45	Alūksnes	Jaunlaicenes	siev.	27	60	Noteica koku vecumu, koku kvalitāti.	Attīrīt un izmantot lietderīgi.	Ir iegūtas vispārīgas zināšanas par mežu, jo nebija tādu iepriekš.	
46	Alūksnes	Jaunalūksnes	vīr.	39	50	Pagaidām nav.	Jaunaudžu kopšana.	Informācija tieši par jaunaudzēm un apmežošanu.	
47	Krāslavas	Robežnieku	vīr.	24	4	Nekas nav izmantots.	Tuvākajā nākotnē nekas nav plānots.	Tas ir pārāk grūts jautājums.	

46,6 17,9

vīr.= 57%

MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBAS EKSPERTVĒRTĒJUMU RANGI (VIETA)

Nr	Mācību metodes, līdzekļi	LLKC biroju vadītāji				LLKC speciālisti				Mācībspēki		Aprēķinātie rādītāji					
		V	LK	IM	LF	DB, augkop.	SL, grāmatv.	RB, grāmatv.	MS, tālākizglīt.	AK	MB	Vērtējumu rangu Σ	Rangs Σ rangs R_{Σ}	Rangu mediāna M_{eR}	M_{eR} rangs R_M	Min... Max vērtējuma rangs	Amplitūda A
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.						
1.	Lekcija	8,5	6	5	4,5	4,5	4,5	3	5,5	3,5	10	55,5	5	4,8	3,5	3...10	7
2.	Darbs grupās	8,5	6	10,5	11	11	10,5	3	12	8,5	5	80	10	9,5	10	3...12	9
3.	Demonstrējumi	8,5	6	5	11	11	4,5	3	5,5	8,5	5	62	7	7,0	9	3...11	8
4.	Diskusijas	3	6	5	4,5	4,5	10,5	11	5,5	3,5	5	59	6	5,0	6	3...11	8
5.	Ekskursijas	3	6	5	4,5	4,5	4,5	7	5,5	3,5	5	49	2,5	4,8	3,5	3...7	4
6.	Praktiskie darbi	3	6	5	4,5	4,5	4,5	3	5,5	3,5	5	45	1	4,5	1	3...6	3
7.	Lomu spēles	13	6	10,5	11	11	10,5	11	12	12,5	11,5	109,5	13	11,0	11,5	6...13	7
8.	Videofilmas	8,5	6	5	4,5	4,5	10,5	11	5,5	8,5	5	76	9	5,8	8	4,5...11,5	7
9.	Grafaprojektors (kodoskops, plēves)	8,5	13	12,5	11	11	13	11	5,5	3,5	11,5	101	11	11,0	11,5	3,5...13	9,5
10.	Grāmatas, brošūras	12	12	12,5	11	11	4,5	11	5,5	12,5	13	105,5	12	11,5	13	4,5...13	8,5
11.	Dokumenti	8,5	6	5	4,5	4,5	4,5	7	12	8,5	5	66	8	5,5	7	4,5...12	7,5
12.	Att. demonstrē. ar datoru (pr. PowerPoint)	3	6	5	4,5	4,5	4,5	3	5,5	11	5	52,5	4	4,8	3,5	3...11	8
13.	Pieredzes apmaiņa	3	6	5	4,5	4,5	4,5	7	5,5	3,5	5	49	2,5	4,8	3,5	3...7	4

MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBAS EKSPERTVĒRTĒJUMU APRĒĶINĀTO RĀDĪTĀJU KOPSA VILKUMS

Nr	Mācību metodes, līdzekļi	Aprēķinātie vērtējumu (1- 4) rādītāji						Aprēķinātie vērtējumu rangū rādītāji					
		Vērtējumu Σ	Σ Rangs R_{Σ}	Meiāna M_e	M_e rangs M_{eR}	Min... Max vērtējums	Amplitūda A	Vērtējumu rangū Σ	Rangū Σ rangs R_{Σ}	Rangū mediāna M_{eR}	M_{eR} rangs R_M	Min... Max vērtējuma rangs	Amplitūda A
1.	Lekcija	38	5	4	4	3...4	1	55,5	5	4,8	3,5	3...10	7
2.	Darbs grupās	34	9	3	11,5	3...4	1	80	10	9,5	10	3...12	9
3.	Demonstrējumi	37	6,5	4	4	3...4	1	62	7	7,0	9	3...11	8
4.	Diskusijas	37	6,5	4	4	2...4	2	59	6	5,0	6	3...11	8
5.	Ekskursijas	39	2,5	4	4	3...4	1	49	2,5	4,8	3,5	3...7	4
6.	Praktiskie darbi	40	1	4	4	4	0	45	1	4,5	1	3...6	3
7.	Lomu spēles	23	13	3	11,5	1...4	3	109,5	13	11,0	11,5	6...13	7
8.	Domu kartes	...		3	11,5	1...3	2						
9.	Videofilmas	34	9	3,5	8,5	2...4	2	76	9	5,8	8	4,5...11,5	7
10.	Grafaprojektors (<i>kodoskops, plēves</i>)	29	11	3	11,5	2...4	2	101	11	11	11,5	3,5...13	9,5
11.	Grāmatas, brošūras	26	12	2,5	14	1...4	3	105,5	12	11,5	13	4,5...13	8,5
12.	Dokumenti	34	9	3,5	8,5	2...4	2	66	8	5,5	7	4,5...12	7,5
13.	Att. demonstrē. ar datoru (progr. <i>PowerPoint</i>)	38,5	4	4	4	2,5...4	1,5	52,5	4	4,8	3,5	3...11	8
14.	Pieredzes apmaiņa	39	2,5	4	4	3...4	1	49	2,5	4,8	3,5	3...7	4

MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBAS EKSPERTVĒRTĒJUMU
KOPSAVILKUMS

Vērtējums 4 ballu skalā: 1 – nelietderīga; 2 – vairāk nelietderīga kā lietderīga; 3 – vairāk lietderīga nekā nelietderīga; 4 – lietderīga

N. p. k.	Mācību metodes, līdzekļi	LLKC biroju vadītāji			LLKC speciālisti			Mācībbspēki				Aprēķinātie rādītāji					
		V	LK	IM	LF	DB augkopībā	SL grāmatvedībā	RB grāmatvedībā	MS, tālāki-izglītībā	AK	MB	Vērtējumu Σ	Σ Rangs R_{Σ}	Meiāna M_e	M_e rangs R_{M_e}	Min... Max vērtējums	Amplitūda A
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10						
1.	Lekcija	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	38	5	4	4	3...4	1
2.	Darbs grupās	3	4	3	3	4	3	4	3	3	4	34	9	3	11,5	3...4	1
3.	Demonstrējumi	3	4	4	3	4	4	4	4	3	4	37	6,5	4	4	3...4	1
4.	Diskusijas	4	4	4	4	4	3	2	4	4	4	37	6,5	4	4	2...4	2
5.	Ekskursijas	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	39	2,5	4	4	3...4	1
6.	Praktiskie darbi	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	1	4	4	4	0
7.	Lomu spēles	1	4	-	3	3	3	2	3	2	2	23	13	3	11,5	1...4	3
8.	Domu kartes	1	-	-	3	3	-	-	3	3	1	...		3	11,5	1...3	2
9.	Videofilmas	3	4	4	4	3	3	2	4	3	4	34	9	3,5	8,5	2...4	2
10.	Grafaprojektors (kodoskops, plēves)	3	2	4	3	3	2	2	4	4	2	29	11	3	11,5	2...4	2
11.	Grāmatas, brošūras	2	3	2	3	3	4	2	4	2	1	26	12	2,5	14	1...4	3
12.	Dokumenti	3	4	2	4	4	4	3	3	3	4	34	9	3,5	8,5	2...4	2
13.	Att. demonstrē. ar datoru (pr. PowerPoint)	4	4	4	4	4	4	4	4	2,5	4	38,5	4	4	4	2,5...4	1,5
14.	Pieredzes apmaiņa	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	39	2,5	4	4	3...4	1
15.	Patstāvīgie darbi: darba burt., raž. plāns u.c.		4	4													
16.	Situāciju analīze	4									4	...					
17.	Projektu metode	1									3	...					
18.	Prāta vētra								3			...					
19.	Tāfele un tāfelpapīrs									2		...					

Metodes un līdzekļus 15. līdz 19. eksperti pievienojuši papildus anketā dotajām.

R_{Me} – norāda metodes rangs (vietu) pēc ekspertu dotā lietderības vērtējuma. Tā izteikta ar saistītiem rangiem 14 iespējamo vietu robežās, piemēram, $R_{Me} = 4$ norāda, ka šo metožu vērtējums šajā gadījumā daļa 1. līdz 7. vietu, sadzīvīskā izpratnē visas ir 1. vietā. Ņemot vērā, ka vērtējums ir subjektīvs (rangu līmeņa, vai skalas mērījums) vērtējumi ranžēti, lai datu apstrāde atbilstu mērījumu skalai (sk. 5.pielikumu) Mācību metožu un līdzekļu vērtējumu kopsavilkums dots 6. pielikumā, sakārtojums pēc to lietderības, ņemot vērā vērtējumu kopsavilkumu dots 6. tabulā.

EKSPERTU PIEZĪMES PAR MĀCĪBU METOŽU UN LĪDZEKĻU LIETDERĪBU

Nr	Mācību metodes, līdzekļi	Ekspertu piezīmes
1.	Praktiskie darbi	Tēmās, kurās mācās veikt aprēķinus un aizpildīt veidlapas, dokumenti. Ļoti lietderīgi, ir pieaugušo auditorijas, kas tieši vēlās šos praktiskos darbus, lai varētu izmantot konkrēto situāciju aprakstus un saimniecību datus. Beigās jākonsultē par rezultātu.
2.	Att. demonstrē. ar datoru (pr. PowerPoint)	+ Vairāk un plašāk var apskatīt informāciju un vizuāli tā ir pievilcīgāka Ļoti ērta, ietaupa laiku salīdzinājumā ar grafoprojektoru. -- Atkarībā no saturiskās kvalitātes. Neliek klausītājam nepārtraukti domāt līdzī, ja iedota pilna kopija. Kaut kas būtu arī jāpieraksta
3.	Ekskursijas	+Parasti mācību braucieni, kuros redz un izvērtē citu sasniegto lauksaimniecībā. Ļoti patīk pašiem kursantiem; pieprasītas. Ciešāk veido savstarpējos kontaktus, dod iedvesmu, motivāciju radošu pieeju turpmākajam darbam. =Precīzi jāzina, ko skatīsies. -- Dārga un laikietilpīga.
4.	Pieredzes apmaiņa	+Ekskursiju un mācību braucieniu laikā tiešs kontakts ar citiem saimniekiem par redzēto; klausītājiem ļoti patīk. =Tai jābūt proporcionāli sadalītai laika ziņā no visa kopējā kursu garuma un tai jābūt labi vadītai no lektora puses.
5.	Lekcija	Pieaugušo auditorijā ir nepieciešamas arī klasiskās vērtības, tikai ne ilglaicīgi. Galvenā, svarīgākā, jaunākā un aktuālākā informācija. Noteikti jābūt papildinātai ar uzskates materiāliem, tad tā ir efektīva Jābūt īsai, ar piemēriem, jautājumiem klausītājiem.
6.	Diskusijas	Izvērtē problēmas. Lektors var uzzināt kura tēma jāapskata dziļāk, apmainās savstarpējā pieredzē. Iespēja dalīties ar dažāda veida pieredzi. Komunikatīvo prasmju attīstība. Reizēm var noderēt apspriešanai piedāvātais apgalvojums Jautājumiem jābūt aktuāliem un precīzi formulētiem, lektoram jākontrolē laiks.
7.	Dokumenti	Vizuāls priekšstats par konkrētā dokumenta aizpildīšanu Ja tematam tie ir nepieciešami. Prasa skaidrojumu.
8.	Videofilmas	+Plašāks ieskats izvēlētajā tēmā. Nevis kā ilustrācija, bet kā jaunas informācijas ieguve. =Tām jābūt ne garākām par 20 min. Un filmas demonstrējumam ir nepieciešamas kvalitatīvas audiālās un vizuālās iekārtas, jo klausītāju grupu skaits parasti ir diezgan liels.
9.	Demonstrējumi	Ekskursiju laikā, gan kā atslodze, gan jaunas pieredzes uzkrāšana. Noteikti nepieciešami, piesaista auditorijas uzmanību.

10.	Darbs grupās	+Ir temati, kur tas ļoti vajadzīgs. =Vadītājam ir jābūt ļoti organizētam, lai klausītāji nenogurtu no jau diezgan populārās mācību metodes <i>darbs grupās</i> Precīzi jā sagatavo uzdevumi, beigās jābūt izvērtējumam. --Prasa daudz laika ne vienmēr darbs grupā dod vēlamu rezultātu; mēdz būt laikietilpīga.
11.	Lomu spēles	+Parasti izmantojam uzņēmējdarbības modulī. Metodes lietderība ir atkarīga no klausītāju sastāva. --Pieaugušo auditorijā mazāka atsaucība, jo pieaugušajiem šķiet, ka tas nav tik svarīgi, lai tam veltītu laiku. Zemnieki pieņem nelabprāt, jo viņi ir praktiķi, nespēj iedziļināties, nevēlas spēlēt teātri
12.	Grafoprojektors (kodoskops, <i>plēves</i>)	+Liela daļa lektoru strādā ar grafoprojektoru, tas vēl būs vajadzīgs arī turpmāk. Ja lieli burti un izmantotas krāsas, klausītājam ir jādomā līdzī. --Tiek izmantots arvien retāk, jo prasa vairāk laika nekā <i>Power Point</i> . Var izmantot citus demonstrēšanas paņēmienus (video) Arvien vairāk nepieciešams multimediju projektors un portatīvais dators, lai izmantotu <i>PowerPoint</i> programmu.
13.	Grāmatas, brošūras	+Kā izdales materiāli grāmatas vai brošūras veidā, kuros atstāta vieta piezīmēm. Jābūt katram klausītājam, lai var izmantot mājās. --Informācija nav pilnīga, jo strauji mainās aktuālākais un jaunākais izvēlētajās tēmās. Zemniekam nav laiks ieskatīties grāmatā, ko viņš pats nav pierakstījis. Grāmatas tikai rada priekšstatu
14.	Domu kartes	+Noderīga, ja pirms tam skaidri parāda kas un kā jādara, lai gan lektori to bieži nepielieto. Ne pārāk daudz, svarīgākās var būt kā izdales materiāli. Var noderēt norādes, kur meklēt internetā. --Zemnieki pieņem nelabprāt, jo viņi ir praktiķi, nespēj iedziļināties, nevēlas spēlēt teātri.
15.	<i>Patstāvīgie darbi: darba burtnīcas, ražošanas plāns u.c.</i>	Konkrēti izstrādā materiālus par savu saimniecību, var tos analizēt, izvērtēt un salīdzināt
16.	<i>Situāciju analīze</i>	
17.	<i>Projektu metode</i>	--Nav praktizējošiem zemniekiem piemērota, jo ir par maz laika, lai viņus ievirzītu, izstrādātu un aizstāvētu projektu.
18.	<i>Prāta vētra</i>	+Ir situācijas, kad nepieciešamas konkrētās grupas klausītāju idejas tālākajam uzdevumam vai praktiskajam darbam.
19.	<i>Tāfele un tāfelpapīrs</i>	+Reizēm ļoti noder kā palīg līdzeklis, lai gan to vietā var izmantot grafoprojektora folijas.

KLAUSĪTĀJU VĒRTĒJUMS (ANKETAS AIZPILDĪTAS PĒC KURSU
NOKLAUSĪŠANĀS)

Vieta	Kritēriji		VĒRTĒJUMS							
			teicami	labi	apm	slikti	teicami	labi	apm	slikti
			skaits				%			
Ogre - 1		kurss kopumā	9	9			50	50		
	lektors	A	8	10			44	56		
		B	7	11			39	61		
		C	8	9	1		44	50	6	
		D	8	10			44	56		
		E	9	9			50	50		
		F	12	6			67	33		
	mācību mat.	saturs	6	11	1		33	61	6	
		noformējums	4	11	2		24	65	12	
		ērtība	5	13			28	72		
	darba apstākļi		8	9	1		44	50	6	
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	3	15			17	83		
praktiski liet. Māc.mat.		5	13			28	72			
Ogre - 2		kurss kopumā	5	10	1		31	63	6	
	lektors	A	3	12	1		19	75	6	
		B	7	3	3		54	23	23	
		C	11	5			69	31		
	mācību mat.	saturs	5	11			31	69		
		noformējums	4	12			25	75		
		ērtība	3	13			19	81		
	darba apstākļi		8	8			50	50		
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	5	10	1		31	63	6	
		praktiski liet. Māc.mat.	1	15			6	94		
Krāslava - 1		kurss kopumā	8	7			53	47		
	lektors	prasme izskaidrot	11	4			73	27		
		praktiski piemēri	11	4			73	27		
		kontakts ar dalībniekiem	11	4			73	27		
		saturs	7	8			47	53		
	mācību mat.	noformējums	8	7			53	47		
		ērtība	5	10			33	67		
		darba apstākļi	8	7			53	47		
	ieguvums	jaunas zināšan., idejas	5	10			33	67		
		praktiski liet. Māc.mat	5	10			33	67		
Krāslava - 2		kurss kopumā	11	4			73	27		
	lektors	prasme izskaidrot	9	6			60	40		
	mācību mat.	saturs	8	6			57	43		
		noformējums	8	6			57	43		
		ērtība	7	6	2		47	40	13	
	darba apstākļi		9	4	1		64	29	7	

Vieta	Kritēriji		VĒRTĒJUMS							
			teicami	labi	apm	slikti	teicami	labi	apm	slikti
			skaits				%			
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	8	7			53	47		
		praktiski liet. Māc.mat	8	5	1		57	36	7	
Bauska - 1		kurss kopumā	6	11			35	65		
	lektors	A								
		B								
		C								
		D								
		E								
		F								
		G								
	mācību mat.	saturs	12	5			71	29		
		noformējums	10	7			59	41		
		ērtība	8	8	1		47	47	6	
	darba apstākļi		17				100			
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	10	7			59	41		
praktiski liet. Māc.mat		7	10			41	59			
Bauska - 2		kurss kopumā	4	20	1		16	80	4	
	lektors	A	8	11	1		40	55	5	
		B	7	15			32	68		
		C	12	9			57	43		
		D	8	14			36	64		
		E	7	6			54	46		
		F	8	12			40	60		
		G	3	8			27	73		
		H		10	1		0	91	9	
	mācību mat.	saturs	3	21			13	88		
		noformējums	2	19	3		8	79	13	
		ērtība	1	21	2		4	88	8	
	darba apstākļi		9	15			38	63		
ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	2	22			8	92			
	praktiski liet. Māc.mat.	3	19	2		13	79	8		
Tukums - 1		kurss kopumā	11	3			79	21		
	lektors	prasme izskaidrot	11	4			73	27		
		praktiski piemēri	10	3	1		71	21	7	
		kontakts ar dalībniekiem	10	5			67	33		
	mācību mat.	saturs	9	6			60	40		
		noformējums	9	5	1		60	33	7	
		ērtība	9	6			60	40		
	darba apstākļi		8	6			57	43		
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	11	3	1		73	20	7	
praktiski liet. Māc.mat		10	5			67	33			
Tukums - 2		kurss kopumā	1	12	1		7	86	7	
	lektors		6	8	1		40	53	7	
	mācību mat.	saturs	4	10	1		27	67	7	
		noformējums	1	14			7	93		

Vieta	Kritēriji	VĒRTĒJUMS								
		teicami	labi	apm	slikti	teicami	labi	apm	slikti	
		skaits				%				
		ērtība	3	12			20	80		
	darba apstākļi		4	11			27	73		
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	5	9			36	64		
		praktiski liet. Māc.mat.	2	12			14	86		
Balvi - 2		kurss kopumā	15	10			60	40		
	lektors	prasme izskaidrot	17	6			74	26		
		praktiski piemēri								
		kontakts ar dalībniekiem								
	mācību mat.	saturs	10	12			45	55		
		noformējums	9	10			47	53		
		ērtība	7	12	1		35	60	5	
	darba apstākļi		9	12	1		41	55	5	
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	11	8	1		55	40	5	
		praktiski liet. Māc.mat.	10	8	1		53	42	5	
Balvi - 1		kurss kopumā	29	16	2		62	34	4	
	lektors		36	10	1		77	21	2	
	mācību mat.	saturs	28	18	1		60	38	2	
		noformējums	30	14	3		64	30	6	
		ērtība	26	19	2		55	40	4	
	darba apstākļi		27	18	2		57	38	4	
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	28	19			60	40		
		praktiski liet. Māc.mat.	28	18	1		60	38	2	
Alūksne	lektors	A	2	14	2		11	78	11	
		B	2	15	1		11	83	6	
		C	1	16	1		6	89	6	
		D	4	13	1		22	72	6	
		F	6	12			33	67		
		G	3	15			17	83		
	mācību mat.	saturs	4	13	1		22	72	6	
		noformējums	5	13			28	72		
		ērtība	6	12	1		32	63	5	
	darba apstākļi		3	14	1		17	78	6	
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	4	12	2		22	67	11	
		praktiski liet. Māc.mat.	5	11	2		28	61	11	
Ozolnieki		kopumā	5	10			33	67		
	lektors	A	9	6			60	40		
		B	6	5	4		40	33	27	
		C	7	5	3		47	33	20	
		D	11	4			73	27		
		E	12	3			80	20		
		F	8	7			53	47		
		G	11	4			73	27		
		H	10	5			67	33		
	mācību mat.	saturs	8	7			53	47		
noformējums		6	9			40	60			

Vieta	Kritēriji	VĒRTĒJUMS								
		teicami	labi	apm	slikti	teicami	labi	apm	slikti	
		skaits				%				
Vieta	ērtība	6	9			40	60			
	darba apstākļi	9	6			60	40			
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	11	4			73	27		
		praktiski liet. Māc.mat.	7	8			47	53		
Madona	kopumā	4	15			21	79			
	lektors	A	15	4			79	21		
		B	4	12			25	75		
		C	5	7			42	58		
	mācību mat.	jaunas zināšanas, idejas	8	5			62	38		
		saturs	7	10			41	59		
		noformējums	4	12			25	75		
	darba apstākļi	ērtība	2	16			11	89		
			4	13			24	76		
		ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	6	11			35	65	
praktiski liet. Māc.mat.			3	15			17	83		
Daugavpils	kopumā	42	9			82	18			
	lektors	prasme izskaidrot	36	15			71	29		
		praktiski piemēri	36	16			69	31		
		kontakts ar dalībniekiem	36	15			71	29		
	mācību mat.	saturs	38	12			76	24		
		noformējums	28	16			64	36		
		ērtība	24	26			48	52		
	darba apstākļi	26	18	2	2	54	38	4	4	
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	38	13			75	25		
		praktiski liet. Māc.mat.	26	25			51	49		
LLKC	kopumā	5	19			21	79			
	lektors	14	9	1		58	38	4		
	mācību mat.	saturs	7	16			30	70		
		noformējums	6	16			27	73		
		ērtība	3	14	3		15	70	15	
	darba apstākļi	13	9			59	41			
	ieguvums	jaunas zināšanas, idejas	12	8			60	40		
praktiski liet. Māc.mat.		10	5			67	33			

MEŽSAIMNIECĪBAS MODUĻA TEMATI

1. Meža produktu izmantošana uzņēmējdarbības dažādošanā 2. Uzņēmējdarbības attīstības iespējas dabīgu koku formu izmantošanas jomā 3. Privātmēžu apsaimniekošana	Alūksne	Balvi 1&2	Bauska	Bauska 2	Daugavpils	Krāslava	Krāslava 2	LLKC	Madona	Ogre	Ogre 2	Tukums	Tukums 2	Kopā
Mežu vispārējs raksturojums, pamatfunkcija					1									1
Apsaimniekošanas mērķi, uzdevumi					1									1
Meža audžu pazīmes, augšanas apstākļu tipi				1	1									2
Meža apsaimniekošanas plāns					1	1	1							3
Galvenās cirtes, starpcirtes					1									1
Meža dabīgā un mākslīgā atjaunošana				1	1					1				3
Meža augsnes sagatavošana					1				1	1				3
Sēkļu sagatavošana, stādu stādīšana					1									1
Jaunaudžu kopšana					1					1				2
Mēslošana, augsnes analīze				1	1					1				3
Meža apsaimniekošanas pamatprincipi				1	1	1	1							4
Mežzinātnes jaunākās atziņas meža apsaimniekošanā	1	1			1					1				4
Darba aizsardzība				1	1				1	1				4
Meža platību nosusināšana, meliorācija					1									1
Likumdošana					1									1
Problēmas					1									1
Pētījumu demonstrējumu saimniecības					1									1
Meža atjaunošana, ieaudzēšana un jaunaudžu kopšana	1	1		1				1	1	1				6
meža koksnes un nekoksnes resursi- koksnes atlieku izmantošanas iespējas	1	1	1									1		4
ar meža apsaimniekošanu saistītās juridiskās problēmas un to risinājumi	1	1								1				3
meža koksnes un nekoksnes resursi- meža izmantošanas iespējas rekreācijai(tūrisms, medības)	1	1	1			1	1				1	1		7
meža apsaimniekošanas ekonomiskie pamatprincipi	1	1		1					1	1				5
meža koksnes un nekoksnes resursi, to raksturojums Latvijā un Krāslavas rajonā						1	1							2
Meža politika. Meži kā ekosistēmas						1	1							2
Nākotnes meži. Līdzsvars starp meža audzēšanu, koksnes ieguvī un vides vērtībām						1	1							2
Meža apsaimniekošanas plāna praktiskā pielietošana						1	1							2
Meža resursu aprites paātrināšana						1								1
Koksnes atlieku pārstrāde						1	1				1			3
neizmantoti energokoksnes resursi						1	1							2
Meža sociāli ekonomiskā potenciāla struktūra						1								1
Nekoksnes resursu izmantošana iespējas			1			1	1				1	1		5
Koka un koksnes netradicionālas izmantošanas iespējas	1		1			1	1				1	1		6
Ārvalstu uzņēmējdarbības pieredze			1			1	1					1		4
Sugu izvēle				1					1	1	1			4
Stādīšanas shēmas				1					1	1				3
Praktiskie darbi mežā										1				1
Dabas aizsardzība				1						1				2
Meža koksnes un nekoksnes resursi			1								1	1		3
Uzņēmējdarbības pamatprincipi			1											1
Dažādu koku sugu plantāciju veidošana								1						1
meža koksnes resursu iegūšana un izmantošana								1						1
Meža vērtības noteikšana								1						1
Meža likumdošanas jautājumi (līgumi par mežu, zemju un cirsmu pārdošanu)								1						1
Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana mežu biotopā. Bioloģiski vērtīgās pļavas, to apsaimniekošana				1				1						2

Apmācību analīze lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos

1. Meža produktu izmantošana uzņēmējdarbības dažādošanā 2. Uzņēmējdarbības attīstības iespējas dabīgu koku formu izmantošanas jomā 3. Privātmežu apsaimniekošana	Alūksne	Balvi 1&2	Bauska	Bauska 2	Daugavpils	Krāslava	Krāslava 2	LLKC	Madona	Ogre	Ogre 2	Tukums	Tukums 2	Kopā
ES stratēģiskie jautājumi mežsaimniecības jomā								1						1
Dabīgu koka formu pielietošanas iespējas mājbuvē un sadzīvē priekšmetu izgatavošanā													1	1
Latvijā sastopamās koku sugas un to izmantošanas iespējas													1	1
koka izstrādājumu kompozīcijas pamati													1	1
iespējamo mezglu un savienojumu pielietojums koka izstrādājumos													1	1
senie amatniecības instrumenti kokapstrādē													1	1
koka izstrādājumu apdares pamati													1	1
uzņēmējdarbības īpatnības kokapstrādē													1	1
Uzņēmējdarbības uzsākšana											1			1
Iespējamie atbalsti uzņēmējdarbībai, kas saistās ar meža produktu izmantošanu											1			1
Meža nozare Latvijā				1										1
Meža apsaimniekošanas cikls				1										1
Meža atjaunošanas metodes				1										1
meža kaitēkļi un slimības				1										1
Krājas kopšanas cirtes				1										1
Sastāvu kopšanas cirtes. Kailcirtes				1										1
Mežaudzes un jaunaudžu kopšanas agrotehnika				1										1
Augsnes gatavošana meža mākslīgai atjaunošanai				1										1
Meža likums un saistošie MK noteikumi				1										1
Ar mežsaimniecību saistītie normatīvie akti				1										1
Mērinstrumenti un prasības galvenās izmantošanas cismās				1										1
ES struktūrfondu pasākumi mežsaimniecības attīstībā				1										1
Darījumi ar kokmateriāliem				1										1
Biznesa plāna izstrāde									1					1
	7	6	7	24	17	14	12	7	7	13	8	6	7	135

ANKETAS

Anketa „Profesionālās apmācības 2004” dalībniekiem

Pasvītrojiet, kādā mācību modulī Jūs iedalījāties?	Mācību kursu temats/ti bija
Mežsaimniecība	
Uzņēmējdarbība	
Lauksaimniecība	

Dzimums:	Siev.	Vīr.	Vecums: gadi	Rajons:
----------	-------	------	--------------------	---------------

Izglītība (*pasvītrojiet*): Pamatizglītība. Vispārējā vidējā. Profesionālā vidējā (tehnikums, profesionālā. vidusskola vai arodskola). Nepabeigta augstākā. Augstākā.

Profesija pēc izglītības:.....

Saimniecības specializācija:.....

Saimniecības lielums. L/s izmant. zeme (<i>pasvītrojiet</i>):	Līdz 10 ha	Līdz 50 ha	Līdz 100 ha	Virš 100 ha
Meži ha. Mājlopi (skaits): govīs....., cūkas....., zirgi....., citi (<i>kādi?</i>).....				

Vai Jūs apmierināja grupas sastāvs (*pasvītrojiet*)? Pēc lieluma (**jā/daļēji/nē**), izglītības (**jā/daļēji/nē**), saimniecības specializācijas (**jā/daļēji/nē**) Ja **daļēji** vai **nē**, paskaidrojiet kāpēc

Vai Jūs kursu laikā saņēmat izdales materiālus (**jā/nē**), brošūras (**jā/nē**), citus materiālus (*kādus*)?

Vai pēc kursiem Jūs izmantojat šos materiālus darbā nepieciešamās informācijas iegūšanai? **Jā / Nē**
Miniet konkrētus (*ne vairāk kā piecus*) tematus, kuri bija visnoderīgākie.

Kādas zināšanas, prasmes Jums pietrūkst ikdienas darbā?

Kādas no iegūtām zināšanām, prasmēm Jūs izmantojat ikdienas darbā? Vai Jūs ko mainījāt, uzlabojāt?

Kādas mācību metodes vai līdzekļi tika izmantoti nodarbību laikā? Pasvītrojiet, kuras/ kuri *patika* un kuri *nepatika*.
Var atzīmēt vairākas atbildes un papildināt sarakstu.

Lekcija	<i>Patika/Nepatika</i>	Lomu spēles	<i>Patika/Nepatika</i>	Pieredzes apmaiņa	<i>Patika/Nepatika</i>
Darbs grupās	<i>Patika/Nepatika</i>	Videofilmas	<i>Patika/Nepatika</i>	Ekskursijas	<i>Patika/Nepatika</i>
Praktiskie darbi	<i>Patika/Nepatika</i>	Grāmatas, brošūras	<i>Patika/Nepatika</i>		<i>Patika/Nepatika</i>
Demonstrējumi	<i>Patika/Nepatika</i>	Normatīvie dokumenti	<i>Patika/Nepatika</i>		<i>Patika/Nepatika</i>
Attēlu demonstrācijas ar datoru /multimediju (<i>Patika/Nepatika</i>) vai grafoprojektoru no <i>plēvēm</i> (<i>Patika/Nepatika</i>)					

Vai Jūs esat apmierināti ar kursu organizāciju? **Jā/Nē**. Ja **nē** vai **daļēji**, paskaidrojiet kāpēc

Vai jūs vēlētos apgūt vispārīgās prasmes? **Svešvalodu. Datoru. Sadarbības prasmes. Citas**.....

Vai Jūs vēlētos apgūt kādu amatu? Ja jā, pasvītrojiet kuru: **metālapstrādi, kokamatniecību, tekstiliju, apģērbu un ādu apdari, stikla, papīra, keramikas arodu, floristiku, pīšanu, aušanu, zīda apgleznošanu, citu**

Kāda Jums ir pieejamība jaunākajai informācijai par iespējām attīstīt savu saimniecību (*pasvītrojiet*)?

Labā/Vidēja/Slikta.

Kāpēc **vidēja** vai **slikta**? Ja laba, kur Jūs to iegūstat.

Uzrakstiet, lūdzu, kādus mācību tematus Jūs vēlētos apgūt turpmāk?

Lauksaimniecībā.

Lopkopībā.

Augkopībā.

Netradicionālā lauksaimniecībā.

Uzņēmējdarbībā.

Mežsaimniecībā.

Citus.

Vai Jūs esat gatavs/a izpildīt ES izvirzītos mērķus?

Mērķi	<i>Ja nē, kas pietrūkst, lai šos mērķus sasniegtu.</i>
Kvalitatīvai ražošanas pārorientācijai. Jā/Nē	
Saglabāt un nostiprināt lauku ainavu. Jā/Nē	
Nodrošināt higiēnas standartus, dzīvniekiem labus dzīves apstākļus. Jā/Nē	
Nodrošināt veselībai un videi drošu pārtiku. Jā/Nē	
Vadīt ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību. Jā/Nē	
Izmantot jaunas ražošanas tehnoloģijas. Jā/Nē	
Dažādot savu darbību (ievieš, ko jaunu), t.s., netradicionālo l/s. Jā/Nē	
Uztvert nodarbošanos kā dzīvesveidu. Jā/Nē	
Attīstīt kultūrvidi. Jā/Nē	
Pārvaldīt meža ekonomiskās funkcijas. Jā/Nē	
Pārvaldīt meža ekoloģiskās funkcijas. Jā/Nē	
Pārvaldīt meža sociālās funkcijas. Jā/Nē	

Vai jūtaties konkurēt spējīgs?

Pagastā. **Jā/Nē.** Kāpēc **jā** vai **nē**?

Rajonā. **Jā/Nē** Kāpēc **jā** vai **nē**?

Valstī. **Jā/Nē** Kāpēc **jā** vai **nē**?

Eiropā. **Jā/Nē** Kāpēc **jā** vai **nē**?

Vai jūsu dzīves standarts (*labklājības līmenis*) Jūs apmierina? **Jā/Daļēji/Nē.**

Uzrakstiet (*ne vairāk kā trīs*) galvenās problēmas, kas Jūs neapmierina materiālajā un garīgajā jomā.

Uzrakstiet (*ne vairāk kā trīs*) faktorus, problēmas, kas Jums rada diskomfortu mācībās un/vai dzīvē?

Citi Jūsu ieteikumi mācību pilnveidei

Labdien! Jūs piedalāties LR Finanšu ministrijas organizētā pētījumā par „Apmācības analīzi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos”, ko realizē LLU Izglītības un mājsaimniecības institūts. Pētījuma mērķis ir analizēt esošo situāciju šajās nozarēs un izstrādāt perspektīvās mācību tēmas. Lai īstenotu projektā paredzētās aktivitātes, lūdzam Jūs atbildēt uz šīs anketas jautājumiem. Anketa ir anonīma un informācija būs pieejama tikai apkopotā veidā. Ar pētījuma rezultātiem varēs iepazīties FM mājas lapā www.esfondi.lv.

Anketa zemniekiem, uzņēmējiem, mežsaimniekiem

Pasvītrojiet, kādu nozari Jūs pārstāvat:

Mežsaimniecība Uzņēmējdarbība Lauksaimniecība

Dzimums:	Siev.	Vīr.	Vecums: gadi	Rajons:
----------	-------	------	--------------------	---------------

Izglītība (*pasvītrojiet*): Pamatizglītība. Vispārējā vidējā. Profesionālā vidējā (tehnikums, profesionālā. vidusskola vai arodskola). Nepabeigta augstākā. Augstākā.

Profesija pēc izglītības:

Saimniecības specializācija:

Saimniecības lielums. L/s izmant. zeme (<i>pasvītrojiet</i>):	Līdz 10 ha	Līdz 50 ha	Līdz 100 ha	Virš 100 ha
---	------------	------------	-------------	-------------

Meži ha. Mājlopi (skaits): govus....., cūkas....., zirgi....., citi (*kādi?*)

Vai līdz Jums nonāk informācija par semināriem, kursiem?

Var atzīmēt vairākas atbildes, ievēlot krustiņu attiecīgajā lodziņā

Informācijas veids	Kā Jūs saņemat informāciju par kursiem?	Kādā veidā Jūs vislabāk gribētu saņemt informāciju?
No pagasta konsultanta		
No vietējās preses		
No interneta		
No radiem, draugiem		
No kaimiņa		
Ar katalogiem		
Ar reklāmām		
Tiku/ tieku individuāli informēts		
Citādi		
Neesmu informēts		
Pats interesējos/šos		

Ja Jūs pats interesējaties, norādiet kur:

Kā jūs iegūstat jaunas zināšanas (*pasvītrojiet*)? No grāmatām, žurnāliem, interneta, apmeklēju kursus. Uzrakstiet kādus

Ja neapmeklējat kursus, uzrakstiet iemeslus (*kāpēc?*).

Atzīmējiet, ar kādām mācību metodēm, līdzekļiem Jūs vislabāk apgūstat zināšanas. Novērtējiet 4 ballu skalā savu „patīku” (1 – galīgi nepatīk; 2 – vairāk nepatīk kā patīk; 3 – vairāk patīk kā nepatīk; 4 – patīk)

Var atzīmēt vairākas atbildes, ievēlot krustiņu attiecīgajā lodziņā.

Mācību metodes/ līdzekļi	Patīk	Mācību metodes/ līdzekļi	Patīk
Lekcija		Videofilmas	
Darbs grupās		Pieredzes apmaiņa	
Demonstrējumi		Grāmatas, brošūras	
Lomu spēles		Normatīvie dokumenti	
Ekskursijas		Praktiskie darbi	
Attēlu demonstrācijas ar datoru (multimediji)		Grafoprojektors (no plēvēm)	
Citas/i		Citas/i	

Kādas zināšanas, prasmes Jums pietrūkst ikdienas darbā?

Vai jūs vēlētos apgūt vispārīgās prasmes? **Svešvalodu. Datoru. Sadarbības prasmes. Citas**

Vai Jūs vēlētos apgūt kādu amatu? Ja jā, pasvītrojiet kuru: **metālapstrādi, kokamatniecību, tek**

Kāda Jums ir pieejamība jaunākajai informācijai par iespējām attīstīt savu saimniecību (*pasvītrojiet*)?

Labā/Vidēja/Slikta.

Kāpēc **vidēja** vai **slikta**? Ja **labā**, kur Jūs to iegūstat.

Uzrakstiet, lūdzu, kādus mācību tematus Jūs vēlētos apgūt turpmāk?

Lauksaimniecībā

Lopkopībā

Augkopībā

Netradicionālā lauksaimniecībā

Uzņēmējdarbībā

Mežsaimniecībā

Citus

Vai Jūs esat gatavs/a izpildīt ES izvirzītos mērķus?

Mērķi	<i>Ja nē, kas pietrūkst, lai šos mērķus sasniegtu.</i>
Kvalitatīvai ražošanas pārorientācijai. Jā/Nē	
Saglabāt un nostiprināt lauku ainavu. Jā/Nē	
Nodrošināt higiēnas standartus, dzīvniekiem labus dzīves apstākļus. Jā/Nē	
Nodrošināt veselībai un videi drošu pārtiku. Jā/Nē	
Vadīt ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību. Jā/Nē	
Izmantot jaunas ražošanas tehnoloģijas. Jā/Nē	
Dažādot savu darbību (ievieš, ko jaunu), t.s., netradicionālo l/s. Jā/Nē	
Uztvert nodarbošanos kā dzīvesveidu. Jā/Nē	
Attīstīt kultūrvidi. Jā/Nē	
Pārvaldīt meža ekonomiskās funkcijas. Jā/Nē	
Pārvaldīt meža ekoloģiskās funkcijas. Jā/Nē	
Pārvaldīt meža sociālās funkcijas. Jā/Nē	

Vai jūtaties konkurēt spējīgs?

Pagastā. **Jā/Nē**. Kāpēc **jā** vai **nē**?

Rajonā. **Jā/Nē** Kāpēc **jā** vai **nē**?

Valstī. **Jā/Nē** Kāpēc **jā** vai **nē**?

Eiropā. **Jā/Nē** Kāpēc **jā** vai **nē**?

Vai jūsu dzīves standarts (*labklājības līmenis*) Jūs apmierina? **Jā/Daļēji/Nē.**

Uzrakstiet (*ne vairāk kā trīs*) galvenās problēmas, kas Jūs neapmierina materiālajā un garīgajā jomā.

Uzrakstiet (*ne vairāk kā trīs*) faktorus, problēmas, kas Jums rada diskomfortu mācībās un/vai dzīvē?

Citi Jūsu ieteikumi mācību pilnveidei

Paldies par sadarbību!

Labdien!

Jūs piedalāties LR Finanšu ministrijas organizētā pētījumā par "Apmācības analīzi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un uzņēmējdarbībā laukos", ko realizē LLU Izglītības un mājsaimniecības institūts. Lūgums aizpildīt aptaujas anketu, ievietot aploksnē un nosūtīt to līdz **15.oktobrim**.

Jūs 2005. vai 2006. gadā piedalījāties bezmaksas mācībās „Profesionālās apmācības 2004” kursu ietvaros. Lai uzlabotu un pilnveidotu kursu programmu un organizēšanu, Jūsu viedoklis ir ļoti nozīmīgs.

1. Kā/kur Jūs uzzinājāt par kursiem?

.....

2. Kādas no kursos iegūtajām zināšanām, prasmēm vai atziņām Jūs jau izmantojāt praksē?

.....
.....
.....

3. Kādas no kursos iegūtajām zināšanām, prasmēm un atziņām Jūs plānojat izmantot tuvākajā laikā?
Lūdzu, miniet, konkrēti.

.....
.....
.....

4. Kādi temati, Jūsprāt, bija lieki, nevajadzīgi vai pārāk izstiepti? Kādēļ Jūs tā domājat?

.....
.....
.....

5. Uzrakstiet, lūdzu, kādus mācību tematus vai jautājumus mežsaimniecībā Jūs vēlētos apgūt turpmāk?

.....
.....
.....
.....

6. Vai pēc kursiem Jūs izmantojatursos saņemtos izdales materiālus. Ja jā, tad kādus un kur?

.....
.....
.....

7. Vai Jūs apmierināja grupas sastāvsursos pēc:

7.1. lieluma: jā / nē

- ieteikumi turpmākam

.....

7.2. dalībnieku zināšanu līmeņa: jā / nē

- ieteikumi

turpmākam.....

8. Kas Jums visvairāk patika apmācībuursos?

.....
.....
.....

9. Kas, Jūsaprāt, būtu jāuzlabo apmācību kursu organizēšanā

.....
.....
.....

10. Vai piedalītos šādosursos nākošreiz? Kāpēc jā vai kāpēc nē?

.....
.....
.....

11. Vai ieteiktu šādus kursus citiem? Ja jā, tad kam? ja nē, tad kādēļ?

.....
.....
.....

11. Ziņas par respondentu:

- Kontakttālrunis vai adrese

.....

(norādīt, ja vēlaties piedalīties balvas izlozē)

- Dzimums : sieviete / vīrietis
- Vecums: gadi
- Izglītība.....
- Saimniecības lielums: ha, tai skaitā meži ha
- Lopi : norādīt kādi un cik!.....

Paldies par sadarbību!